

Magyar Örökség díjat kapott a Bécsi Napló

A Magyarorszáért Alapítvány által felkért Magyar Örökség és Európa Egyesület részéről megerősített Bizottság úgy ítélte meg, hogy „a Bécsi Napló a nyugati magyar diaszpóra megőrzéséért kifejtett negyedszázados tevékenysége Magyar Örökség”, melynek kinyilvánítására 2004. december 18-án Budapesten, az MTA dísztermében került sor. A Bécsi Napló nevét az Aranykönyv őrzi. A díszoklevél és érem átadása előtt lapunk tevékenységét Dr Újváry Gábor méltatta.

Bécsnek a magyar történelem alakulásában játszott kitüntetett és meghatározó szerepe közismert. Tisztában vagyunk azzal is – részben éppen a *Bécsi Napló* írásai, illetve főszerkesztője, Deák Ernő és gyakori szerzője, Juhász László tanulmányai nyomán –, hogy a Kárpát-medencén kívüli városok közül Bécs gyakorolta a magyar kultúra fejlődésére a legerősebb, első-sorban közvetítő hatást. Azt viszont már kevésbé tartjuk számon, hogy a magyar nyelvű sajtó történetében is előkelő hely illeti meg a császárvárost. Itt indult ugyanis a 18. század végén a magyar nyelvű lapkiadás, és itt jelenik meg az utolsó magyar „emigráns” periodika, a *Bécsi Napló*.

A magyar újságírás 1800 körüli bécsi központja hamar átkerült ugyan Pestre és Budára, ám az 1930-as évekig számos magyar sajtótermék látott Bécsben napvilágot. (Az első világháború utáni bécsi magyar emigráció legfontosabb ausztriai szellemi fórumává pedig vitathatatlanul a *Bécsi Napló* vált.

A *Napló* 1980 áprilisától folyamatosan, kéthavonta jelenik meg. Tulajdonosa és kiadója az ugyancbben az esztendőben alakult Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége. Fő célja is azonos volt a Központi Szövetségével: az ausztriai magyarok érdekvédelme, azonosságtudatának ápolása a pluraliz-



Ferenczy Béla rajza

mus jegyében. A szépirodalom, a magyarságismereti esszék és könyvismélek, az ausztriai és az emigráns magyarságra vonatkozó legfontosabb hírek közlése segítségével. A Deák Ernő vallotta, kettős identitást elfogadó elvek alapján, miszerint a menekülteknek két hazájuk is lehet. Az egyik – földrajzi értelemben – az új otthont adó, befogadó állam. A másik az anyország – mint szellemiségünk, gondolkodásunk, szokásaink, érzéseink meghatározója.

Folytatás a 6. oldalon

ELVETÉLT ALKOTMÁNYTERVEZET

Dr. Franz Fiedler az alkotmányozó Osztrák Konvent elnöke, bár lehet, hogy úgy gondolja, elvégezte, sőt jól végezte dolgát, az eddigi visszhang pártpolitikailag egyöntetűen megoszlott, de szakemberek is kritikusan nyilatkoznak az elkészített alkotmánytervezetről. A nagyobbik kormánypárt, nevezetesen Wolfgang Schüssel kancellár és Helmut Khol, a Parlament elnöke elégedettségüknek adtak kifejezést, míg a Szociáldemokrata Párt a Zöldek pártjával együtt elfogadhatatlannak tartja a jelen szöveget, s már a parlamenti vita előtt megbukottnak nyilvánította a vállalkozást. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy még csak megvitatásra sem kerülhet az alkotmánytervezet. Kétségtelen, a 2005. január 18-án átnyújtott szöveg egyáltalán nem mondható kész munkának, sokkal inkább – nem egy vonatkozásban – tákolmány benyomását kelti. Hiányzik belőle a bátor kezdeményezés, újítási szándék; sokkal inkább olyan szöveggyűjteménynek mondható, amely egymáshoz illeszt már ismert és alkalmazott (alkotmányjogi) törvényszövegeket. A közel kétszáz oldalas tervezet 13 fő részre tagozódik, és lényegében minden olyan kérdéskörrel foglalkozik, ami alkotmányilag biztosítja az állam felépítését és intézményeinek működését. Így a harmadik fő rész Ausztria helyzetét határozza meg az államok közösségében, jelesen az Európai Unión belül. A negyedik a szövetség és a tartományok illetékességéről szól, birkózva az állami centralizmus és a tartományi föderalizmus eddig kielégítően működő, alkotmányjogilag azonban mindig vitára okot adó gépezetével. Az ötödik fő rész a törvényhozással foglalkozik éspedig két részben: a szövetség és a tartományok jogalkotását ismeretve. A hatodik fő részben a közigazgatásra vonatkozó javaslatok olvashatók, szintén szövetségi és tartományi szinten, majd pedig a hetedik a bírósági intézmények felépítését és jogkörét határozza meg stb.

A népcsoportokat érintő javaslatok az alapjogokat taglaló második fő részben találhatók. Nevezetesen A népcsoportok jogai c. 39. cikkely négy bekezdést szentel ennek a nagyobb figyelmet és törődést igénylő kérdéskörnek. Az első szó szerint a 2000 augusztusában életbe lépett az állam rendeltetéséről szóló alkotmányjogi törvénynek ismételése, mely egyrészt úgy

hangzik, az Osztrák Köztársaság vallja a kialakult nyelvi és kulturális sokszínűséget, amely az (őshonos) autochton népcsoportokban jut kifejezésre. Ezen népcsoportok nyelve, kultúrája, összetétele és fennmaradására ügyelni kell ill. biztosítani és támogatni kell őket. Másrészt kimondja, hogy a szlovén és a horvát kisebbségeknek az Osztrák Államszerződésben lefektetett jogai érintetlenül maradnak. (Ez tulajdonképpen az Osztrák Néppárt megbízottjának, DDr. Christoph Grabenwarter névjegyét hordja magán).

A második bekezdésben úgyszintén a Burgenlandban, Karintiában és Stájerországban élő, osztrák honosságú szlovén és horvát népcsoportról esik szó, amennyiben nyelvükön joguk van az elemi iskolai oktatásra és megfelelő számú középiskolára.

A harmadik bekezdés – szintén a területi elv alapján – kizárólag Burgenlandra szűkítve úgy határoz, hogy törvényileg lefektetett területen és iskolákban a horvát és magyar népcsoportnak jogot kell adni a magyar nyelvnek oktatási nyelvként való használatára vagy pedig kötelező tantárgykénti oktatására.

A negyedik bekezdés ugyanezen jogot az osztrák honosságú szlovénekre mondja ki, mindenesetre kizárólag Karintiában. Stájerországra tehát nem történik utalás.

Nem kell kimondottan szakértőnek lenni a felületesség és a népcsoportokkal való ellehetetlenülő bánásmód megállapításához. A Bécsi Napló 2004/6. számában (A népcsoportok jogai a készülő új osztrák alkotmányban) bár óvatosan, de bizakodó hangot ütve meg értékeltük a Konvent munkáját, külön kitérve mindazon hiányosságokra, amiket a népcsoportok fennmaradása érdekében a végleges változatban ki kellett volna küszöbölni. Utalás történt Dr. Franz Fiedler elnök azon kijelentésére is, hogy fontosnak tartja az új alkotmányban a népcsoportok jogainak lefektetését. Akinek bármilyen illúziója volt, most kijózanodva állapíthatja meg: még a tervezet kidolgozásával megbízott testület sem vette magának a fáradságot ahhoz, hogy megfontolja, tulajdonképpen mi is a célja az ilyen valóban elfogadhatatlan kisebbségjogi hányavetiséggel. Bizonyos jóindulattal úgy lehetne fogalmazni, a Konventnek nem volt módjá-

TESTET ÖLTÖTT A HATÁRON TÚLI MAGYAR EGYSÉG

2005. jan. 7-én megalakult Szabadkán a Határon Túli Magyar Szervezetek Fóruma (HTMSZF), mely egységbe foglalja a Magyarországon kívüli nemzetrészek képviseleti szervezeteit.

A kezdeményező Kasza József, a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) elnöke és Bugár Béla, a szlovákiai Magyar Koalíció Pártjának (MKP) elnöke volt, miután szembesültek 2004. dec. 5-én a magyar állampolgárság - Magyarországra település nélküli - könnyített megadásáról szóló népszavazás eredménytelen kimenetelével. Kasza József 2005. 6-7-re tanácskozásra hívta a MÁÉRT határon túli szervezeteit, amelyen megvitták a magyarországi népszavazás után előállt helyzetet és egyben kiutatat kerestek. A véleménykülönbségek egyeztetéséből egyetértés született, és mint teljesen új egyesületet megalakították a Határon Túli Magyar Szervezetek Fórumát. Elképzeléseiket az alábbi Határozatokba foglalták.

A HATÁRON TÚLI MAGYAR SZERVEZETEK SZABADKAI TANÁCSKOZÁSÁNAK HATÁROZATA

A Magyar Állandó Értekezlet Magyarország határain túli tagszervezetei valamint a meghívott nyugati és tengeren túli magyar szervezetek képviselői szabadkai tanácskozásukon úgy döntöttek, hogy megalakítják a **Határon Túli Magyar Szervezetek Fórumát** (HTMSZF), amelynek alapító tagjaivá válnak.

- A Fórum kárpát-medencei résztvevői szavazati joggal, más régiók résztvevői pedig tanácskozási joggal rendelkeznek.
- A Fórum új tagjai azon magyar politikai szervezetek lehetnek, amelyeket az alapító tagok konszenzussal vesznek fel.
- A szavazati joggal rendelkező tagok a tanácskozási jogú új tagokat is konszenzussal veszik fel.
- A Fórum évente legalább két alkalommal ülésezik. A soron következő ülés helyszínéről és házigazdájáról a folyó ülés rendelkezik. A szavazati joggal rendelkező tagok 2/3-ának kérésére a HTMSZF rendkívüli ülése összeül, a rendkívüli ülés megszervezéséről a kezdeményezők gondoskodnak.
- A Fórum szavazati joggal rendelkező tagjai döntéseiket a szavazati joggal rendelkező jelenlévő tagok egyetértésével hozzák meg.

Szabadkán, 2005. január 7-én

A Szabadkai Kezdeményezés résztvevői:

Romániai Magyar Demokrata Szövetség – Takács Csaba, ügyvezető elnök; Magyar Koalíció Pártja – Bugár Béla, elnök; Vajdasági Magyar Szövetség – Kasza József, elnök; Vajdasági Magyar Demokrata Párt – Ágoston András, elnök; Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség – Kovács Miklós, elnök; Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége – Jakab Sándor, alelnök; Magyar Egyesületek Szövetsége – Juhász Sándor, elnök; Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség – Tomka György, elnök; Magyar Emberi Jogok Alapítvány – Hámos László, elnök; Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége – Klement Kornél, alelnök; Európai Nemzeti Kisebbségeket Támogató Társaság (SENCE) – Komlóssy József, alelnök; Latin-Amerikai Magyar Országos Szervezetek Szövetsége – Benedek László; Amerikai Magyar Kongresszusi Kapcsolatok Központja – Nagy Sándor, elnök; Amerikai Magyar Szövetség – Purger Tibor; Franciaországi Délvidéki Magyarok Egyesülete – Csonka Sándor, elnök.

ZÁRÓNYILATKOZAT

A Magyar Állandó Értekezlet Magyarország határain túli tagszervezetei, valamint a meghívott nyugati és tengerentúli magyar szervezetek képviselői 2005. január 6-7-én Szabadkán találkoztak, hogy meg tárgyalják a 2004. december 5-én, a határon túli magyarok kedvezményes honosításáról tartott magyarországi népszavazás eredményét, az azt megelőző eseményeket és egyeztetések álláspontjait.

1/ Az értekezlet résztvevői családásukat fejezik ki afőlött, hogy a 2004. december 5-én megtartott népszavazáson a magyarországi választóknak csak 37 %-a vett részt, és ezeknek alig több mint fele támogatta csupán a nem magyar állampolgárságú magyarok magyarországi kedvezményes honosítását. Emiatt nem vált ügydöntővé a népszavazás. Ugyanakkor köszönetüket fejezik ki mindazoknak, akik a népszavazáson feltett kérdésre IGEN-nel szavaztak.

2/ Megdöbbenéssel tapasztaltuk, hogy az állampolgárság ügye pártpolitikai küzdelmek tárgyává vált, és elítéljük a magyarországi politikai élet mindazon szereplőit, akik a valótlan állításokon alapuló kampánnyal félrevezették a magyarországi választópolgárok egy részét, NEM-mel való szavazásra vagy távolmaradásra biztatva őket.

A népszavazás sikertelensége ellenére továbbra is valljuk, hogy a magyar nemzet nyelvileg, kulturálisan és történelmileg egy és oszthatatlan, függetlenül a mindenkori magyarországi pártpolitikai akarattól.

3/ A határon túli magyar szervezetek saját közösségük igényét kifejezve, valamint az IGEN- szavazatok többsége alapján elvárják a Magyar Köztársaság Országgyűlésétől, hogy haladéktalanul alkosson olyan törvényt, amely lehetővé teszi a határon túli magyarok számára, hogy amennyiben igénylik, szülőföldjük vagy állandó lakóhelyük elhagyása nélkül rendelkezhessenek magyar állampolgársággal.

4/ A tanácskozáson résztvevő határon túli magyar szervezetek alapvető politikai célkitűzése a szülőföldön való megmaradás és boldogulás biztosítása. Ennek egyik feltétele országainkban az autonómiaformák törvényi szavatolása és gyakorlati alkalmazása, valamint a méltányos költségvetési és gazdasági-jogszabályi háttér megteremtése. Ehhez elengedhetetlen a határon túli magyar szervezetek szülőföldön meglévő lehetőségeinek kihasználásán túl Magyarország és a mindenkori magyar kormány erkölcsi, szakmai, politikai és anyagi támogatása is.

5/ A tanácskozás résztvevői egyetértenek abban, hogy a legsúlyosabb helyzetben levő, az Európai Unión tartósan kívül rekedő vajdasági és kárpátaljai magyarság a támogatásokat illetően pozitív diszkriminációban részesüljön.

6/ Úgy véljük, hogy a közös álláspontok kialakításának legfontosabb színtere a Magyar Állandó Értekezlet, amelynek összehívását legkésőbb 2005. április közepére javasoljuk.

7/ A tanácskozás résztvevői úgy döntöttek, hogy létrehozzák a Határon Túli Magyar Szervezetek Fórumát, amelyet minden olyan alkalommal összehívunk, amikor ezt a határon túli magyarság és a nemzet egészének közös ügye megkívánja.

Szabadkán, 2005. január 7-én

A szabadkai tanácskozás résztvevői

ban kellő körültekintéssel, a lényegyet érintően kijelölni az utat, amin haladhat a kisebbségek fejlődése. Ez azonban nem felel meg a tényeknek, hiszen a népcsoporttanácsok vezetőit meghallgatták, igaz, véleményük csupán a parlamenti bizottságon belül jutott kifejezésre. Mint már akkor látható volt, az egész hozzáállás a pártok frakcióin belül csapódott le csonkítva, de még itt-ott lényeges különbséggel.

Némi gyanakvással kijelenthető: az Alkotmányozó Testület a kormánypártok „sugallatára“

előkészítette a népcsoportok felszámolásának útját. Ausztria népcsoportjai a maguk tehetetlenségében képtelenek arra, hogy félreérthetetlenül megfogalmazzák elképzeléseiket és határozottan ki is álljanak mellettük. Sok esetben jelentéktelen egyesületekre homolva folklorisztikus hagyományápolásban merítik ki tevékenységüket, s a szűk egyesületi kereteken túl alig képesek legalább az egyes népcsoportok keretein belül tájékozódni és cselekedni.

Folytatás a 6. oldalon

Határon innen - határon túl

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériumának Határon Túli Magyarok Főosztálya és a Balassi Bálint Intézet pályázatot hirdet

Magyar nyelvi és hungarológiai képzés

A magyar nyelvi és hungarológiai állami ösztöndíj célja: a nyugati diaszpórában élő magyar származású fiatalok magyar nyelvtudásának és magyarságtudásának fejlesztése.

A képzés és az ösztöndíj időtartama 10 hónap (2005. szeptember - 2006. június)

Az ösztöndíj tartalma:

- ingyenes képzés
- 16 000 Ft/hó ösztöndíj
- kollégiumi elhelyezés (2-3 ágyas szobákban)
- diákigazolvány (kedvezményekre jogosít)
- ingyenes egészségügyi ellátás (kivéve fogszabályozás, fogpótlás, plasztikai műtétek)

A pályázók vállalása:

- utazás költségei
- étkezés költségei
- személyes költségek
- nyelvvizsgadíj (ORIGO középfok: 9500 Ft, felső fok: 12700 Ft; ECL „C” vagy „D” 19000 Ft)
- diákberlet (tömegközlekedési eszközökön való utazáshoz)
- javasolt költőpénz az étkezés, diákberlet és személyes költségek fedezésére: kb. 150 - 200 USD / hó.
- tanulmányi vízum beszerzése az illetékes magyar külképviseleten
- 1 belföldi kirándulás (kb. 10-15.000 Ft), 1 erdélyi kirándulás (kb. 45-50.000 Ft).

A pályázathoz csatolandó mellékletek és igazolások:

- kitöltött jelentkezési lap
- kb. 300 szavas fogalmazás a magyarországi tanulmányok céljáról
- kézzel írott önéletrajz
- tanulmányokat igazoló dokumentumok másolata (amennyiben nem magyar nyelvű tanulmányokat végzett, ezek igazolása)
- társadalmi szervezet (cserkészlet, iskola, egyház stb.) vagy elismert személyiség ajánlása
- a pályázó nyilatkozata, amelyben kötelezi magát a tanfolyam és a Balassi Bálint Intézet szabályainak betartására, valamint az őt érintő költségek vállalására.

A tanfolyam, valamint a Balassi Bálint Intézet részletes szabályzatai letölthetők az intézet honlapjáról, valamint beszerezhetők a Teleki Pál Alapítványtól vagy a Külföldi Magyar Cserkészszövetség irodájától.

A meghirdetett ösztöndíjas keretszám: 20 fő

A pályázat beküldési – postai beérkezési – határideje: 2005. február 20.

A pályázat elbírálási határideje: 2005. március 15, amelyet követően 15 napon belül értesítést küldünk a pályázat eredményéről..

Az Oktatási Minisztérium a határidő után beérkezett, ill. a formailag hibás és hiányos, pontatlanul vagy olvashatatlanul benyújtott pályázatokat nem veszi figyelembe.

Az érdeklődők az alábbi telefonszámon kaphatnak további részletes információkat az ösztöndíjjal kapcsolatban:

- Dr. Némethy Kesserű Judit (Teleki Pál Alapítvány)

e-mail: jn2@nyu.edu

tel: Magyarországon (36 1) 337-9560

- Szórád Gábor (Külföldi Magyar Cserkészszövetség irodája, hétfő-szerda-péntek)

tel.: (1-973-208-0450); fax: (1-973) 208-1451

e-mail: gabona@aol.com

A pályázatokat az alábbi címre kérjük, 1 példányban határidőre elküldeni:

Dr. Némethy Kesserű Judit

Veres Pálné u. 8, 5.em. 2

1053 Budapest, Hungary

A pályázati kiírás és a jelentkezési lapok letölthetők a Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériuma (www.om.hu) és a Balassi Bálint Intézet honlapjáról (www.bbi.hu).

Wurst Erzsébet újabb kitüntetése

A magyar kormány december 18-át - az ENSZ Nemzeti vagy Etnikai, Vallási és Nyelvi Kisebbségekhez tartozó Személyek Jogairól szóló Nyilatkozata elfogadásának napját a Kisebbségek Napjává nyilvánította. A Kisebbségek Napjáról való megemlékezés egyik kiemelt eseményeként kerül évente átadásra a Kisebbségektől Díj, amelyet a kisebbségi oktatásban, kultúrában, egyházi életben, tudományos téren, tömegtájékoztatásban és a gazdasági önszerveződés területén kiemelkedő tevékenységet végző magyarországi határon túli személyek és szervezetek kaphatnak meg. A Díjjal emlékérem, díszoklevél és pénzjutalom jár.

2004-ben Wurst Erzsébet, a bécsi Kaláka Klub elnöke, az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége vezetőségének kultúrfelelőse is a Kisebbségektől Díj állami kitüntetésben részesült, melynek átadására 2004. december 16-án Budapesten az Országház Vadásztermében került sor. Wurst Erzsébet ezt megelőzően november 2-án a Márton Áron emlékérmeket kapta jutalmul.

Wurst Erzsébet az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének 1992 óta oktatási és kulturális ügyekért felelős vezetőségi tagja. Az eltelt 12 év alatt hihetetlen energiával, lelkesedéssel, fáradhatatlanul munkálkodott a bécsi, s az ausztriai magyarságért. Felismerte, hogy a történelem sodrásaként Ausztriában élő magyarok számára létkérdés, hogy egyrészt sikeres, jó állampolgárai legyenek a befogadó országnak, másrészt az is alapvető érdekük, hogy megőrizzék magyarságukat. A Kárpát-medence tömbmagyarságához képest az itt élők hátrányosabb helyzetben voltak és vannak. Bennük sokszor fel kellett ébresztetni a szülőföldrehoz fűződő emlékeket, melynek egyik leghatásosabb módját találta meg a Központi Szövetség nagy nemzeti ünnepeink méltó megtartásán, színházi előadások szervezésén, kiállítások megnyitóján, népi együttesek műsorain, koncerteken keresztül. Gyermeket és felnőtteket egyaránt megszületett ezek a műsorok. Az anyanyelv oktatása, az anyanyelven történő oktatás és képzés meg-

szervezése Wurst Erzsébet értékrendszerében a másik – de nem másodlagos – legfontosabb feladat. A hétvégi iskolák tankönyvekkel való ellátása, a pedagógusok, diákok és az érdeklődők számára évente szervezett, nagysikerű továbbképzések mind ezt szolgálták és szolgálják.

Az Oktatási Tanács, valamint a Tankönyv- és Taneszköz Tanács tagjaként a nyugati magyarságnak szánt támogatások összefogója és gondozója. Következőtesen és határozottan képviseli a különböző országokban élők érdekeit, komoly, sokszor leleményes szervezőmunkával biztosítja, hogy a világ legtávolabbi részén lévő magyar szervezetekhez is eljussanak a legfontosabb információk, a kért tankönyvek, oktatási segédanyagok.

Ezt a munkáját még hatékonyabban végzi 2001 óta, mióta a Nyugat Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének oktatási megbízottja is.

A győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola továbbképzéseire 2004-ben például Ausztráliából, Kanadából, Svédországból, az USA-ból egyaránt érkeztek magyartanárok, szervezésének köszönhetően 2003-ban pedig a főiskola tanárai Svédországban tartottak egyhetes továbbképzést az ott tanító közel 30 tanárnak és érdeklődőnek. A nyugati magyarság számára kiírt ún. szórvány-pályázatok összefogójaként ellátja a magyarországi felsőoktatási intézményekbe jelentkező nyugati magyar fiatalok egyéves, a Balassi Bálint Intézet által végzett magyarországi tanulmányokra felkészítő jelentkezésének szervezési feladatait.

Végtelenül tisztességes ember, aki a nyugati magyarság identitásának megőrzéséért önmagát nem kímélve fáradhatatlanul dolgozik. Határozottan és kitartóan érvel mindenhol és mindenkiel ezért a célért, a sokféle szervezet és sokféle ember között mindig megtalálja és megtaláltatja a széthúzást háttérbe toló, a mindenki számára fontos és elfogadható közös célt. Egyike az úgynevezett „hiteles embereknek” – hangzott el a tevékenységét mérlegelő méltatásban.

SZ.T.

AZ EÖTVÖS LÓRÁND TUDOMÁNY-EGYETEM TANÁCSA a Münchenben élő **dr. Prágai Dezső** nyug. egyetemi tanárnak a természettudományok területén ötven éven át kifejtett értékes szakmai tevékenységének elismeréseként aranyoklevelet adományozott.

FIATAL MAGYAR ÉPÍTÉSZ SIKERE
Tarcsay Tibor, második generációsként Ausztriában született és végezte iskoláit.

Édesanyja német ajkú osztrák, apja révén mégis megtanult magyarul. A bécsi Műszaki Egyetemen építészetet tanult. Tanulmányait kitűnő eredménnyel végezte, ennek köszönhetően professzora az ő diplomamunkájával pályázta meg a Freiraum 02 vetélkedőt. 80 résztvevő közül Tarcsay Tibornak ítéltek az első díjat. A díjnyertes diplomamunka képviseli a bécsi Műszaki Egyetemet az idei Nemzetközi Építész Díj versenyen Glasgowban.

-cd-

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat – a Bécsi Napló 2004/6. számában közzétett 17.040,46 • összeg 2005. január 15-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Ábrám Mária,	14,00	Farsky Csaba,	10,00
Adorján István,	40,00	Dr. Fazekas István	10,00
Ágoston József,	30,00	D.I. Fettik Gábor,	15,00
Dr. Albert Lajos,	30,00	Mag. Főnyad Joó Imola,	20,00
Andrewitch Edith,	10,00	Dkfm. Forgó László,	10,00
Arany Gertrude,	7,00	Földes György/Mag. Galambos Zs.	10,00
Arányi-Aschner György.,	20,00	DI. Mag. Gaal Annamária,	20,00
Dr. Aved Levente,	30,00	Gáspár János,	10,00
Bajka Eszter,	10,00	Guthy László,	10,00
Balassa György,	20,00	Gy. L.	7,00
Balog Pál,	10,00	Gyenge Edith,	15,00
Dr. Balogh Vince,	15,00	Dr. Győri Vilmos/Homoki Anett	100,00
Bárczay Éva,	15,00	D.I. György Béla,	15,00
Batthyány L.,	10,00	Hámori Veronika,	7,00
Bede Sándor	10,00	Herritz Kasimir,	50,00
Behring Beatrix,	10,00	Horváth Béla,	20,00
Dr. Bekő József,	25,00	Horváth Csaba,	15,00
Mag. Berger Mária,	10,00	Ilona Krause,	20,00
Bielka Etelka,	15,00	Ilosvay Johanna,	20,00
Bissingen Beatrix,	10,00	Ing. István Zachar	40,00
Bite Pál Endre,	15,00	Izabella Takáts,	20,00
Dr. Bohus Márton,	50,00	Dr. Joó Ferenc,	10,00
Ing. Borbély Jenő,	10,00	Josef Solymos,	7,00
Borsos Péter,	15,00	Dr. Juhász László,	15,00
Csébíts Ignác,	30,00	Juhász László	30,00
Dr. Csernay Jenő-László	40,00	Dr. Kaiser József,	20,00
Csipkó Marianna	10,00	Kántás Zsuzsanna,	10,00
Csoersz Lajosné,	10,00	Dr. Karácsonyi László,	10,00
Univ.-Prof. Dr. Adam Csordás,	100,00	Karsay László,	8,00
Czingraber Aladár,	50,00	Kecskés Illés,	20,00
Demeter Györgyi,	20,00	Kellner M.,	50,00
Demeter Valér,	10,00	Kemenesi Ferenc,	25,00
Dr. Derék Pál,	15,00	Kilyén Béla,	20,00
D. Edith	40,00	Koller Ildikó,	50,00
Endrédi Irén/Barnabás,	15,00	Mag.pharm. Kotsis Péter,	20,00
Esterházy Monika,	30,00	Ing. Dr. Köszegi Rudolf	50,00
Falger Margareta,	15,00	Dipl.Geol. Köves Zsuzsanna,	50,00

Kranl-Medgyesi Olga,	20,00	Dr. Ráduly Etelka,	25,00
Kriston Ferenc,	60,00	Ráduly Andrea,	300,00
Kulman Maria	12,00	Dr. Rainer u. Mag. Mariana Passl,	50,00
Kuster Dezső,	10,00	Prof. Dr. Rédei Károly,	50,00
László Gábor,	30,00	Regierungsrat Kulmann Ernst,	15,00
Dr. Med. Lauringer Peter,	10,00	Rodriguez Susanne	29,00
Dr. László Király,	10,00	Rozalia Nagy,	10,60
Lauringer Wilhelm,	20,00	Dr. Rudán Péter,	50,00
Lengler (?)	20,00	Sándor, I.O.C.,	40,00
Dr. Lomoschitz Karl Horst,	10,00	Schenk Gabriella	10,00
Machnik Erzsébet,	20,00	Mag. Judith Schuster-Gyenge,	15,00
Maincz János,	15,00	Schilling Árpád,	20,00
Martiny Ingrid,	5,00	Schmidt Erika,	20,00
Mentsik Sylvia	25,00	Schwarz Mária,	20,00
Mészáros Veronika	10,00	Simonffy Erika,	15,00
Miklós	5,00	Stipkovich Walter	30,00
Miklos Szilárd,	20,00	D.I. Szabó Barna,	20,00
Miletits György,	20,00	Tancsics Jenő,	30,00
Molnár Juliane,	10,00	Tarcsay Csaba	550,00
Muszka László,	10,00	Tarcsay József,	50,00
D.I. Nagy Albert,	9,00	Tarcsay-Schneiderbauer Ida,	400,00
Dr. Németh Nándor,	30,00	Thurner Evelyn	10,00
DI. Németh Péter,	20,00	D.I. Turanitz Károly,	20,00
Mag. Dr. Nemesszeghy Lajos,	20,00	Dr. Tibor Schindler,	28,00
név nélkül	15,00	Dr. Törzsök J. Anna,	30,00
név nélkül,	10,00	UT-Expert HandelsgesmbH,	100,00
Oeze Géza,	10,00	v. Miller Aichholz Isabella,	100,00
Dr. Pathy Lajos,	20,00	Vadász Gabriel,	25,00
Pierstl Anneliese,	9,00	Dr. Vadon Mária,	10,00
Ing. Piroka Ferenc,	15,00	Varga Tamás,	10,00
Pogácsos Imre,	10,00	Dr. Vass Károly,	20,00
Pogány Géza	30,00	Wurm Lila,	10,00
Price Ilona Katalin,	50,00	Dr. Wurmbbrand-Hartmann,	10,00
Prof. Páll Sándor,	10,00	Zajak Endre/Herlinde	25,00
Pusztay Csaba,	50,00	Összesen	4.45260

A támogatások eddig befolyt teljes összege 21.493,06 Euro

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását.

Deák Ernő elnök Radda István főtítkár, Kántás János pénztáros
További támogatásokat az alábbi bankfolyószámlára lehet átutalni: PS.K., A-1010 Wien, Georg Coch-Platz 1, Bankleitzahl/Bankirányítószám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, Kontószám 7255731.

A MAGYAR POLITIKAI ELIT CSŐDJE VOLT A NÉPSZAVAZÁS

Az MKP stabilizáló erő Szlovákiában - Beszélgetés Bárdos Gyula frakcióvezetővel

Az év multával sokan készítenek számvetést. A politikában, főként a ciklus második felében ez még gyakoribb. **Bárdos Gyula** pozsonyi parlamenti képviselőt, a Magyar Koalíció Pártja frakcióvezetőjét szintén mérleg-készítésre kértük. Egy átbeszélgetett szilveszter éjszaka után, január elsején készült a képviselő szenci otthonában a beszélgetés.

- *Milyen éve volt 2004 a szlovákiai magyarságnak?*

- Hosszú évek után sikerült megalkotni a *Sellye János Egyetemről* szóló törvényt, nagyon hosszú huzavona, rengeteg akadályoztatás ellenére beindult mind a három karnak a tevékenysége. Ez történelmi jelentőségű tett, s nagyon örülök annak, hogy ott lehettem ennek a frakciónak az élén, amikor rákényszerítettük koalíciós partnerünket arra, hogy ezt a törvényt fogadjuk el. Hangsúlyozom: állami egyetem jött létre, az állam garantálja, szavatolja a működését költségvetésében. Tudjuk, hogy önálló magyar egyetem létrehozására 1989 után szám-talan kísérlet történt, most érett be ezeknek a gyümölcse. Akár történelmi sikerről is beszélhetek.

Siker a restitúciós törvény, a nevesítetlen földek ügyét legalább részben rendezni lehetett. Nagyon komplex kérdésről van szó. De az, hogy egy év rendelkezésére állt mindenkinek, aki korábban nem tudta rendezni a földügyeit, az mindenképpen pozitívum. Nagyon sokan éltek a kárpótlás lehetőségével. Az is jó, hogy az úgynevezett nevesítetlen földek nem az állam vagyonát fogják képezni, hanem az önkormányzatok tulajdonába kerülnek, s ők fogják eldönteni, hogy kinek fogják azokat rendelkezésére bocsátani. És csak jó néhány év elmúltával lehet ezeket a területeket eladni.

Pozitív dolog az is, hogy a felvidéki magyar községeknek lehetett olyan támogatást biztosítani, amelyet korábban nem. Létrehoztunk egy környezetvédelmi alapot, amely a kisközségek számára kompenzálja azt a kiesést, amit a pénzügyi decentralizáció okozott. Szerettük volna, ha ezek a települések legalább megkapják 92-95 százalékban azt a költségvetési összeget, amelyben korábban részesültek. S hogy az állam ezt egy-két évre garantálja. Ezt teljes egészében nem tudtuk elérni, csak 87 százalékot tudtunk kiharcolni. De a környezetvédelmi alap megteremtése, ami szintén a mi érdemünk, pontosan a kisközségek számára jelent kompenzációt. Főleg a csatormahálózat, a vízvezeték-hálózat kiépítésében, a tisztítóberendezések megépítésében. A felvidéki kistelepüléseknek ezekre nagyon nagy szükségük van.

Nem az uniós csatlakozással kezdtem, hanem a számunkra legfontosabb dolgokkal, de világos, hogy május elseje óriási változást jelentett. Ennek jelentőségét azonban szerintem csak a későbbi generációk fogják

értékelni. De az, hogy mi is az Unió tagjai lettünk, ugyanúgy mint Magyarország, vagy mint Szlovénia jelzi, hogy Szlovákia ledolgozta korábbi hátrányát, nem kis mértékben a Magyar Koalíció Pártjának köszönhetően. A másik oldalon ez viszont problémát okozott, a magyar-magyar kapcsolatokban gondot jelentett a vajdaságiak a kárpátaljaiak számára. És még az erdélyiek számára is! Ezt valahogyan rendezni kell. S ilyen szempontból csúfos kudarcnak és az egész **magyar politikai elit csődjének tartom** azt, hogy hagyták a kettős állampolgárságról szóló népszavazást ilyen mederbe terelődni.

- *Erről feltétlenül szerettem volna tudni az álláspontodat.*

- Ebben a kérdésben a kormánykoalíció és ellenzék egyaránt csődöt mondott. A magyar politikai elitnek ez nagyon sötét korszaka. Csak remélni tudom, hogy most Szabadkán (*Bárdos Gyula január 5-én utazott Szabadkára – B.L.*) elkezdődik egy folyamat, ahol a határon túli magyarok és szervezetek megpróbálják elmondani elképzeléseiket. Ezeket aztán természetesen a magyar országgyűlésnek kell valamilyen módon törvénybe öntenie, vagy olyan intézkedéseket foganatosítani, hogy a magyar-magyar kapcsolatok az uniós tagság ellenére, vagy javára rendeződhessenek. Semmiképpen nem lehet azt megengedni, hogy ne tudjon találkozni a magyar a magyarral, illetve, hogy ez problémát jelentsen neki. Itt van mit tennie a magyar diplomáciának, a magyar politikának! Reméljük, hogy sikerül ledolgozni a mostani deficitet. Jó volna visszatérni az 1996-os magyar-magyar csúcshoz, amikor a határon kívüli magyarság kérdéseiben sikerült konszenzust kialakítani.

- *Rontott a népszavazás és annak rettenetes kampánya a magyarországi hivatalos kapcsolataitokon?*

- Természetesen. Az elmúlt időben amúgy sem voltak olyan fényesek ezek a kapcsolatok. Nagyon nehéz lesz ezt a csorbat kiküszöbölni, nagyon nehéz lesz a kapcsolatokat rendezni. **A legsúlyosabb bűn az, hogy a határon túli magyarság a magyar belpolitikai csatározások eszközüvé vált.** Ez óriási hiba. Olyan nagy az ellentét a kormánykoalíció és az ellenzék képviselői között, hogy nagyon nehéz lesz valamilyen módon egy olyan konszenzust megteremteni, ami valóban építő jellegű lesz.

- *A szabadkai találkozás nem jelent valamiféle demonstratív határon túli összefogást? Ha már a magyar politika ilyen erkölcsi mélységbe zuhant, valamiféle példát a lehetséges kilábalásra?*

- De, pontosan ezt jelenti. Óriási hiba volt, hogy az Eu-s tagságot megelőzően nem volt Magyar Állandó Értekezlet. Már akkor föl kellett volna készülni, hogy hogyan tovább május elseje után. A Magyar Állandó Értekezleten a népszavazás előtt az összes határon túli magyar szervezet elmondta véleményét, azt, hogy ha már ez a helyzet kialakult, akkor el kell menni, és igen-

nel kell szavazni. Ha már hagyta a magyar politikum, hogy a dolgok idáig fajuljanak. Mert tudjuk, hogy közbe-lephetett volna az Alkotmánybíróság, a Választási Bizottság, elmondhatta volna a véleményét, legitim módon leállíthatta volna ezt az egészet. Nem tette. Ezen az értekezleten óriási ellentét volt, főként a kormánykoalíció és a határon túli összes szervezet között. Ez nem jó. A mindenkor magyar kormánnyal normális viszonyt kell fenntartani, de a mindenkor magyar kormánynak is velünk. Függetlenül attól, hogy a kormány milyen beállítottságú. Mert az itt élő lakosok érdeke azt kívánja, hogy a kapcsolat normális legyen. S a mostani kapcsolat ilyen szempontból nagyon romlott.

- *A szlovákiai belpolitikai életet tekintve mit várhat 2005-től a felvidéki magyarság? Mekkora a mozgásteretek?*

- 2004-ben a kormánykoalíció elveszítette a többségét. Nekünk ad hoc jellegű többséget kell szerezni a független képviselők közül, ha el akarunk valamit érni. Húsz fölött van a független képviselők száma a 150 fős Szlovák Parlamentben. Valójában most sem a kormánykoalíciónak, sem az ellenzéknek nincsen többsége, a függetlenek képezik a mérleg nyelvét. S ez főleg nekünk okoz problémát, mert a mi sajátos kisebbségi problémáink megoldásánál nem számíthatunk támogatásra. S ez 2005-ben is így lesz, s mint tudjuk, választásokra 2006-ban kerül csak sor. Éppen ezért volt nagyon jó, hogy az egyetem és a kárpótlás ügyét a ciklus elején el tudtuk fogadtatni. Ma már ez nem menne. De még ott van a kisebbségek kultúrájának támogatásáról szóló törvény, a kisebbségek jogállásáról szóló törvénytervezet, amelyeket át szeretnénk nyomni a Parlamenten. Elégge szkeptikus most vagyok ezek sikerében. A parlamenti matematika ezt nem nagyon teszi lehetővé. A legerősebb kormánypártnak mindig van lehetősége valamit nyújtani a független képviselőknek, nekünk nincsen.

Főként kisebbségi ügyekben nehéz a megegyezés. A kormánykoalíció legerősebb párta, a Dzurinda-párt pedig tudomásunkra hozta, hogy a legnagyobb ellenzéki párttal háttérmegegyezést kötött, illetve, hogy minden fontos dologban meg tudja szerezni a Meciar-pártnak a támogatását. Így nincs nagyon szüksége ránk. Nekünk viszont szükségünk van rájuk, mert nélkülük semmilyen kisebbségi kérdésben nem tudunk eredményt elérni. Elégge inkorrekt lett a kapcsolat a kormányfő és az MKP között, s az utóbbi időben az MKP volt a legkeményebb bírálója *Dzurindának*, s az ő módszereinek. Ezeknek köszönhetően veszítettük el a kormánykoalíciós többséget.

Okulva az elmúlt választási időszak tapasztalataiból, szerencsére az említett két legfontosabb dolgot a ciklus elejére tettük. 2005-ben tehát konzerválódik az a helyzet ami most van, s valószínűleg semmi extra dolgot nem tudunk elérni. A nagy reformokat megcselekedte a



Ferenczy Béla rajza

koalíció, az egészségügyi reformot, a nyugdíjreformot, az adóreformot. Ilyen módon pozitív a mérleg. Behoztuk a lemaradásokat. Az MKP-s miniszterek felelnek az uniós alapokból való merítésért – korábban rovásukra írták, hogy azokat nem tudjuk megfelelően kihasználni. Ma Szlovákia a legjobban meríti az alapokat. Itt ez köszönhető *Csáky Pálnak* a kormány alelnökének, aki az integrációért és a kisebbségi ügyekért felel, a regionális miniszternek s a mezőgazdasági miniszternek. Egyedüli országment a környező országok közül sikerült a mezőgazdászoknak megkapni a közvetlen kifizetések-nél az igényelt összeget. Decemberben kifizették őket. Magyarországgal, Lengyelországgal, Csehországgal ez még nem történt meg. Pedig mi indultunk legkésőbb. A környezetvédelmi miniszter munkáját is jónak értékeljük. Az egész ország látja, hogy a magyar miniszterek jól dolgoznak, a Magyar Koalíció Pártja a kisebbségi kérdések mellett természetesen az országos jellegű kérdésekben is jól teljesít. A tátrai katasztrófa után is a két magyar miniszter vette az egész ügyet a vállára, és irányítja ma is.

A politikai elemzők értékelik az MKP szerepét, stabilizálónak tartják. A koalíciós partnerek viszont nem értékelik, mert van pótmegoldás számukra. S most is elmondhatjuk, hogy ha kisebbségi kérdésről van szó, nagyon különbség nincs a kormánykoalíció és az ellenzék között.

BÖRÖNDI LAJOS

Hogyan tovább a népszavazás kudarcra után?

A történelmet nem a népszavazások csinálják, hanem egyrészt a hatalmi erőviszonyok, amelyek, ha nem is mindig, mégis igen gyakran járnak együtt égbekiáltó igazságtalanságokkal (lásd a mi esetünkben a trianoni diktátum következményeit!), másrészt a szellem és a morál által hitelesített közösségi akarat, amely ha nem is mindig, mégis igen gyakran képes határt szabni a hatalmi kényszer durva érvényszerülésének. Ez utóbbira is szolgálatot meggyőző példákat a magyar történelem, lásd 1848. március 15-ét, 1956. október 23-át vagy éppen azt a tapasztalatot, miszerint a kommunista diktatúra évtizedeiben meggyengült és megrontott kisebbségi magyar közösségek mindinkább képessé válnak arra, hogy fel-emeljék fejüket, megszervezzék közéletüket és képviseljék érdekeiket.

Ebben az értelemben gondolom úgy, hogy a december 5-i kudarcral végződött magyarországi népszavazás még nem utolsó szó egy sok évtizedes nemzetpolitikai vitában, és semmiképpen sem „harmaidik Trianon”. Nem zárta le, legfeljebb megzavarta a „békés nemzetegyesítés” másfél évtizede tartó folyamatát. Őszintén szólva engem nem lepett meg különösebben a referendum eredménytelensége, mint-hogy látni lehetett, hogy maga a népszavazás gondolata zavaros forrásokból ered, látni lehetett, hogy a magyarországi politikai pártoknak a népszavazással kapcsolatos álláspontját nem a kiérlelt és hiteles nemzetpolitikai stratégia, hanem a többnyire kicsinyes és prakticista jellegű pártpolitikai érdek szabta meg, legfőként pedig látni lehetett, hogy a népszavazás maga teljességgel előkészítetlen volt, a választópolgárok nagy többsége a legkevésbé sem tudta azt, hogy mire adja, milyen következményekkel adja szavazatát, ezért azután az érdekeltek több mint a fele egyszerűen otthon maradt. Ami nem jelenti azt, hogy az otthon maradóak egy része, alighanem többsége ne értene egyet a „békés nemzetegyesítés” stratégiai céljaival.

Köszönhető mindez a népszavazás előkészítetlenségének, a politikai pártok szűklátókörű önzésének, annak, hogy ezek a pártok, tulajdonképpen a politi-

kai paletta mindkét oldalán, nem a népszavazás meritumát tartották fontosnak, hanem a 2006-os országos választásokra történő felkészülést. Talán úgy gondolták, hogy a népszavazás ennek a választásnak a főpróbája lesz. Egy valójában nemzetpolitikai jelentőségű ügyet ismét sikerült a pártpolitika alacsonyabb színvonalára (majdnem azt mondtam: mocsárba) süllyeszteni. Eredménye országos zavar, a kisebbségi magyarság körében fájdalmas csalódottság és kiábrándulás. Ez a kisebbségi magyarság ugyanis éppen annak a nemzeti („magyar-magyar”) szolidaritásnak a megrendülését tapasztalhatta, amely korábban közéleti küzdelmeinek egyik élető ereje és erős támasza volt. Mondják, hatalmas és némiképp ijesztő is volt a felháborodás a határokon túli magyar közösségekben, mindennekeltő a széke-lyek körében. Voltak elfogadhatatlan reagálások is, például midőn egy székelyföldi faluban a román rendőrnek kellett megakadályoznia a piros-fehérszöld trikolor felgyújtását.

Hajdanán Babits volt az, aki nagy lelki kínokat okozó nemzeti és történelmi dilemmáinkban mindig szenvedélyes józansággal és józan szenvedélyességgel fogalmazta meg azokat a közös igazságokat, amelyekre fel lehetett (volna) építeni a jövőt.

Mire tanít Babits? Először is arra, hogy a magyar nemzet minden geopolitikai megosztottság, minden határátiszabás és persze minden népszavazás ellenére egyetlen és egységes nemzet, amelynek történelmi, kulturális, mondhatnám így: lelki egysége nem azon múlik, hogy a huszadik század szerencsétlen fejleményei következtében valamelyik magyar közösség Románia, Szlovákia és Szerbia határai közé került, vagy éppen Magyarország határai között maradt. A nemzet történelmi és kulturális identitását ugyanis nem az állampolgárság, az útlevel és a társadalombiztosítási kártya határozza meg és fejezi ki (ámbár az sem baj, ha ezek is kifejezik), hanem mindig az anyanyelv, a kultúra a történelem és a közösségi identitás. „Magyarság - jelentette ki Babits abban az eszmecserében, amelyet 1941-ben *Egységes magyarság* címmel rendezett a Nyugat című

folyóirat - csak egyetlenegy van az egész világban. El se lehetne képzelni, hogy több legyen belőle; olyan lenne ez, mintha teszem azt több példány volna egy emberből. A nemzet éppannyira egyéniség, mint az egyes ember. Lehetésgese-e, hogy ez a nemzeti egyéniség lelkében széthasadozzon, ahogy előfordul kóros esetekben egyes embereknél is a lelki széthasadás? Igen, nyilvánvalóan lehetséges ez a nemzetek-nél is. Sőt mivel tökéletes egészség nincsen a világban, minden nemzet lelki életében állandóan vannak kisebb-nagyobb hasadások. A társadalmi osztályok nem értik meg egymást, a tömegek vágya független a közérdektől, népi ösztön és nemzeti tudat elidegenednek, a jó Menenius Agrippa meséje unos-unton újrakezdődik. Az őskőtől öröklött kultúra, amely a nemzeti közösség magasabb lelki élete, távolról sem fogja át a nemzet egészét, egységes-sé, ahogy kellene. Mindezek hasadás-tünetek, s mindezek többé-kevésbé megvannak nálunk is. De hogy vidékek szerint hasadozzon szét a magyarság? Hogy kisebb egységek váljanak ki belőle, amelyek pusztán a maguk külön hagyományából akarnának továbbfejlődni? Ilyesmire nem tud példát a történelem, az őskor óta, amikor néptünk egy részét Ázsiában hagytuk.”

„Magyarországot - olvasom Babits szavait - nem a világháború után darabolta szét először a politika. Egyes részei másfél századig is különválva éltek. De magyarságuk mindenütt csak ugyanaz a magyarság marad. Erdélyt fejedelmi udvara kultúrgóccá tette. Saját története s kapcsolatai voltak, s irodalma külön szint nyert. De ez mégiscsak ugyanannak az irodalomnak része volt, amely a Pázmányokat és Zrínyiket szülte. Nem különbözött jobban, talán annyira sem, mint később például a debreceni iskola a Kazinczykétől”

Végül pedig Babits - nagy európai eszmei hagyományok (így a felvilágosodás, a romantika és a szellemtörténeti irányzat) örököse és letéteményeseként még egyszer hitet tesz a nemzetnek, mint történelmi és szellemi entitásnak a megoszthatatlansága és egysége mellett. „Minden, ami lélek-szöveget le-, egy-

séges és oszthatatlan. Ebben Aquinói Tamás egyetért Bergson Henrikkel. A lelki magyarság is egyetlen és oszthatatlan, s lényegéhez tartozik az egység. De ennek a magyar lelkiségnek lényegéhez és egyéniségéhez tartozik a sokszínűség az egységben.(...) lelkünk és kultúránk sokféle táj színével gazdag. Ezer éven át szívta magába egy bekerített, külön kis világ sokféleségét, a történelmi Magyarországot, ezt a magyar glóbuszt, melynél nincsen összetartóbb és egységesebb, s egységében is változatosabb földdarab a földön. Egyetlenegy testnek érzete mint ahogy egy az eleven test, bármennyire különbözők is tagjai. Egy, mert egyetlen lélek járja át, egyetlen érzés és emlékezet”.

Más Babist-írásokat is idézhetnék, így az 1938 Karácsonján lejegyzett *Gondolatok az ólomgömb alatt* című személyes vallomását, amelyet halálos betegsége pusztító fájdalmai és félelmei között írt arról a személyes veszteségről, amelyet az ő számára a történelmi ország feldarabolása okozott, vagy 1939-es *A magyar jellemről* című nagy nemzetkarakterológiai esszéjét, amelyben nagy elődökkel - így Széchenyi-vel, Kossuthtal - és nagy kortársakkal - Adyval, Móricz Zsigmonddal, Kosztolányival - egybehangzóan tett hitet a magyarság legfontosabb tennivalója, azaz önmaga megőrzése, a megmaradás közösségi etikája mellett. Az önvédelemnek ezt a történelmi parancsát Babits úgy értelmezte, mint az emberiségnek tett szolgálatot. A magyarság - jelentette ki a költő - „legnagyobb szolgálatot akkor teszi a világnak, ha megőrzi nemzeti sajátosságait, s megmarad annak, ami. Nemzet vagyunk, a szó régi, szellemi, jogi erkölcsi értelmében; nem pedig faj, tülekedő fajok között, se nem valami nyomorult, kicsiny erőlködés a nagy erők félelmes csatárait. Csak nem akarunk ilyené válni? Meg kell maradnunk nemzetnek, léleknek, szabadnak, nemesnek, alkotónak, keleti nyugalomban, mely mindenkivel dacol, szellemi erőben, mely senkinél sem érzi hátrább magát. Nem átváltoztatásra, magunkból való kikelésre van szükségünk. Inkább magunkhoz való visszatérésre. Magunkba szállásra”.

Folytatás a 6. oldalon

HOGYAN VÁLASZTOTT MAGYAR AMERIKA

Folytatás az előző számunkból

A 16 milliós családban való gondolkodás más-
sik kerékkötője, hogy sokaknak a párt, az osz-
tály, a vallás vagy az ideológiai lojalitásuk fon-
tosabb, mint nemzeti hovatartozásuk. (Bizony
gyakran szeretném nagyidai népemet, - úgy mint
az unkokáimat – a térdemre fektetni, s jól el-
paskolni, hogy megértsék a különbséget a csa-
ládon belüli természetes kis veszekedések és a
család egészének ártó, megosztó tettek között).

A fenti okokból, az amerikai magyarságnak
még csak kis hányada hajlandó arra a pártra sza-
vazni, amelyik népünk számára kedvezőbb kül-
politikát ígér. Persze ettől még végezhetünk
hasznos munkát, elvégre akinek fontosabb a
konzervatív vagy a szabadelvű ideológia, mint a
magyarsága, az végezhet magyar munkát a maga
pártján belül is.

Az amerikai magyarság körében a pártosko-
dásnál is károsabb az antiszemiták és cionisták
ellentéte. E két csoportnak közös vonása, hogy
embertársaikat nem tetteik vagy életük minő-
sége alapján ítélik meg, hanem attól függően,
hogy kik voltak a szüleik. A két csoportból az
egyik ugyanazt a származást negatívan, a másik
pozitívan értékeli, de mindkettő faji alapon ítél,
és olyasmi alapján, amre az embereknek nincs
befolyásuk. A másik közös vonása ennek a két
csoportnak, hogy vagy önmagukról vagy magyar
honfitársaik egy csoportjáról úgy gondolják,
hogy elsősorban zsidók, hogy nem igazán ma-
gyarok.

Tudom, hogy a zsidó származású és többsé-
gükben szabadelvű amerikai magyarok, illetve
a nem-zsidó származású és többségükben kon-
servatív amerikai magyarok csak akkor fognak
akcióegységbe tömörülni, ha már elhatárolód-
tak faji alapon gondolkozó fanatikusaiktól. Itt is
ugyanarról van szó, mint amit már említettem
a lojalitással kapcsolatban. Vagyis szép és ne-
mes dolog, ha az ember ragaszkodik apái
tradícióihoz, kulturális vagy vallási gyökereihez,
ha nem cserélgeti, hanem gyűjti jojalításait.
Másszóval, lehet valaki 100%-osan magyar és
zsidó is. Ugyanakkor azt is tudom, hogy ennek
megértése és elfogadása mind a megbékélésnek
és összefogásnak, mind az amerikai magyarság
politikai erejének megsokszorozásának a kul-
csa.

Magyar származású politikusok

A legtekintélyesebb magyar származású ame-
rikai politikus *George Pataki*, New York állam
kormányzója, aki valószínű, hogy a republiká-
nus pártnak 2008-ban egyik elnökjelöltje lesz.
Pataki származása népének szeretetét a család
eper- és csirkefarmján szívta magába. Itt töltöt-
te iskolai vakációit, itt tanult népünkről föld-
műves nagyapjától. 1998-ban, az 1848-as szabad-
ságharc 150-ik évfordulóján hallottam, amikor
a magyar cserkészek énekése közben az egyik
éneket hallva odafordult a fiához és így szólt
hozzá: „Ez volt dédapád kedvenc nótája”.

A szenátusnak ugyan nincsen teljesen magyar
származású tagja, de az ohioi *Voinovich* és a con-
necticuti *Christopher Dodd* szenátorokra min-
dig számíthatunk. Ennek csak részben oka, hogy
mindkettőjüknek van sok magyar szavazója.
Legalábbis Dodd esetében azt hiszem, fontos
az az emlék is, amiről nekem csak annyit mon-
dott, hogy „56-ban apám sírt a tv előtt”. A rövid
mondat után elhallgatott, mely lélekzetet vett
és sokáig nem nézett a szemembe. A magyar-
ság számára ugyancsak biztos pont az ohioi len-
gyel képviselő *Marci Kaptur* és a Magyaror-
szágon született californiai politikus, *Ernest
Konnyu*.

A második legbefolyásosabb magyar száрма-
zású politikus Amerikában a 76 éves, Magya-
rországon született, zsidó származású közgaz-
dász doktor, a demokrata párt kaliforniai kép-
viselője, *Tom Lantos*. Ő társelnöke (Ernest
Istook oklahomai és Christopher Shays connec-
ticuti képviselőkkel együtt), a Hungarian-
American Caucusnak, röviden HAC-nak (az
Amerikai Kongresszus Magyar Bizottságának).
A HAC-ban 25 képviselő (13 republikánus és
12 demokrata) dolgozik. Ők az elmúlt évben
levélben tiltakoztak Szerbia elnökénél a vajda-
sági magyar ellenes atrocitások ellen. Ugyancsak
a HAC kérelmezte Ukrajna, Szlovákia és az EU
vezetőitől, hogy Szelmenc, a szlovák-ukrán ha-
tárral kettévágott magyar falu, kájon határárl-
lomást. Ezt elvben meg is kapta, de a gyakorlati
kivitelezés, anyagiakra való hivatkozással, várat
magára.

A HAC-nak nagy befolyású alapító tagja még
az erdélyi származású, de már Amerikában szü-
letett, 54 éves, mormon vallású, oklahómai ügy-
véd, a republikánus *Ernest Istook* is.

Magyar szervezetek

Ugyan léteznek pártok feletti összefogások is,
mint a Lendvai-Lintner Imre vezette Hungarian
American Coalition és a Steve Varga vezette
Amerikai Magyar Szövetség és a William Penn
Association , de az amerikai politikai életben
aktív szerepet vállaló magyar szervezetek több-
ségükben a republikánus vagy a demokrata pár-
tokkal szimpatizálva végzik munkájukat. Ilyen
szervezet a *Hámos László* vezette Hungarian
Human Rights Foundation (HHRF). Ő az idei
választáson, Tom Lantos californiai és Peter
Újvági ohioi képviselőkkel, Maxim Telekivel és
Richard Holbrookkal (kinek felesége Márton
Kati), összefogva aktívan dolgoztak Kerry sze-
nátor megválasztásáért.

Hasonló munkát végzett a republikánus pár-
ton belül *Pásztor László* és több, a háttérben
dolgozó, magát megnevezni nem kívánó magyar.
A HAC létrehozásában fontos szerepet játszott
Nagy Sándor, aki a “Center for Hungarian
American Congressional Relations - CHACR”
megalapítója. Sajnos közte és a magyar belpoli-
tikai szempontok alapján tevékenykedő *Simonyi
András* magyar nagykövet között rossz a viszony.
Ez azért veszélyezteti a HAC jövőjét, mert
Simonyi úrnak nagy befolyása van Tom Lantos-
ra, aki egyben a HAC-nak társelnöke és legte-
kintélyesebb tagja is.

Itt kell megemlítenem, hogy a magyar belpo-
litikai célokat szolgáló washingtoni követségünk
sajnos néha politikai ellenfelet lát az amerikai
magyarságban, s ezért nem támogatja annak
politikai erővé szerveződését. Ez megnyilvánul
abban is, hogy a követség szinte lehetetlenné
teszi a kettős állampolgárok részvételét a nép-
szavazásokban, de Simonyi András nagykövet-
nek talán legsajnálatalosabb “eredménye”, hogy
kéderkérdéssé tette a népünk kultúrájának is-
mertetésében példátlanul jó munkát végző New
Yorki Magyar Kulturintézet jövőjét.

Az amerikai magyarság körében a legeredmé-
nyesebb munkát talán éppen azok végzik, akik
nem pártokon, hanem egyéni politikusokon
keresztül igyekeznek befolyást gyakorolni az
Egyesült Államok külpolitikájára. Ilyen a
colorádói *Megesy Jenő* tiszteletbeli magyar kon-
zul, aki a múlt évben elérte, hogy Thomas
Tancredo colorádói képviselő (a HAC tagja) a
Kongresszusban benyújtotta a 632-es határozati
javaslatot, mely követeli az erdélyi egyházi
vagyonok visszaadását. Nagyon fontos lenne,
hogy idén újra beadassék ez a harározati javas-
lat és ez a HAC 25 tagjának támogatásával tör-
ténjen.

Hasonló munkát végez és *Koszorús Ferenc*
washingtoni ügyvéd az (ACE PAC – American
Central European Political Action Committee)
elnöke, aki a múlt nyáron, pártérdekek feletti
tárgyalásokat folytatott az országos republiká-
nus vezetőséggel (RNC), Rand Beers-el és
Madeleine Albright-al.

Mint a fentiekből látható, az 1,5 milliós ame-
rikai magyarság potenciális politikai erejével
még nincsenek arányban elért eredményeink.
Ezért is gondoltam fontosnak létrehozni a Ma-
gyar Lobbit.

Magyar érdekszövetség (Hungarian Lobby-HL)

A HL létrejöttét praktikus szempontból az
elektronikus világháló, az “internet” tette lehe-
tővé és persze *Szabó Gotthárd* és *Kovács Árpád*
segítsége, akik a honlapot, címlistát stb. keze-
lik. Így vált lehetővé, hogy a HL akcióegységbe
képes fogni a kisebbségben, nyugaton és az
anyaországban élő és ma 1,643 személyből álló
tagságát úgy, hogy az percek alatt közösen lép-
ni képes. Ez a “hangerősítő” szerep azért hatá-
sos, mert ha, mondjuk a Fehér Ház egyetlen le-
velet kap egy bizonyos témakörben, arra kevés
figyelmet fordítanak, de ha ugyanazt a kérést
1,000 levél tartalmazza, akkor 24 órán belül je-
lentik az elnöknek.

A gyors kapcsolattartás előnye az is, hogy
percek alatt konferenciára hívhatjuk a világban
szétszórtan élő, legtájékozottabb és legmegfon-
toltabb HL tagokat. Így a clevelandi vagy flori-
dai teendőket megvitathatjuk a Szabadkán vagy
Sepsiszentgyörgyön élőkkal. Az ilyen telekon-
ferenciák alapján, mi megérthetjük az ő szem-
pontjaikat, ők gazdagodhatnak a mi tapasztala-
tunkkal és ennek eredményeként jobban szol-
gálhatjuk a közös ügyet.

A Magyar Lobbiban igyekszünk hetente egy-
egy akciót úgy meghirdetni, hogy az elfoglalt
tagoknak, a már megfogalmazott és megcímzett
akció-levelekkel nem kell mást tenniük, mint
aláírniuk és gombnyomással feladniuk. Ezt a
lehetőséget, különösen a második vagy harma-
dik generációs fiaink és unokáink használják ki,

GYURCSÁNY FERENC Vatikáni látogatása

(Budapest Analyses, No. 57. January 13, 2004)

*Gyurcsány Ferenc azzal a szándékkal utazott a
Vatikánba, hogy a katolikus egyház központjá-
ban is érzeltesse a kormány és a Magyar Kato-
likus Egyház között fennálló feszültséget. A né-
zeteltérés az aktuális társadalompolitikai kérdé-
sekben való egyházi megnyilatkozás mértékének
megítélése körül alakult ki. A Magyar Katolikus
Egyház egyrészt - a magyar kormánnyal szem-
ben - a határon túli magyarok kettős állampol-
gársága mellett foglalt állást a december 5-ei nép-
szavazáson, másrészt pedig viták támadtak az
egyházi iskolák finanszírozása ügyében. A minis-
terelnök szándéka nemcsak visszatetszést szült a
Szentsekéknél, hanem vendéglátói rendre vissza is
utasították felvetéseit, és határozott üzeneteket fo-
galmaztak meg a magyar kormány számára.*

*Nemcsak Magyarországon, hanem világszerte
megfigyelhető az a vélemény, mely szerint a val-
lás személyes magánügy, és a templomfalak kö-
zött a helye. Az egyházaknak csupán karitatív,
oktatási, szociális feladataik lehetnek a társada-
lomban azok számára, akik ezen „szolgáltatása-
ikért” lehetőleg hajlandóak külön fizetni is. Ez-
zel szemben áll maguknak az egyházaknak saját
szerepükről vallott felfogása, miszerint a vallás,
a hit nem „szabadidős tevékenység”, hanem az
ember egész személyiségét meghatározó tényező,
mely a társadalom életében is megjelenik a val-
lások emberek szerepvállalása révén. A keresztény
egyházaknak pedig nemcsak ún. megszentelői
funkciója (szentségi élet), hanem tanítói és kor-
mányozói küldetése is van. Ez utóbbiakba bele-
tartozik, hogy útmutatást nyújtsanak a hívők szá-
mára nemcsak erkölcsi, hanem társadalmi kér-
désekben is.*

*A magyar kormány szerint viszont a katoli-
kus egyház túlzottan beleavatkozott a politiká-
ba, amikor a legutóbbi, társadalmi kezdeménye-
zésből indult népszavazás kérdéseiben a Püspö-
ki Konferencia körlevelet fogalmazott meg, illet-
ve amikor az egyházi iskolákat hátrányos meg-
különböztetéssel sújtó költségvetési tervezet ellen
ez utóbbiak tanárai, valamint az érintett szülők
és gyermekeik tüntetésen adtak hangot tilta-
kozásuknak. A magyar legfőbb közjogi méltósá-
gok hagyományosan első külföldi útjaik közé il-
lesztik a Szentatyánál teendő látogatást, amit ter-
mészetesen a Szentsek illetékes hivatalainál folya-
tatott megbeszélés követ. A vatikáni protokoll alap-
ján precízen meghatározott menetű látogatás so-
rán általában a Szentsek és Magyarország kap-
csolatairól, illetve a magyarországi egyház helyze-
téről esik szó, és a pápa hivatalos köszöntő beszé-
dében fogalmazza meg üzeneteit. Vitás kérdések
rendezésére többnyire nem ez a fórum szolgál.*

*Ezért teljesen szokatlannak nevezhető annak
a sajtótájékoztatónak tartalma és módja, ame-
lyen a miniszterelnök – egyértelműen belpoliti-
kai számítás által vezéreltetve – egyoldalú érte-
lmezésben tárta a nyilvánosság elé a megbeszélé-
seken elhangzottakat, amiket később a Parla-*

*mentben is megerősített. Az egyoldalú tájékozta-
tást látva a budapesti Apostoli nunciatúra – rend-
hagyó módon – hivatalos közleményt volt kény-
telen kiadni a Szentsek álláspontjáról.*

*Az audiencia során elmondott hivatalos be-
szédében II. János Pál pápa két szokatlanul hatá-
rozott üzenetet is megfogalmazott Magyarország,
illetve annak kormánya számára. Először is re-
ményt fejezte ki, hogy Magyarország az Európai
Unió tagjaként a keresztény értékekre alapozva
járul hozzá a kontinens jövőjéhez. Másrészt pedig
felhívta a miniszterelnök figyelmét a Szentsek és
Magyarország között 1997-ben kötött nemzetközi
szerződés „hűséges végrehajtására”, amely az Egy-
háznak az ifjúság „erkölcsi és polgári erényekre”
nevelésében betöltött szerepét hivatott elősegíteni.
A pápa ez utóbbinak alapvető emberi jogi vonat-
kozását emelte ki.*

*A megállapodások betartásával kapcsolatos
vatikáni elvárást Angelo Sodano bíboros-állam-
titkár még nyitabb formában fogalmazta meg,
amikor egyenesen „megdöbbenését fejezte ki”,
hogy a Magyar kormány azt nem tartja tisztelet-
ben. Ugyancsak ő közölte a miniszterelnökkel a
Szentsek azon álláspontját is, miszerint a vitás
kérdéseket inkább a szentszéki–magyar vegyes bi-
zottság hivatott tárgyalni, amelynek összehívását
a Vatikán el is várja.*

*Figyelemre méltó a Gyurcsány Ferenc által a
Magyar Katolikus Egyház ellen ismételt felho-
zott „politizálási” vád fogadtatása. Miközben a
Szentatyá érdemben nem reagált rá, Sodano bí-
boros-államtitkár – egy szerződési idézet segítsé-
gével – egyenesen visszaütötte azt. Gyurcsány
Ferenc ez utóbbinak sem ismerte fel valódi mon-
danivalóját, hiszen tájékoztatóján az „adjátok
meg a császárnak, ami a császáré, és az Isten-
nek, ami az Istené” mondatát a magyar püspö-
köktől való vatikáni elhatárolódásként értékelte.
Ezzel szemben – ahogyan azt még Hiller István
kulturális miniszter is bevallotta később – azt a
bíboros a szentszéki–magyar megállapodás be-
tartására való felhívásnak szánta.*

*Bizonyos magyar elemzők a pápai üzenetet
egyesen magyarok által fogalmazottnak vélték.
Feltehetőleg annak határozottsága, szokatlan ke-
ménsége miatt gondolták ezt, továbbá abból ki-
indulva, hogy azt egy a Vatikánban dolgozó ma-
gyar pap olvasta fel. (Ez utóbbi a pápa egészségi
állapota miatt általános gyakorlatá vált az utóbbi
években.) A szöveg stílusának és fordulatainak
elemzése, valamint a Római Kúria működésé-
nek ismerete azonban nem támasztja alá ezt a
véleményt. A Szentsek mindig jól tájékozott a
különböző országokban, így Magyarországon az
Egyházzal kapcsolatos fontosabb kérdésekben.
Álláspontjának határozottságát ezért csak azok
gondolhatják magyar sugalmazottságúnak, akik
a miniszterelnök vatikáni látogatását elsősorban
belpolitikai szempontból hasznat hozónak szán-
ták, és így kellemetlenül érintette őket annak si-
kertelensége.*

A HL honlapja www.hungaria.org, e-mail
címe: HungLobby@aol.com.

A jövő

Ahhoz, hogy az 1,5 millió létszámú amerikai
magyarságnak befolyása legyen az amerikai kül-
politikára, elengedhetetlen képviselőlet válasz-
tása. Ahhoz pedig, hogy ez megtörténhessen,
elengedhetetlen a magyar külképviseleti szer-
vek kooperációja, támogatása.

Amennyiben - több más etnikuméhoz hason-
lóan - a jövőben a magyar követség és konzulá-
tusok is felvállalják és megszervezik a választást,
megszámolják a szavazatokat, akkor megtörtén-
het a csoda. Akkor elképzelhető, hogy a követ-
kező elnökválasztáson, már a 1,5 millió ameri-
kai magyar választott vezetője kérdezheti meg
a jelöltektől, támogatják-e a nemzeti kisebbsé-
gek autonómiáját? És akkor az is elképzelhető,
hogy az autonómiát támogató elnökjelölt azért
győz majd, mert rászavaz mondjuk Ohio 540.000
magyar választója. LIPTÁK BÉLA

A MÚLT ÉVBEN 50 000 KILÉPŐVEL ijesztő mé-
reteket öltött az ausztriai keresztény egyházak, min-
denekelelt a katolikus egyház válsága. A közvetlen
okok a St. Pölten-i püspöki papnevelésben felfede-
zett botrányra vezethetők vissza, nem szabad azon-
ban azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy az egyhá-
zi intézményeknek egyre csekélyebb a befolyásuk
az emberek erkölcsi életének alakítására, s a köz-
életben is egyre kisebb szerepet játszanak. Ausztria
lakosságának jelenleg 74%-a katolikus, az állan-
dó visszaesés következtében viszont félő, hogy a
számarány 50% alá csökken.

„A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!”

Bűnvád és ítélet

Az alábbiakban az 1956-os magyar forradalom egyik vidéki városban lezajlott eseményeit ismertetjük a miskolci megyei bíróság népbírósági tanácsa Egerben 1958. január 10-én meghozott ítélete alapján. A perirat megítélésünk szerint a magyar 1956-nak fontos dokumentuma. A perben négy vádlottat ítélték el, és pedíg: I. az 1921. szept. 11-én Budapesten született Dr. Karsai Lajost „a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntettében” valamint II. Csepregi Lászlót (szül. 1929. szept. 29-én Egyek községben), III. Tóth Lénártot (szül. 1925. máj. 30-án Tarnaszentmiklóson) és IV. Bobori Gyulát (szül. 1918. júl. 9-én Pesterzsébeten) „a demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való tevékeny részvétellel elkövetett büntettben”. I. sz. vádlottat hat, II. sz. vádlottat négy, III. sz. vádlottat két, IV. sz. vádlottat két évi börtönbüntetésre és egyes jogaiknak 10-10 ill. 5-5 évi eltiltására, továbbá teljes vagy részleges vagyonelkobzásra ítélték. A perirat rövidített szövegét minden változtatás nélkül adjuk közre (szerk.)

Indoklás:

A népbíróság a tárgyaláson kihallgatott vádlottak, tanuk vallomása, valamint a nyomozati iratok alapján az alábbi tényállást állapította meg:

I. Dr Karsai Lajos vádlott kisiparos családból származik. Apja bognársegéd volt, jelenleg a 21. sz. építőipari trösztnél kapuőr. Vádlott elemi és polgári iskoláit Budapesten végezte el, majd a kereskedelmi érettségi megszerzése után közgazdasági tudományi egyetemen doktori címet kapott. Iskoláinak elvégzése után 1946-ban a budapesti kismotor gépgyárral dolgozik, mint főtechnológus, majd az országos tervehivatalnál, később a Csepel autógyár tervosztály helyetteseként működik, 1952-ben a kohó és gépipari minisztérium autóipari igazgatóság helyettes tervosztály vezetője. 1954. március havától egész le tartóztatásáig a gyöngyösi szerszám és készülékgyár tervosztály vezetője. 1945-től a szociáldemokrata pártnak tagja, a két párt egyesülésekor az ellenforradalomig M.D.P. tag.

1956. évi október hó 26. napján, mint szer- te az országban, Gyöngyösön is ellenforradalmi cselekmények zajlódjanak le. E nap délutáni órájában a honvédség harckocsival fel-dönti a szovjet emlékművet és általában az egész városban zavargások keletkeztek, amikor is a tömeg csillagokat ver le és egyéb ellenforradalmi tevékenységet fejt ki. Ez eseménysorozatban kapcsolódik bele IV. Bobori Gyula vádlott tevékenysége, és pedig oly formában, hogy Széplaki személyzeti osztályvezetőt és még más munkatársát is hívott magával, indítványozta azt, hogy a szerszám és készülékgyárba menjenek ki, ott vegyék le a csillagot. Széplaki ugyan nem ment vele, de elment több munkatársa, mely körülményről Sarvajec Jánost telefonon értesítette a gyárat, valamint a mátraházai legényszállóban tartózkodó munkásokat. E szállóban tartózkodik ekkor I. Karsai Lajos vádlott is, aki már előző nap szabadságra akart menni Budapestre, de azzal az indokkal, hogy neki még itt dolga van, nem utazott el pesti kollegájával együtt. A vett telefonértesítés után Hornyák munkatársával gyalog indulnak a gyárhoz, majd útközben személygépkocsira szállnak, amely őket egy útkereszteződésig viszi el. A véletlen körülmény folytán ezen útkereszteződéshez ér az a tehérgépkocsi, melyen IV. Bobori Gyula vádlott és egyes munkatársai a gyár felé igyekeztek. I. Karsai vádlott és Hornyák is felszállt a gépkocsira, így érkeznek a gyár kapujához, mely zárva volt és belül állt Huszár István igazgató, Jakab párttitkár és Szekrényesi a gyárőrség parancsnoka.

A gyár kapujában Bobori és Karsai által vezetett kb. 10-12 főből álló tömeg a gépkocsiról leszállva, hogy a csillagot levegyék, be akart hatolni, de ekkor tudomásukraadták, hogy azt már a délután folyamán a pártbizottság utasítására leszerelték. E körülményről Karsai I. vádlott tudomással bírt már előzőleg is. E tömeg között volt egy Szemeti nevű munkás, kit még az ellenforradalom előtt a gyárból elbocsátottak- erősen követelte Jakab párttitkár kiadását. Ezt Huszár igazgató megakadályozta, de ugyanakkor I. Karsai vádlott azt a megjegyzést tette Jakab párttitkár felé, hogy „annyi kárt okozott a pártnak, hogy ezt egész életében nem fogja kijavítani.. Remélem ebből levonja a tanulságot és holnap már nem jön be a gyárba”. Ez után a tömeg a gyár elől gépkocsival eltávozott.

1956. október 27. napján a gyár termelése leáll és már a délelőtti órákban ismeretlen körülmények között munkástanács választására gyűl össze. A munkástanács választó gyűlést az U.B. elnök vezette le, melynek kapcsán I. II. és IV. vádlottakat a munkástanácsba beválasztották. A beválasztás után I. Karsai vádlott nyomán beszédet intézett az egybegyűltekhöz, amikor is éltette a nemzeti forradalmat, közben megválasztását megköszönte, majd kijelentette, hogy mindenben Miskolc-

hoz fognak csatlakozni és addig nem dolgoznak, amíg az oroszok az országban lesznek. Közben ismeretlen körülmények között elkészült az alább említett 8 pontos követelést olvasott fel a tömeg előtt.

- 1., Független Magyarországot, idegen beavatkozás nélkül
- 2., A város jelenlegi vezetősége azonnal mondjon le.
- 3.,Haladéktalanul alakuljanak meg városunkban a munkástanácsok.
- 4.,demokratikusan válasszák meg a nép saját vezetőit, amelyben legyen képviselve, katoná, munkás, paraszt, értelmiség, ifjúság.
- 5.,A szovjet hadsereg vonuljon ki haladéktalanul az országból.
- 6.,Javítsák meg a munkabéreket a borsod-megyeiek javaslata alapján.
- 7.,A tulhajszolt munkaversenyeket azonnal szüntessék be a normákkal együtt.
- 8.,Szolidaritást vállal Gyöngyös város népe az egész ország igaz hazafiként harcoló népével.

A szerszám és készülékgyár munkástanácsa.

•

Ennek megtörténte után a megválasztott munkástanács tagjai gyűlésre ültek össze, amikor is elhatározták, hogy felvonulást fognak szervezni Gyöngyös utcáin a gyár dolgozóival és a felvonulást fognak szervezni Gyöngyös utcáin a gyár dolgozóival és a felvonuló tömeg előtt, I. Karsai vádlott tartson beszédet. Hogy ez elhatározás végrehajtása zavartalanul történjen meg Karsai vádlott utasítást adott Huszár igazgatónak, hogy telefonáljon Gyöngyösre a rendőrségnek közölje velük, hogy tüntetni mennek, melyben őket ne akadályozzák. Ugyanez a munkástanács ülés választotta meg I. vádlottat munkástanács elnökének.

Ennek megtörténte után az egybegyűlt gyári munkásság attól is bizonyos fokig felbőszülve, hogy közben olyan hírt kaptak, miszerint lent a városban fosztogatnak, rabolnak, tüntetőleg felvonult, melyet Karsai és Bobori vádlottak vezettek. A felvonulás sikere érdekében a honvédségtől segítséget kértek és kaptak, így vonultak Gyöngyös utcáin Kossuth nótákat énekelve, ellenséges jelszavakat „*le a kommunizmussal, ruszki haza*” stb. kiabálva. A városi honvédtiszt klubhoz érve Karsai vádlott annak erkélyéről a már mintegy 500-600 főnyio tömeghez intézett beszédet, melynek közepette hangoztatta, hogy a dolgozó nép független országot akar, végre lerázták magukról a rabigát, vége a kommunista uralomnak, az oroszok hagyják el az országot stb.

Beszéde végén vádlott a már fent említett 8 pontos követelést is felolvasta. Ennek megtörténte után a tömeg hasonló módon tovább vonul, be Gyöngyös főterére, amikor is a városi tanács épületének emeleti ablakából I. Karsai vádlott az előbb említett beszédet megismételte és újra felolvasta a 8. pontot. Ennek végeztével a gyár munkásai az u.n. lakótelepre mennek vissza, ott kapják meg fizetésüket és utána széjjel oszlottak. I. Karsai vádlott ezen a napon az esti vonattal Budapestre családjához utazik, ahonnan november hó 19-én első ízben, 29-én pedig véglegesen tér vissza.

A Szerszám és Készülékgyár munkástanácsának élére, ekkor Tóth Lénárt vádlott került és október hó 28-án már a munkástanács teljes mértékben átveszi az intézkedést, a gyári rendszetben új tagokat delegálnak, a miskolci dolgozókkal szolidaritást vállalnak is kapcsolattartásképpen Kovács Mihályt bizza meg. A vállalati személyzeti osztály ajtajának kulcsát a munkástanács határozata alapján névszerint IV. Bobori Gyula vádlott, Csapó László és Sánta Ferencnek kell átvenniök. Ez időponttól kezdve a munkástanács majdnem minden nap ülésezik, a gyár felett átveszi az irányítást, létrehoznak egy héttagú bizottságot, ezen túlmenően bérbizottságot és határozatot hoznak hogy a gyárőrségből a kum-

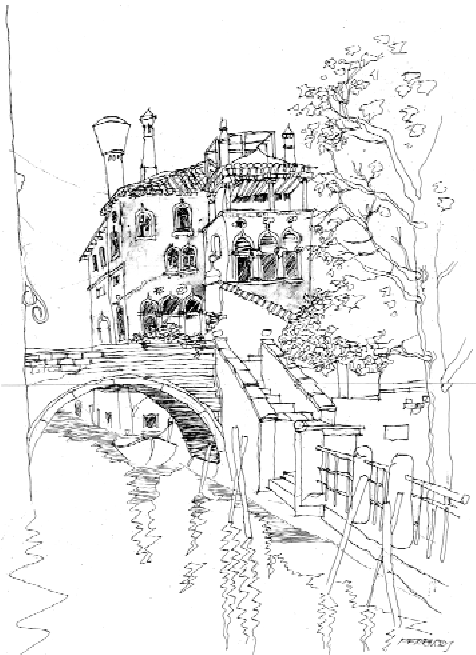
unistákat el kell távolítani. A munkástanács tagjaként szerepel III. Csepregi László vádlott is és a többi vádlottakkal együtt a felvonulásban részt vesz, majd a munkástanács határozata alapján összekötő szerepet vállal a gyár és a városi munkástanács között, október 29.-én pedig Kovács Mihály munkatársával együtt Miskolcra utazik tájékozódást szerezni. Innen haza érve Kovács beszámolót tart, melyet ő kiegészít és e beszámoló alapján a munka beszüntetését határozta el a munkástanács mindaddig, amíg a miskolci városi munkástanácstól, vagy a Lenin Kohászati munkástanácstól értesítést nem kapnak. III. IV. vádlottakkal és a munkástanács többi tagjával együtt Jakab párttitkárnak és az U.B. elnöknek megtiltják, hogy a gyár területére bemmenjenek. Ezen elhatározásukat az október hó 30-én felvett jegyzőkönyv tartalmazta. Ez a jegyzőkönyv tartalmazza azt is, hogy a Szerszám és Készülékgyár munkástanácsa felhívja a városi munkástanácsot az A.V.H.-sok őrizetbevételére. Ekkor már Csepregi László vádlott ott a városi munkástanácsba is delegálva van. Még ezt megelőzően október hó 28.-án a káderlapok szétosztását határozták el, a dolgozók között.

III. Tóth Lénárt vádlott, aki vádlottársaival az eddigi cselekményekben aktívan részt vesz, november hó 3.-én IV. Bobori vádlottal együtt Miskolcra utazik tájékozódás végett. November hó 7. napján a munkástanács véglegesen őt bizza meg a tanács vezetésével, mely funkciót eddig Huszár igazgatóval együtt láttak el, Bobori vádlott segítségével. A november 3.-i út után, amikor hazatértek Miskolcra 4.-én tartottak ülést, és itt már azt határozták el vádlottak és a munkástanács tagjai, hogy Miskolccal állandóan tartják az érintkezést a 16200-as telefonon, de már csak burkoltan lehet beszélni A sztrájk vezetésével Csepregi vádlottat bízzák meg, aki ezt elvállalja. A munkástanács figyelemmel kíséri a szovjet csapatok átvonulását és tárgyal arról, hogy a városi munkástanácsban Koncz ávh. Százados is benne van. A mátraházai helyzetről tárgyalva megállapítja, hogy Bérczes alezredes nem akarja a vérontást, bár átfésüli az erdősegeket, az üdülőket, összeszedi az eldobott fegyvereket. E tevékenységükből az tűnik ki, hogy minden szerv felett felügyeletet kívánnak gyakorolni.

November 6.-án már bizonyos vonatkozásban a munka megkezdését határozzák el, és tárgyalnak a végleges munkástanács megválasztásáról. November hó 7. napján műszaki bizottságot hoznak létre, amelynek többek között Csepregi László vádlott is tagja. E két munkástanács egyikén Csepregi vádlott felszóal a munka felvétele mellett, de azzal a megjegyzéssel, hogy ezzel nem a Kádár kormányt akarja támogatni.

November hó 9. napján az összes munkástanács tagjai tartanak gyűlést, melyen Karsai vádlott kivételével vádlottak is részt vesznek és a politikai helyzetet értékeli. Megállapítják, hogy lényegében a Kádár kormány kezébe vette a hatalmat, felkivánják a kormánnyal venni a kapcsolatot, illetve azt tartani, de továbbra is ragaszkodnak ahhoz, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki. Egyetértenek a Kádár kormány szocializmust építő programjával azzal a fenntartással, hogy semmiféle Rákosi és Gerő diktatórikus korszakot visszaállítani nem engednek. Amennyiben illet észlelnék, ellene együttesen fognak felkelni. Megvetik azon személyeket, akik Rákosi és Sztálin képét őrizgették a pártiroda falán. Ugy határoznak, hogy a régi formában a párt még akkor sem léphet életbe, annak csak tanácsadási és javaslattevő jogai vannak. Mindezekföle a munkástanácsot kívánják állítani.

II. Csepregi László vádlottat a városi munkástanács ahová delegálva van, mint a sztrájk ellenőrző bizottság elnökének válassza meg, ezen minőségben a sücsei bányát is meglátogatja, mert olyan értesülést kapnak, hogy a bánya teljes kapacitással dolgozik. Bár ez a



Ferenczy Béla rajza

hir a valóságnak nem felelt meg, mert ott is ugyanugy sztrájkoltak, mint a szerszám és készülékgyárban, vádlottnak e vonatkozásban tevékenységet nem kellett kifejtteni. November hó 29. napjáig vagy három esetben megküldöttként Miskolcra és a Lenin Kohászati Művekbe, amikor is tapasztalatairól beszámol úgy az üzemi, mint a városi munkástanács előtt. E beszámolók között azt hangoztatta, hogy „a munkástanácsok nem engednek követeléseikből, Nagy Imrét követelik a kormány élére, valamint, hogy a megyei munkástanács tagjait Földvárival az élén engedjék szabadon, mert addig nem dolgoznak. Indítványozta vádlott, hogy a karhatalomból a kommunistákat távolítsák el. Egyik beszédében ugyan csak azt fejtette ki, hogy még a drága magyar földet a ruszkiak tapossák, addig nem dolgoznak”

Árulóknak bélyegezte azokat a katonatiszteket, akik a Kádár kormány mellett a hűség nyilatkozatot aláírták, megjegyezte, hogy „ezek elárulják a forradalom ügyét”. Egy esetben, amikor Széphegyi Gyula munkatársával találkozott, az elvtársnak szólította, de ő ezt kikérte magának és azt határozottan visszautasította azzal a megjegyzéssel, hogy „ő neki nem elvtársa”. Még az is feltűnt vádlottnak, hogy e tanú, aki egyébként párttag és személyzeti osztályvezetője volt? Hogyan mert visszajönni Gyöngyösre.

III. Tóth Lénárt vádlott november hó 15. napján küldöttként Miskolcra megyen és ottani tapasztalatai alapján a munkástanács elhatározza, hogy tovább sem fognak dolgozni. Ezen elhatározást, amikor is vádlott november hó 18. napján újra küldöttként megy Miskolcra, már a munka felvétele mellett foglal állást. Az egyik munkástanács ülésen az ő indítványára határozatot hoztak a karhatalomból a kommunisták eltávolítására, mert azok „Rákosisták és Sztálinisták” és ezen munkástanács elhatározását a gyárban a dolgozók előtt ismertette. Egy alkalommal a gyári dolgozók előtt beszédet mondott, amikor is kihangsúlyozta, hogy „ minden erőnkkal támogatni kell a forradalmat, harcolni kell az oroszok ellen”. Azt a kijelentést is tette, hogy „inkább fasizmust mint kommunizmust”, dicsőítette Nagy Imrét és kijelentette, hogy addig nem dolgoznak, míg Nagy Imre nem lesz a kormány élén.

IV. Bobori Gyula vádlott vádlottársaival mindenben együtt tevékenykedve a munkástanácsban, Huszár igazgatóval, és egy Sánta nevű munkatársával Jakab párttitkár lakására mennek el és elveszik annak pisztolyát.. November hó 14.-én ő is küldöttként van Miskolcon és hasonlóképpen kijelenti mint II. r. vádlott, hogy míg Földváriékát haza nem engedik, addig nem dolgoznak.

•

I. Karsai vádlott 1956. évi november hó 29.-én visszatér munkahelyére, amikor már a végleges munkástanács megválasztása az üzemben belül folyamatban volt. Még eltávozása előtt, október hó 27. napján, fel nem derített körülmények között, a gyöngyösi nyomdában röplapok készültek el, melyek között a gyár 8 pontos követelése is szerepelt. Bár erről Karsai vádlott tudhatott, mert utasítást adott Tóth András üzemi gépkocsivezetőnek, hogy ezen röpcédulákat a környező falvakban ossza szét.

Folytatás az 6. oldalon

Magyar Örökség díjat kapott a Bécsi Napló

Folytatás az 1. oldalról

A *Bécsi Napló* első főszerkesztője a kiváló filozófiatörténész, Hanák Tibor volt. Tőle vette át a stafétabotot 1985-ben Deák Ernő, mindmáig a lap irányítója. Szerkesztőségében S. Csoma János és Kántás János dolgoznak a leg-hosszabb ideje. Szerzői a nyugati magyar emigráció legkitűnőbbjei, az illyési értelemben vett „Haza a magasban” szellemiségének képviselői. Néhányan ugyan – hiányukat örökre fájóan érezzük – már elmentek közülük, de többségük még ma is olvasható a *Napló*ban. Az említetteken kívül csak néhány nevet kiemelve: Borbándi Gyula, Czettler Antal, Czigány Lóránd, Cs. Szabó László, Ferdinandy György, Gosztonyi Péter, Gömöri György, Kabdebó Tamás, Martos Péter, Monoszlói Dezső, Nagy Károly, Sárközi Mátyás, Szépfalusi István, Vándor Györgyi, Vargha László.

A *Napló* feladata és szerepe 1989 után megváltozott. Az ausztriai – elsősorban a bécsi – magyarok mindennapjainak és problémáinak bemutatása továbbra is helyet kap a folyóiratban, különösen azóta, hogy főszerkesztője kezdeményezésére 1992-ben az „őshonos” burgenlandiakén kívül a bécsi magyarság nemzetiségi jogait is elismerte az osztrák kormány. Emellett azonban új témák is megjelentek hasábjain.

A kárpát-medencei magyarságért való aggodás, a nemzetiségi kérdések baktatóiról szóló tudósítások a kezdetektől jellemezték a *Napló*t. 1990-től azonban megszokasodtak azok a tanulmányok, amelyek a külső elemzők mellett és helyett már a kisebbségi sorban élők tollából születtek. Mind több magyarországi szerző publikálhatott, a szerkesztőségben is felbukkantak és aktívan tevékenykednek ismert magyarorszá-

gi személyiségek. A kilencvenes évek közepétől sok Bécsben kutató – mindenekelőtt levéltárakban bújárkodó – magyar fiatal dolgozatát is közlik. A korábbi, mesterségesen szított és fenn-tartott ellentétek, miszerint a Magyarországról érkezők valamennyien ügynökök vagy legalábbis kommunisták, az emigránsok pedig mindnyájan szélsőséges, egykori hazájuk ellen tevékenykedő nyughatatlanok, hál’ istennek, mára szintet teljesen megszűnt.

A döntő fordulat azonban nem csak az elmondottak miatt következett be. Sokkal inkább azért, mivel a magyarországi és a kárpát-medencei magyar sajtó – legalább látszólagos – szabadsága következtében a kilencvenes években egyre több nyugat-európai és tengerentúli magyar újság szűnt meg vagy települt át Magyarországra. Ugyanekkor egyre erősebb lett a nyugat-európai magyar szervezetek összefogásának igénye. A nyugat-európai országos magyar szervezetek 1999. évi októberi kongresszusa ezért határozott úgy, hogy – független sajtóorgánumként – a *Bécsi Napló*t tekintí az egész nyugat-európai magyarság félhivatalos lapjának. A Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek elnöke pedig Deák Ernő – így a *Napló* is a nyugat-európai magyar érdekképviselő sorsa vezetője személyében és intézményileg is összekapcsolódik.

Új fejezet kezdődött: reméljük, még többször 25 évig tart majd. Hiszen a megváltozott hivatású és szerepű magyar emigrációra, annak immár egyetlen külföldön megjelenő fórumára, a *Bécsi Napló*ra – sokak véleményével ellentétben – gazdasági, kulturális és politikai értelemben is legalább akkora szükség van, mint negyedszázada volt.

ÚJVÁRY GÁBOR

ELVETÉLT ALKOTMÁNYTERVEZET

Folytatás az 1. oldalról

Leginkább megmutatkozik ez a támogatások terén, amikor egyedül a saját egyesületi érdekek játszanak szerepet. Még rosszabb a helyzet felülnézetből: eleve adott a szolidaritás hiánya, a saját népcsoport érdekeit pedig a többiek fölé helyezik, és azok hátrányára érvényesítik. Miután – főként a támogatás tekintetében – teljes mértékben függenek a Kancellária viszonyulásától, érthető, hogy ezen a téren korlátlanul érvényesülhet az egymás elleni kijátszás taktikája. Vélt, vagy valóságos ellentétek gát lástalan érvényesítésén keresztül csakis bénultság lehet az eredmény.

Mindazonáltal a hatalomnak a jelek szerint egyáltalán nem áll érdekében a népcsoportok fejlesztése. Sokkal inkább látszatzmegoldásokban reked meg, ugyanakkor úgy érvelve: a népcsoportok törvényileg teljes egyenjogúságot élveznek, a beolvasás meg egészen természetes folyamat, amit legfeljebb lassítani lehet, de megállítani nem. Nem is beszélve arról, hogy a népcsoportokat nem lehet akarattal ellenére identitásuk megőrzésére kényszeríteni.

Eltekintve attól, hogy rendkívüli esély mutatkozott meg az új alkotmány kidolgozásában, amire aktívan, vagyis tevéolegesen építeni kellett volna, a népcsoportok felelős vezetőinek rá kellett volna döbbsennük arra, hogy egyesületi és etnikai ellentéteiket félretéve összefogva, közös érdekekért kell síkra szállniuk.

A jelenlegi politikai vezetőréteg pedig az Európa Unió távlataiba bonyolódva tájékozódásában valójában a sokszínűség elsorvasztását célozza. Ezáltal tartalmatlanná válnak a hangzatos szölamok, hitelét veszíti a kisebbségpolitika. Mindehhez nem is kell különösebb neki-rugaszkodás; elégséges, ha csupán fokozatosan elfeledkeznek a népcsoportokról, igaz, az ő szavuk különben is egyre halkabb lesz, igényeik pedig mind szerényebbé válnak.

PÁRISZ PÈRE-LACHAISE

Kétszáz éves az első laikus temető

Párizs kínessá vált temetkezési problémáit kívánták megoldani, amikor 1804-ben a városon kívülre egy 44 hektáros domboldalba új temetkezési helyet jelöltek ki. A temető létrehozásakor Napóleon kijelentette: *„Minden polgárnak, bármilyen fajú vagy felekezetű, kijár, hogy eltemessék.”* Így lett a Père–Lachaise az első laikus temető, amelyben kétes hírnevű szektavezérek és terroristák földi maradványai is méltó helyet kaptak. Eddig több mint egymillióan találták meg benne a nem mindig örök nyugalmat.

A domb eredeti neve Camp-’ Evŋgue (püspökmező). A Nagy Francia Forradalom előtt a jezsui-

ták birtoka volt, amelynek nyaralójában lakott François d’Aix de La Chaise atya, XIV. Lajos gyóntatója. Innen a temető neve Père–Lachaise.

A város gyors bővülésével a temetőt erős védőfallal vették körül. Így vált stratégiai tényezővé 1871-ben a párizsi kommun idején, védők és oszromlók közötti kegyetlen harc és véres leszámolás színhelyévé. Mivel a temető évtizedek óta szűknek bizonyul, és a számon tartott 77 000 sírhely csaknem fele műemlék, az idetemetkezés nagyon drága (2m² 4300 Euro), és nehéz is. Az idelátogató turisták száma viszont állandóan emelkedik, és már meghaladta az évi kétmillió főt. Teszi ezt a te-

„A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!”

Folytatás az 5. oldalról.

Ezen utasítást Tóth András végrehajtotta, és az általa vitt nagyobb mennyiségű röpcédulákat Mátrafüred Abasár, Domoszló, Markaz, Kisdána, Verpelét, Egerbakta, Eger, Füzesabony helyiségekben széjjel-szórta.

A végleges munkástanács megválasztásakor vádlottat munkástanács elnökévé választják, a munkástanács felett teljes egészében átvetszi az irányítást. Ezt követően vádlott a budapesti központi munkástanács memorandumát az üzemben 140 példányban sokszorosította le, melyet magával hozott Budapestről. Ennek tartalmát, mely lényegében a kormány ellen szólt, a dolgozók előtt egy gyűlésen ismertette, majd pedig részben szétszította. Karsai vezetése alatt a munkástanács továbbra is kapcsolatot tart a borsodi munkástanáccsal, s oda esetenként összekötőket küld tájékoztódás végett. Ilyen összekötő volt Csepregi, Tóth Lénárt és Bobori Gyula vádlottak. Egy alkalommal elterjedt a gyárban, hogy ÁVH besugók vannak a munkások között, és részükre megbízólevelet adott ki azal, hogy a rendőrségtől szerezzék be az ÁVH. Besúgók névsorát. A megbízottak el is mentek a rendőrségre, de az a névsort nem adta ki. Már november hónapban a gyárban dolgozó kommunisták, így többek között Minksz József-jelenlegi M.S.Z.M.P. titkár- Farkas István, Ginder György- volt M.D.P. párttagok. Illegálisan kezdték a pártot szervezni. Ugyanakkor kapcsolatot tartottak a helybeli szovjet parancsnoksággal. E körülményről tudomást szerzett Karsai, Tóth Lénárt és Bobori vádlott, már azon oknál fogva is, hogy egy ízben Karsai, Csepregi és Tóth Lénárt vádlottakat a szovjet parancsnoksághoz hívtatták be, ahol is érdeklődtek a végleges munkástanács megválasztásának törvényes körülményeiről, valamint a párt ujjaszervezéséről. Ez alkalommal Dr Karsai vádlott szinte nyersen jelentette ki, hogy „mi köze a szovjet parancsnokságnak a gyár életéhez” és ezen pusztá érdeklődést is, belügyeinkbe való beavatkozásnak minősítette. Ennek megtörténte után a munkástanács maga elé rendelte Farkas István és Ginder György párttagokat és tudomásukra hozták, hogy amennyiben tovább tevékenykednek a párt szervezésén, úgy őket a gyárból el fogják bocsátani és egyben nem felelnek azért sem, hogy ha esetleg a dolgozók meglincselik Vádlottaknak e tevékenységük érthető, mert a munkástanács több esetben elhatározta, hogy a gyáron belül nem engedik meg a párt szervezését. Ennek következménye az is hogy amikor a járási pártbizottság részéről Bedő Sándorné és Mészáros Miklósné elvtársak, akiknek egyébként a gyár területére állandó belépési engedélyük volt, megjelentek a gyár területén a párt ujjaszervezése végett. Amikor erről Karsai vádlott tudomást szerzett felkereste nevezett elvtársakat és közölte velük, hogy a gyáron belül

pártot nem szervezhetnek, mert ez az állandó belépési engedélyüket tőlük bevonta. S az ezen körülményről a vádlott a munkástanács előtt mosolyogva számolt be.

A fent már említett összekötők közül Csepregi László vádlott utjának tapasztalatairól a városi munkástanács ülésén számolt be, ahol kijelentette, hogy „nem ért egyet a Kádár kormány intézkedéseivel, ha nem volt elég Budapestén 60.000 magyar elpusztulása, akkor pusztuljon el mind a 9 millió, mintsem, hogy a forradalom elbukjon.

Vádlottak tevékenysége 1956. évi december hó közepe táján ért véget, ugyanis ekkor már ellenük a kivizsgálás megindult.

• A büntetés kiszabásánál a bíróság súlyosító körülményt nem észlet. Enyhítő körülményként vette figyelembe mind a négy vádlottnál nős, csalásos állapotát, I. Karsai, II. Csepregi, III. Tóth Lénárt vádlottak büntetlen előéletét, ezen túlmenően Csepregi László és főképpen IV. Bobori Gyula vádlottak őszinte és beismerő vallomásumat, általában mindnégy vádlottnak az ellenforradalom előtt tanúsított a munkához való jó viszonyukat, és ezért II. Csepregi László, III. Tóth Lénárt, IV. Bobori Gyula vádlottakkal szemben alkalmazta a Btá. 51.§. (2) bekezdés c./ pontjában felvett rendelkezést, melynek alapján a rendelkező részben írt büntetést látta arányban állónak vádlottak bűnösségével, és ugy a személyükben, mint a cselekményükben rejlő társadalmi veszélyességgel, és elegendőnek ahhoz, hogy a társadalmi rendszerünket megszilárdítsa, vádlottakat pedig megnevelje, illetve visszatartsa hasonló bűncselekmény elkövetésétől.

Vádlottak cselekménye társadalmi rendszerünk ellen irányult, ezért őket nem tartotta méltónak arra, hogy az alkotmányban biztosított jogaitak korlátlanul gyakorolhassák, miért is őket 10, illetve 5 évi időtartamra a Bta. 39.§ (1) bekezdés 40. § (1-2) bekezdés a, b, c, d pontjai értelmében az egyes jogainak gyakorlásától tiltította.

Ezen túlmenően a Bta. 38.§ (1) bekezdés értelmében, a BHÖ. 11. pont (1) bekezdés utolsó tétele szerint I. Dr Karsai Lajos vádlottal szemben teljes vagyonelkobzást, míg a többi vádlottakkal szemben részleges vagyonelkobzást mondott ki.

Mivel vádlottak nem bizonyultak érdemtelennak arra, hogy velük szemben korlátozott intézkedés alkalmaztassák, ezért az előzetes fogvatartás teljes idejét, a Btá. 5.§8’) bekezdés alapján a kiszabott börtönbüntetésbe teljes egészében beszámítani rendelte.

A bűnügyi költség viselését a Bp.244.§. alapján ki a bíróság.

Eger, 1958. évi január hó 10. napján

Lisztes Lajos sk.mb.at.elnöke. Ficsor János sk. Népbíró, Priszter György sk. Népbíró.

Hogyan tovább...

Folytatás a 3. oldalról

A kudarcral végződött, mert oktanul kezdődött népszavazás után is - a Babits Mihály által megjelölt erkölcsi stratégia a célravezető. Ma is „magunkhoz való visszatérésre”, „magunkba szállásra” van szükségünk.

Magam, talán Babits Mihály elkötelezett követőjeként is, három területen vonnék le a történektből következtetést. Először is abban, hogy a magyar kulturális nemzet intézményes és lelki egységét kell minden korábbinál jobban megerősítenünk. Nagyon triviálisan szólnán: a magyar költségvetés lehetősége nem felesleges és eleve bukára ítélt referendumokra, hanem a magyar kisebbségi közösségek intézményes megerősítésére kellene költenünk. (A népszavazásra elpocsékoltt három és fél milliárd forintból a jelenlegihez képest több mint négyszeres mértékre lehetett volna megnövelni az Illyés Közalapítvány hatékonyságát!) Másodszor abban, hogy most már valóban a magyar országgyűlésnek kellene józan előkészítő munkával és méltányos pártköz-

mető parkos jellege, meditációs hangulata, a sir emlékek patinája, de főleg az itt eltemetett híreségek sokasága.

A világ leglátogatottabb temetőjének magyar vonatkozása Nagy Imre miniszterelnök jelképes sírja. Az 1988. június 16-án az Emberi Jogok Ligája kezdeményezésére, a Szabadságharcos Szövetség és az akkori hazai ellenzék bevonásával felállított síremlék avató ünnepségát a Szabad Európa

Rádió egyenes adásban közvetítette. Azóta a Párizs környéki magyarok minden év november 4-én, az 1956-os forradalom és szabadságharc leverésének napján a Père–Lachaise temetőben imával, gyertyagyújtással és koszorúzással emlékeznek meg az ’56 utáni megtorlás mártírjairól, akiktől megtagadták a végtisztességet, és a rendszerváltásig névtelenül hantolták el őket.

MOLNÁR OTTÓ (Párizs)

A TUDÓS MAGYARORSZÁG BÉCSBEN

– 80 esztendő a bécsi Collegium Hungaricum –

I.

A Ravasz László szerinti „legnagyobb álmú magyar kultuszminiszter,” gróf Klebelsberg Kuno 1922–1931 között volt a vallás- és közoktatásügyi tárca vezetője. Rendkívül igényes és nagyra törő programját olyan időszakban valósította meg – legalábbis részben –, amikor a Trianon utáni Magyarországot bel- és külföldön is szinte mindenki életképtelennek tartotta. Klebelsberg egységes rendszerben gondolkozott. Felismerte és miniszterelnökével, Bethlen Istvánnal is elfogadtatta, hogy Magyarország konszolidálásának és jövőbeni fejlődésének alapja a tervszerű, valamennyi fontosabb területre: a köz- és a felsőoktatásra, a tudományra, a művészetekre, a népművelődésre, a testnevelésre, az egyházakra és a médiára is kiterjedő és minden társadalmi réteget előnyösen érintő kulturális politika lehet. Fanatikusan hitt abban, hogy a kultúra széles körű terjesztése biztosítja leginkább a nemzet felemelkedését. Tudta, hogy ez lehet Magyarország nemzetközi szerepe és ismertsége erősödésének legfontosabb eszköze. Ahogy már miniszteri beköszöntő beszédében mondotta: „a magyar hazát ma elsősorban nem a kard, hanem a kultúra tarthatja meg és teheti ismét nagyvá.”

A magyar államférfiak közül elsőként Klebelsbergnek sikerült a kultur- és tudománypolitikát stratégiai ágazattá, a jövő építésének zálogává, legfontosabb területévé nyilvánítani. (Szomorúan állapíthatjuk meg, hogy – miközben napjaink politikusi állandóan a „tudásalapú társadalomról” szónokolnak – utódai közül jóformán csak Hóman Bálint büszkélkedhetett ezzel.) Klebelsberg hitvallásának sarkalatos pontja, törekvéseinek egyik legfőbb célja az Európában és a nagyvilágban otthonosan mozgó, a nemzetközi tudományos életben aktívan részt vevő, tárgyalni és viselkedni képes magyar értelmiség fölnevelése volt. E hosszú távú program érdekében, húsz-harminc éven belül bizonyosan megtérülő befektetésként hozta létre a külföldi magyar intézetek hálózatát, és segítette a külföldi egyetemeken alakuló magyar tanácskéket és lektorátusok munkáját. Elsősorban olyan országokban, amelyekkel Magyarország hagyományosan jó viszonyt ápolt, és azokban a városokban, amelyek sok szállal kötődtek a magyar múlthoz. Már minisztersége előtt kitüntetett szerepe volt a mindössze másfél esztendőig fennálló Konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet (1917–1918) létrehozásában – ennek ügyvezető alelnöke is volt –, és az ő elképzelései alapján nyitották meg 1920-ban a Bécsi Magyar Történeti Intézetet is.

Bécs és Magyarország rendkívül szoros múltbéli kapcsolatainak jelentőségéről, ezek szervezett kutatásának szükségességéről 1917 áprilisában, a Magyar Történelmi Társulat frissen választott elnökeként szövelt először. Felhívta a figyelmet arra, hogy – mivel a Magyarország 1526 utáni történetére vonatkozó források nagy része a bécsi központi levéltárakban található – feltétlenül indokolt egy bécsi magyar történetkutató intézet alapítása. Három esztendővel később a gondolatot tett követte. Egy olyan, több nemzedéknek munkát adó tudományos program alapján, amelyet a hosszabb-rövidebb ideje Bécsben dolgozó magyar levéltárosok, Károlyi Árpád, Szekfű Gyula, Eckhart Ferenc és Miskolczy Gyula fogalmaztak meg. 1920 októberének végén két fiatal, a 20. századi magyar történetírást később meghatározó tudós költözött be elsőként az intézetnek otthont adó Testőrpalotába: Mályusz Elemérnek és Hajnal Istvánnak hívták őket.

Klebelsberg a Bécsi Magyar Történeti Intézetet mindvégig példának tekintette. Itt próbálta ki és „tesztelte” messzire tekintő terveinek kivitelezhetőségét. Az itteni tapasztalatokat felhasználva és 1922-től immár a miniszterségből adódó lehetőségeket is kiaknázva, a Collegium Hungaricumok kiépítésével kívánta tudatos elitképzési törekvéseit végrehajtani, a gyakorlatba átültetni. Olyan ösztöndíjrendszer révén, amely – kevés kivételtől eltekintve – már végzett, kiemelkedő felkészültségű, a tehetségeket többnyire már bizonyított fiatalokat általában egy éves időtartamra küldött ki a nemzetközi tudományos élet fellegváraiba. Szigorúan meghatározott tudományos program alapján, amelynek teljesítését a hazatérés után ellenőrizték. 1923-ban Klebelsberg újjáalakította a római Magyar Történeti Intézetet, melyet eredetileg Fraknoi Vilmos hozott létre 1895-ben az első külföldi magyar intézetként. 1924-ben Bécsben és Berlinben, 1927-ben pedig Rómában alapított



Ferenczy Béla rajza

Collegium Hungaricumot. Elgondolásai között szerepelt egy párizsi Collegium megnyitása is (ebből „csak” egy ún. Tájékoztató Központ lett, 1927-től) és további terjeszkedés Nagy-Britannia és az Egyesült Államok felé. Bár az utóbbi szándékát a világgazdasági válság miatt bekövetkezett recesszió megghiúsította, magyar állami támogatással ezekbe az országokba és szerette a nagyvilágba is utaztak kiváló képességű ösztöndíjasok.

A külföldi magyar intézetek közül a két bécsi, a Történeti Intézet és a Collegium Hungaricum volt a legnagyobb hírű és a legkomolyabb eredményeket hozó. Nyilvánvaló, hogy mindezekelőtt a sok évszázados történelmi összeköttetések és a korrekt politikai kapcsolatok okán, valamint azért, mert Bécs sokat hangoztatott, Kelet és Nyugat közötti közvetítő szerepe még a két világháború között is élt – sőt, él még ma is. Emellett a császárvárosban több tudományág képviselői a nemzetközi élvonalba tartoztak. Így a különböző orvosi szakok, a közgazdaságtan, a jog, a klasszika-filológia, az irodalomtörténet és a történettudomány. Érdemes és – a földrajzi közelség okán – viszonylag olcsó volt tehát Bécsbe küldeni a magyar fiatalokat továbbképzésre. A „gazdaságosságot” csak növelte, hogy – Berlinnel és Rómával ellentétben – itt nem kellett drága ingatlanokra költeni az intézetek elhelyezése érdekében. Olyan magyar állami tulajdonban lévő palota állt ugyanis rendelkezésre, amelyben a Történeti Intézet és a Collegium Hungaricum befogadása után is maradt egyéb célokra hasznosítható terület. (Az épület kulturális és tudományos célú hasznosításának kiharcolása egyébként szintén Klebelsberg Kuno érdeme volt.)

Amikor nyolcvan esztendeje, 1924 őszén a bécsi Collegium Hungaricum első ösztöndíjsai beköltöztek ide, a Testőr- vagy másik magyar nevén a Gárdapalota (az osztrákok Palais Trautsonja) már hosszú ideje magyar kézben volt. A legnevesebb osztrák barokk építész, az idősebb Fischer von Erlach egyik legkiérleltebb és legszebb alkotásaként homlokzatának és előcsarnokának kiképzését sokáig mint követendő példát tanították a városi paloták tervezőinek. 1710 és 1712 között építették a Trautson-hercegek számára. 1760-ban, az ugyanebben az évben Mária Terézia alapította magyar királyi nemzeti testőrség otthona lett. Rövid megszakítással – 1848 vége és a kiegyezés között – az is maradt a Monarchia fölbomlásáig. Az első testőrök között voltak a szellemileg Bécsben felnövő, itteni életük (egyébként nem túl nehéz) szolgálatuk alatt európai látókörhöz jutó fiatalok, a felvilágosodás szellemének magyar úttörői, a testőrírók: Barcsay Ábrahám, Báróczy Sándor és a legkiemelkedőbb, Bessenyei György. (Bessenyei magyar állami támogatással elkészült mellszobrát a kitűnő szobrász, Fekete Tamás ihletett megformázásában, a palota Lerchenfelder Strasse felőli oldalán avatták fel 1997 márciusában. Azóta a bécsi magyarság ünnepi megemlékezéseinél a koszorúzások központi helyszíne.) A későbbiekben itt lakott Kisfaludy Sándor, Görgei Artúr és Klapka György is. A testőrség 1918-as feloszlása után az Osztrák–Magyar Monarchia közös javainak felosztásával foglalkozó magyar hivatalok székhelye lett az épület, amely az első ösztöndíjasok meg-

jelenése után öt évvel, 1925-ben került végleg a kultusztárca kezelésébe. A húszas években csaknem egymillió pengőt különítettek el a Testőrpalota külső és belső helyreállítására. 1929-re a 194 helyiséges épület majdnem teljes lakható részét a Collegium, illetve a nála jóval kevesebb szobát elfoglaló Történeti Intézet céljaira építették át és rendezték be. Az épület korábbi pompájában ragyogott.

A két intézet állami ösztöndíjas tagjai és vendégei a legkiválóbb magyar tudósok, az akkori részben a későbbi „értelmiségi elit” tagjai voltak. Hazatértek után hamarosan több mint kétharmaduk vezető pozícióba került az egyetemen, a közgyűjteményekben, a művészeti életben vagy a közigazgatásban. A 20. század hatvanas és a hetvenes éveig nagy hatással voltak a magyarországi és az emigrációbeli magyarság szellemiségére. A Collegium Hungaricumba – szemben a kizárólag már végzettséket fogadó Történeti Intézettel – kezdetben felsőbb éves, elsősorban germanista egyetemi hallgatók pályázhattak. 1933-tól azonban már itt is csak posztgraduális kutatókat fogadtak. A két intézményben összesen mintegy 700 esetben kb. 500 ösztöndíjas tartózkodott három hónapnál hosszabb ideig, általában egy tanévnyi időtartamra. Többségében bölcseészek, a legtöbb értelemben vett történettudomány, művelődéstörténet képviselői voltak, sokan pedig több alkalommal is elnyerték a stipendiumot. A tapasztaltabb kutatók és az egyetemi vagy főiskolai tanárok vendégként, rövidebb kutatások céljából laktak a Testőrpalotában. Fiatal tehetségként tartózkodott itt a világhírű ókorszakértő, Alföldi András, több neves művészettörténész, így Balogh Jolán, Fleischer Gyula (Julius Fleischer) – a bécsi tudományegyetem magántanára, majd a burgenlandi műemlékvédelem vezetője –, Genthon István és Zádor Anna. Számos német nyelvterületen is ismert történész, mint Benda Kálmán, Deér József, Domanovszky Sándor, Hajnal István, Jánossy Dénes – a Haus-

, Hof und Staatsarchiv magyar munkatársa –, Kosáry Domokos – a Magyar Tudományos Akadémia nyugalmazott elnöke – és Mályusz Elemér. A nagy magyar politikai gondolkodó, Bibó István és szeretett tanára, Horváth Barna; a neves író, irodalomtörténész és volt kultuszminiszter, Keresztury Dezső (nemrégiben ünnepeltük születésének századik évfordulóját), a magyarországi német nyelvjárások és nyelvfejlődés legjobb ismerője, a néhány esztendeje elhunyt Molloy Károly.

A két világháború között Budapesten és Bécsben is a Történeti Intézetnek magasabb volt a tudományos rangja és a presztízse, mint a Collegium Hungaricumé. Ezt bizonyítja, hogy a Collegium Hungaricum egyetlen önálló igazgatója, a Theresianumban, majd magántanárként a bécsi egyetemen is oktató Lábán Antal 1931-ig a Történeti Intézet államtitkári rangú vezetőjének, a bécsi magyar kulturális intézetek kurátorának, Károlyi Árpádnak volt alárendelve. 1934-től pedig a Történeti Intézet igazgatói irányították a Collegiumot is. Ők valamennyien sok szállal kötődtek Bécshez és Ausztriához. Károlyi Árpád 36 évig a Haus-, Hof- und Staatsarchiv munkatársa, 1907–1913 között igazgatója, Eckhart Ferenc a Hofkammerarchiv levéltárosa, Angyal Dávid Magyarország történetéből Habsburg Ottó magántanára, Miskolczy Gyula szintén a Hofkammerarchiv munkatársa, majd a Haus-, Hof- und Staatsarchiv magyar delegátusa és a bécsi egyetem vendégprofesszora volt.

Az intézetek tudományos eredményei lenyűgözőek. Jórészt a Bécsi Magyar Történeti Intézetben folytatott kutatások nyomán jelent meg minden idők legkiválóbb magyar forráskiadvány-sorozata, a latin megnevezése alapján röviden csak *Fontes*-nak hívott *Források Magyarországi újkori történetéhez*, 24 cím alatt, 42 vaskos kötetben. Az átlagosan 50 íves kötetek elsősorban a 18–19. század magyar történetéről, az akták eredeti nyelvén (latinul, németül, magyarul, franciául, szerbül, horvátul, szlovákul) közölték a többnyire Bécsben őrzött iratokat, ezeket jegyzetekkel egészítették ki, név- és tárgymutatóval látták el. A bevezető, könyvnyi terjedelmű tanulmányok jóval igényesebbek és bővebbek voltak a megszokottnál. Általában alaposan körbejárták a tárgyalt téma történetét, és a kiadott iratokon kívül fölhasználták azokat is, amelyeket a kutatások során kiválogattak, ám végül kihagytak a kötetből. Ugyancsak a Történeti Intézet gondozásában, 1931-től 1940-ig 10 kötetben láttak napvilágot az *Évkönyvek*. Magyar és német nyelvű tanulmányainak többsége mindmáig sokszor idézett munka. A Collegiumnak is volt egy önálló sorozata, a *Collegium Hungaricum füzetek*. Összesen 13 jelent meg belőlük. Első darabja – amelyet az igazgató, Lábán Antal írt a Gárdapalota és a Collegium történetéről – kivételével valamennyi ösztöndíjasok tollából, kettő német, a többi magyar nyelven. A saját kiadványok mellett pedig se szeri, se száma azoknak a Bécsben gyűjtött adatoknak, amelyeket a volt ösztöndíjasok későbbi tudományos pályájukon felhasználáltak, és könyvtárakat megtöltő publikációikkal értékcsökkentek.

(Folytatás a következő számunkban)

BORHI LÁSZLÓ, A KÖZÉP-EURÓPAI EGYE-TEM tanára, korábban a Bloomingtoni Egyetem vendég professzora, új könyvében: *Hungary in the Cold War - 1945–1956* az ismert véleményeken túlmenően világít rá az Egyesült Államok és a Szovjetunió szerepére Magyarország sorsának alakulásában.

Horthy Miklós amerikai kihallgatása során arra a kérdésre, hogy miért lépett be a háborúba a németek oldalán, azt felelte: „Mit tehettem volna mást?”. Ugyanezt látszottak válaszolni a háború utáni magyar kormányok és politikusok is.

Borhi számos új kutatási anyag alapján azzal érvel, hogy a magyarok tragédiája nem annyira az általuk elkövetett hibák, bűnök vagy mulasztások, hanem elsősorban a „rosszkor- rossz helyen” levés következménye volt. A két nagyhatalomnak a hidegháborúban való ellenséges viszonya még rontott a csatlós országok helyzetén. Az Egyesült Államok egyfelől Kelet-Európa országai felé a demokratikus rendszer szükségességét hirdette, másfelől szólalomkon túl keveset tett annak megvalósítása érdekében. A könyv legvitathatóbb része az amerikai politika 1956-os szerepe. Borhi szerint egy pillanatra sem hittek a felkelés győzelmében és semmit sem kívántak tenni katonai támogatás terén, ugyanakkor hagyták, hogy a Szabad Európa (és kisebb részben az Ameri-

ka Hangja rádió) harcra ösztönözzön. Borhi könyve nemcsak szakemberek számára jelent értékes anyagot, de érdekes a nagyközönség érdeklődő olvasóinak is. A 350 oldalas művet gazdag referencia anyaggal és bibliográfiával kiegészítve a Közép-Európai Egyetem Kiadó jelentette meg 2004-ben.

PAPP LÁSZLÓ

AZ 1001 FILM,

AMIT LÁTNOD KELL, MIELŐTT MEGHALSZ

Lebilincselően olvasmányos könyv jelent meg végre magyarul is a filmbarátok legnagyobb öröme. Az ezeroldalas, vaskos kötet a világ filmművészetének ezer olyan darabját válogatja össze, amelyeket a minőség és a siker szempontjai terelnek egytűvé. Georges Meliès-től Quentin Tarantinóig, az Utazás a Holdba című 14 percestől a kétórás Kill Billig, azaz 1902-től 2003-ig sorjázunk időrendben a kiválasztott filmek. Az amerikai Steven Jay Schneider főszerkesztésében az a szándék érvényesült, hogy a száz-egynéhány éves film a lehető legszélesebb skáláját mutassa meg. A magyar filmet nyolc rendező tíz műve képviseli, Jancsó Miklós három művel szerepel. Az abszolút listavezető 18 filmmel Hitchcock, Howard Hawks 11 művével szerepel, Európából Bergman áll az élen tíz alkotással, őt követi Fellini hét és Eisenstein négy művével.

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Dr. Adamovich László

A kanadai Brit Columbia a 19. században még a favágók, az aranyásók, a szerencselovagok és a prémvadászok hazája volt. Ma is álomvilág hatalmas erdőkkel, hófödte hegycsúcsokkal, hullámverte vad tengerpartokkal. Központja az 1867-ben alapított *Vancouver*, a világ egyik legszebb helyen fekvő városa, ahol mindig szívesen látták a bevándorlókat. Itt talált új hazára az 56-os forradalom után a Soproni Erdészeti Egyetem 252 fős csoportja: diákok, tanárok, családtagok, akik elhagyták ugyan Sopront, de együtt akartak maradni. A hajdani professzorok utolsó élő tagja a 84 éves *Dr. Adamovich László* feleségével Vancouver kertvárosában él. A házat körülölelő pompás kertben Sopron környéki dió-, som-és gesztenyefák hajladoznak, lábuknál hó-és gyöngyvirág, ciklámen, kikerics, leánykőkörcsin, és pirosló hunyor emlékeztet az óhazára.

- *Hogyan sikerült ennyi Kanadában nem honos növényt összegyűjtenie?*

- Évtizedek kitartó munkája ez. Ajándékba kaptam egy-egy tövet, szaporítottam őket, aztán magam is hoztam, amikor már haza mehettam. Erdőben, erdészlakban születtem, ott nőttem fel, nem élhetek nélkülük. A virágokkal itt van körülöttem a soproni Bécsi domb, az Ikva patak partja, a Deákkút, a Lővérek, az eszterházi Leés erdő és velük Arany, Ady, Áprily Lajos.

- *Mindig erdésznek készült?*

- Szóba sem jött más pálya. Többgenerációs erdész családból származom. Apám, nagyapám herceg Esterházy erdészei voltak. *Eszterházán* születtem 1921-ben. A soproni bencés gimnáziumban érettségiztem, aztán beiratkoztam az erdészeti egyetemre, ahol 1946-ban végeztem. Tanársegédként bent maradtam az egyetemen. Hamarosan adjunktus, majd *Modrovich* professzor hirtelen halála után tanszékezető intézeti tanár lettem az Erdészeti Szállítóberendezések tanszékén. A karrierem itt véget ért, mivel nem voltam párttag, ráadásul mindenki tudta, hogy templomba járunk. Az egyetemi párttitkár az 50-es években kijelentette, hogy ne is számítsak előléptetésre. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy 1956-ban úgy döntöttünk, elhagyjuk Magyarországot.

- *Hol laktak Sopronban?*

- Az egyetem környékén, a Lővérek alján, a Fácán utcában egy kis bérlakásban. 1949-ben megnősültem, négy gyermekünk született, aztán Kanadában még kettő. Szűkösen éltünk, de kitöltött a munkám, szerettem tanítani és számos jó baráttal, nagy tudású professzorral dolgoztam együtt. Egy erdészeti hidépítési tankönyvet is írtam, amiből még 1956 után is - bár hazaárulónak számítottam - tanítottak a soproni egyetemen.

- *Mi történt 1956-ban Sopronban?*

- Életem legizgalmasabb éve 1956 volt. Emlekszem, éppen előadást tartottam, amikor a nyitott ablakon bekiabáltak, hogy Pesten kitört a forradalom. A tanításnak vége szakadt, a diákok zászlókkal felvonultak a városban. Diáktanács alakult, mely a kari tanácsak együtt összeállított egy tizenkét pontból álló követelést. Lényegében független Magyarországot, a szovjet csapatok kivonását, a hadifoglyok hazaszállítását, általános egyetemi és városi változásokat követeltek. Semmilyen atrocitás nem történt. Az ávosokat ugyan bezárták az egyetem alagsorába, de bántódásuk nem esett. A diákok őrzőrajtákat szerveztek, vigyázták a rendet a városban. Hamarosan segélyszállítmányok érkeztek nyugatról: takarók, élelmiszer, orvosság, vér, stb. Meg kellett szervezni ezek tárolását és Budapestre szállítását. A szabadság csodálatos érzése lengte be a várost.

November 4-én, vasárnap futótűzként söpört végig a hír, hogy közelednek az orosz csapatok. A diákok tárgyaltak a katonasággal, a határőrséggel, a süttőri tüzerekkel, de be kellett látniuk, hogy fegyverek nélkül minden ellenállás hiába való. Sopront előzönlötték a menekültek.

Az egyetemisták, a diáktanács tagjai, a tanárok, ki ahogy tudott: gyalog, biciklivel, sokan egy szál ruhában igyekeztek a határ felé.

- *Professzor Úr, miért döntött úgy, hogy elhagyja Magyarországot?*

- Nagyon nehéz döntés volt. Eleinte úgy gondoltuk, hogy csak ideiglenesen megyünk Ausztriába, és ha megnyugszik a helyzet, visszatérünk. Néhány óra alatt kellett döntenünk. A nőket és a gyerekeket buszok vitték a határra. Gyalázatos időben: havas esőben, szélben kerékpároztam az első osztrák faluba, ahol megtaláltam a családomat. A feleségem a négy gyerekkel vissza

akart fordulni, de az utakat elárastották a menekülők. *Traiskirchenben* fűtetlen, az oroszok által kizsigerelt ablakalan épületben, szalmán töltöttük az éjszakát. A kisfiam beteg lett. Életem legkeservesebb éjszakája volt ez. Hányszor kérdeztem magamtól, hogy jól döntöttem-e? Másnap a Caritas felvitt minket Bécsbe, ahol Schöller bankár házának a pincéjében kaptunk helyet. A kertet ápoltam lakbér fejében. Itt laktunk decemberig.

- *Hol találkozott a többi soproni erdészszel, hiszen Kanadába már együtt mentek?*

- Bécsben lassan rendeztük sorainkat. Kiderült, hogy mintegy ötven tanár és 450 soproni egyetemi hallgató vár Ausztriában a sorsára. Az osztrák oktatási miniszter közbenjárására mindannyiunkat a Wolfgangsee partján lévő táborokba vittek. Nem is tudom, hogy kinek az ötlete volt: indítsunk soproni egyetemet, hiszen még a dékánunk, *Roller Kálmán* is velünk van! Elkezdtünk puhatolózni. Az osztrákok hallani sem akartak külön magyar egyetemről, féltették a semlegességüket. Kifejezetten örültek, hogy dékánunk a világ különböző egyetemeinek írt, hogy együtt szeretnénk maradni, befogadnának-e? Jó néhány válasza érkezett. Portugáliában *Horthy Miklós* segített, Németország, Ausztrália befogadott volna, az USA nem. A tanárok között sok hajdani kommunista párttag is volt, ezt kifogásolták.

- *Miért döntöttek a kanadai Vancouver mellett?*

- Innen kaptuk a legkedvezőbb ajánlatot: együtt maradhatunk, a Brit Columbia Egyetemen külön épületet kapunk, a tanároknak lakást, mindenkinek anyagi segítséget ígértek és főleg, hogy magyarul taníthattunk, amíg végezik a diákjaink. Még ekkor is a magyarországi visszatérésben reménykedtünk. A dékán és három diák átrepült „háztűznézőbe”. Aztán úgy döntöttünk, nekivágunk. Nem jött mindenki velünk. Salzburgban 252-en szálltunk vonatra. Liverpoolból hosszú hajóút után érkezünk meg New Brunswickbe, ahonnan vonattal szeltük át egész Kanadát. Gyönyörű út lett volna, ha nem lettünk volna olyan szomorúak. 1956-57 szilveszterét a hánykódó hajón, viharban, tengeri betegségeken ünnepeltük, összehorolva énekeltük a Himnusz és a Szózatot. Éreztük, hogy most már minden végleges. Féltünk a jövőtől. Közben a hír szárnyára kapott minket. Londonban az angol királynő képvisletében az állomáson teával és keksszel fogadtak. Edmontonban, Montreálban az ottani egyetemisták zászlókat lengetve, Mikes György Amerika papucsban című könyvét osztogatva, lengén öltözött cheerleaderekkel üdvözöltek minket a – 30 fokkal hidegben. Abbotsfordban, ahol heteket töltöttünk, régen kivándorolt honfitársak tökéletes magyarsággal és ajándékokkal vártak. A Times és a Life Magazin is írt rólunk. Közben kormányváltás történt Kanadában, féltünk, hogy az új kormány majd nem tartja be az ígéreteket. Nem így lett. A következő iskolaszegont már Vancouverben kezdhették

- *Gondolom sok nehézséggel kellett megküzdeniük?*

- A legnagyobb nehézség a nyelv volt. Minden szabad percünkben angolul tanultunk. Aztán az egyetemi tantermek kicsinek bizonyultak, két-három műszakban oktattunk, megbízottatást, a diákoknak tandíjjal kellett fizetni, lakás és megélhetési gondjaink voltak. Jött az első gazdasági visszaesés, nehéz volt munkát kapni, pedig a nyári négy hónapos vakációk alatt pénzt lehetett keresnünk. De sokan segítettek is. Én rendszeresen erdészeti üzemben dolgoztam. Itt szembesültem azzal a kérdéssel, hogy mennyi egy láb, hüvelyk, öl stb. Kanada nem a méter-, hanem az imperial rendszert használta. Egyéb-ként életem során négyszer kellett mértékegységet változtatnom. Magyarországot után Kanadában, Malaysiában, Afrikában.

- *Sikerült-e ilyen körülmények között megtartani az oktatás jó színvonalát?*

- Büszkén állíthatom, hogy igen. Négy év alatt 141 hajdani soproni okleveles erdőmérnököt bocsátottunk útjára. Diákjaink és tanáraink 33%-a szerzett később magasabb fokú tudományos képesítést a különböző külföldi egyetemeken. A tudományos kutatásban, az egyetemeken és üzemekben elhelyezkedett volt tanárok és diákok eredményeit felsorolni szinte lehetetlen, többen közülük nemzetközi viszonylatban is Sopron nagykövetői lettek. Fájó kuriózum, hogy az egész világon elismert erdőmérnöki diplománkat egyedül Sopron nem ismerte el évtizedekig.

- *Miután befejeződött a magyar oktatás az egye-*

Nyolcvanhat éves korában, lajosmizsei tanyáján 2004. december 27-én elhunyt **Bessenyei Ferenc** színművész, a magyar színházművészet meghatározó alakja. Szuggesztív egyénisége, gyönyörű orgánuma, elementáris szerepfarmálása, szellemi ereje, robusztus alkata kitűnően érvényesült a klasszikus hősök megformálásában színpadon és filmen egyaránt. Súlya volt minden léptének, minden mozdulatának, taglejtésének. Ha Záhony és Hegyeshalom között bárhol megjelent, szeretett ismerősként ölelték magukhoz az emberek.

Bessenyei Ferenc Hódmezővásárhelyen született 1919. február 10-én. Pályáját 1940-ben, a szegedi Városi Színház kórusában kezdte, 1942-től három éven át a Miskolci Nemzeti Színházban lépett fel, majd 1945 és 1950 között a Budai Színház, a Szegedi Nemzeti, illetve a Pécsi Nemzeti Színház, 1950-től a budapesti Nemzeti Színház tagja volt.

Az 1956-os forradalom kitörésekor a Bem-szobornál elszavalta a Szózatot. Este Németh László igencsak „áthallásos” Galilejének címszerepét játszotta, mely sokak emlékezete szerint a forradalom gyutacsa volt. A darabot a megtorlás éveiben levették a műsorról, őt magát megeltöltötték a pályáról. Sinkovits Imre színésztársával és testi-lelki jóbarátjával egyetemben teherautó-kocsikísérő lett. *„Akármilyen jelzőkkel is illették később a forradalmat gyönyörű volt! Gyönyörű! Olyan, mint mikor kinyitnak egy ablakot. Beáramlik a tiszta levegő, és mindenki főlőhajthat.”*

A vérbeli színművész 1963-tól ismét játszhatott: 1967-ig a Madách Színház tagja volt, majd visszaszerződött a Nemzeti társulatába, s 1973-tól újból a Madáchban szerepelt. 1981-ben a Nemzeti, a mai Pesti Magyar Színházból ment hivatalosan nyugdíjba – melynek még nevét is elvették – de szerepekre továbbra is szerződött. Életpályája folyamán egyaránt megformált drámai hősöket és komikus szerepeket. Színpadra lépett többek közt Bánk bánként, Cyranoként, alakította Lear király, II. Fülöp, Hamlet, Othello, Peer Gynt, Galilei, Görgey, Falstaff, Asztrov, és Dózsa szerepét. Felejthetetlen emlék, ahogy Kossuthot játszotta Illyés Gyula Fáklya című drámájában. S nemcsak hős volt, hanem igazi, mindenre képes komédiás is. Operettben és musicalben is fellépett: a My fair lady-ben Higginsként ismertük meg, a Hegedűs a háztetőn-ben pedig a tejesembert, Tevét alakította-énekelte. Színházi fellépései mellett mintegy száz filmben szerepelt, gyakran főszereplő-

temen, hogyan alakult a tanárok és Professzor Úr sorsa?

- Angolul tanítottunk tovább, vagy a tudományos kutatásban helyezkedtünk el. Jőmagam 1975-ig tanítottam a Brit Columbiái Egyetemen, mint a Fakitermelési Tanszék adjunktusa, docense, majd professzora. 1976-tól a Malaysiai Erdészeti Egyetemen, 1983-tól a Tanzániai erdészeti Egyetemen oktattam meghívott professzorként. Kutatói tevékenységem a környezetvédelmi követelményeknek megfelelő fakitermelési módszerek kidolgozására irányult. 1972-ben az argentin erdészeti világkongresszuson főelőadóként az én környezetvédelmi témát vitatták meg. Számos tudományos értekezés, cikkem jelent meg. Utakat, hidakat terveztem, illetve ezek műszaki felülvizsgálatát végeztem. 1984 óta vagyok nyugdíjban.

- *Találkoznak-e ma is a hajdani soproni diákok, tanárok? Ápolják-e a magyarságukat?*

- Igen. Évente rendezünk soproni bált, ahova mindenki eljön, aki teheti. A Vancouver és környékén élőkkal havonta találkozunk közös ebédeken: megbeszéljük mi az újság, ki volt otthon, milyen a politikai helyzet stb.

Magyarságunk megtartásában nagy szerepet játszott, hogy megvásárolhattunk egy elhagyott anglikán templomot, amit átépítettünk katolikussá. Most éppen erdélyi papunk van. Évente búcsút, bazárt rendezünk a reformátusokkal karöltve. Van Vancouverben Magyar Kulturális Egyesület is rendezvényekkel. Az elmúlt 40 évben legalább hét hajdani soproni diák dolgozott ott vezetőként.

- *Mikor volt először 1956 után Magyarországon?*

- 1969-ben. Azóta persze sokszor. Kitüntetéseket kaptam: a legkedvesebb a Pro Univesitate Soproniensis.

Az én koromban már nehezen utazik az ember, minden ideköt: a gyerekeim, a 12 unokám, a házam, a barátaim.

FERENCZY KLÁRA

Búcsú a Nemzet Színészétől

ként (Kőszívű ember fiai, Egy magyar nábob, Légy jó mindhalálig, Pacsirta, Aranysárkány, Egri csillagok – hogy csak néhány címet említsünk) s találkoztunk vele számtalan TV-produkcióban (Iphigenia Auliszban, Eklészia megkövetés, A helység kalapácsa, A fekete város, Beszterce ostroma, Különös házasság stb.). Bármilyen jellegű szerepet bízta rá, árnyaltan, átgondoltan formálta meg. Gazdag eszköztárát mozgósítva ábrázolta és élte át a legkisebb figurák és a grandiózus alakok jellemében rejlő lényeges vonásokat. A szenvedélynek, az emelkedettségnek is számtalan színét tudta megjeleníteni.

Lélekformáló játékáért kétszer kapott Kossuth-díjat, Erdemes, majd Kiváló Művész lett. Szot-díjban, Munka érdemrendben és a Magyar Népköztársaság Zászlórendjében is részesült. 1989-ben elnyerte a Nemzeti Színház örökös tagságát. A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét 1994-ben kapta meg, 1997-ben a Halhatatlanok Társulatának lett örökös tagja, 2000-ben a Nemzet Színészevé választották.

Élete legnagyobb kitüntetésének azonban azt tekintette, hogy az ötvenes-hatvanas évek során Sinkovits Imrével bejáratos volt a két legnagyobb kortárs magyar drámaíró és szellemóriás, Illyés Gyula és Németh László „műhelyébe”.

A nagy formátumú színművész egész élete során állandóan tanult s nagy gondot fordított a szerepek csiszolására. *„A Bánk bán elemzésével fél életemet eltöltöttem, mert örök elégedetlenség volt bennem.”*

A Tragédiában – mint tréfásan mondta – Éva szerepén kívül mindent eljátszott.

Azt vallotta, hogy a nagy alkotások lényegének megértésére nevelni kell a népet, az ifjúságot, s okvetlenül kell lennie olyan színháznak, melyben íróink legjava ígéként hirdetheti a magyar sorsban rejlő felemelő gondolatokat, feleletet adhat életünk nagy kérdéseire. E célt kell szolgálnia a nemzet színházának.

Sok színész nevelődött körülötte a közös játékok során, hitt a tehetség és a szépség kataraktikus s a közönség becsületet, tisztességet tanulva, erkölcsileg, szellemileg megtisztulva, élményekben gazdagodva távozott előadásairól, eligazítást és gerinces tartást kapott a diktatúra jellempróbáló idejében is.

Egyéniségét, életfelfogását leghívebben Az ember tragédiája befejező mondata tükrözi. Jellegzetes, mélyen zengő basszus az Úr hangjaként mindörökre fülünkbe dörge: *„Mondottam ember! Küzdj, és bízva bízzál!”*

RADICS ÉVA

Gyimóthy János emlékezete

Dr. Gyimóthy János, a mosonmagyaróvári agráregyetem címzetes tanára 2004. november 26-án meghalt.

Az 1936. április 16-án Bécsben született *Gyimóthy János* gyermek, és ifjúkora éveit Pápán töltötte, s 1955-ben ott érettségizett. Állatorvosi diplomáját már Bécsben szerzi, 1972-ben avatták állatorvosdoktorrá. Két évig a Bécsi Állatorvosi Egyetemen tanít, majd 1974-ben a Bécsi Élelmiszervizsgáló Intézetbe kerül, ahol különböző munkaköröket töltött be, majd 1988-tól az Osztrák Élelmiszervizsgáló és Kutató Intézet igazgatója. Munkásságát az osztrák állam több magas rangú kitüntetéssel ismerte el, egyebek mellett udvari tanácsosi (1988) címmel, valamint a Köztársaság Nagy Becsületrendje (1991) kitüntetéssel. Ő képviselte Ausztriát az egész világra érvényes Codex Alimentarius állandó bizottságában, amely az élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos törvényeket, előírásokat tartja karban.

Gyimóthy János magyarországi kollégákkal állandó és folyamatos kapcsolatot tartott, számos helyi és országos kérdés megoldásában segítségükre volt. 1992-ben vendégprofesszorként előadásokat tartott a Budapesti Műszaki Egyetem Biokémiai és Élelmiszertechnológiai Tanszékén.

A Mosonmagyaróvári Egyetemi Karral 1993-ban került közvetlen kapcsolatba, amikor is címzetes egyetemi tanárrá nevezték ki, majd 1995-ben tiszteletbeli doktorrá avatták. *Gyimóthy János* hatékony segítséget nyújtott az egyetemi kar élelmiszertudományi képzésének kialakításában és fejlesztésében is.

2004. áprilisi és júliusi találkozásaink alkalmával további szakmai terveiről beszélt, s akkor még semmi jele nem volt annak, hogy élete, pályafutása ilyen hamar befejeződik.

Emlékét megőriztük!

KETTINGER GYULA

Csoóri Sándor 75 éves

„Ki Csoóri Sándor?” – teszi föl a kérdést monográfiája élén a kiváló irodalomtörténész, Görömbei András. „Költő? Szociográfus? Publicista? Esszéíró? Prózaíró? Filmíró? Politikus? Szerkesztő? Közügyekben loholó önkéntes? – Mindegyik együtt. S ezáltal több is, mint ezek összege.”

A nemzet lelkiismerete.

Nem célom munkásságának minden mozzanatát bemutatni, megtették már ezt helyettem mások (Görömbei András, Szakolczay Lajos, Kis Ferenc) – csupán sorsának egy-egy fontos állomására, életművének néhány lényeges gondolatára utalok, azokra, melyek sokunknak, akik a magyar sors fontos kérdéseit figyelték, erőt adtak abban a munkában, hogy a magunk szűkre szabott keretei között mi is hangot adjunk a jobbító szándéknak s tegyünk valamit a tisztes célok megvalósításáért.

Csoóri a magyar irodalom legjobbbbainak nyomdokán halad. Azokkal a nagy költőkkel azonosul, akik Balassi Bálinttól kezdve törődnek nemzetünk sorsával, hangot adnak a „népek hazája nagyvilág”-ban betöltött szerepének, küzdelmeinek, győzelmeinek, és bukásainak. – A népnemzeti irány eszméinek követője (közvetlen példaképe Illyés Gyula, Németh László), a közéletben a magyar érdekek következetes képviselője, megszólaltatója az anyaország területén vagy azon kívül. Mindent megtesz a szétszórásban élő magyarság szellemi egyesítése érdekében.

Földműves szülők gyermeke lévén elsősorban a falu élete szólal meg írásaiban. Ifjú költőként nyitva állna előtte a könnyű érvényesülés útja, ha tehetségét a népellenes hatalom szolgálatába állítaná. Ő azonban nem hajlandó elkendőzni a visszasságokat.

Nagy Imre kormányprogramjának támogatója 1953-ban. 1955-ben nyíltan szembeszáll az újra hatalomra kerülő Rákosival. 1956-ban a forradalom mellé áll, s később is hű marad emlékéhez. Verseiben és művészi színvonalú tanulmányaiban a valósághoz híven ábrázolja a termelőszövetkezetekbe terelés során a parasztság ellen elkövetett durva bűnöket, egyént és közösséget megalázó visszataszító intézkedéseket. – Többször ítélik szilenciumra, írói ösztöndíját megvonják a szellemi élet „fura urai”.

Az Iszapeső miatt kapott szilencium idején

ismertem meg személyesen a Korányi szanatóriumban, Dr. Levendel László főorvos úr révén. Írói munkássága már nem volt előttem ismeretlen. A súlyos kifogás alá esett művet 1965 februárjában a Kortársban olvastam, verseit is figyelemmel kísértem, sőt egy előadása alapján a népköltészetről való nézetét is, miszerint a legősibb alkotásokban megtalálhatóak az európai modern stílusok ősmintái (látomások világa, szürrealista képszerkesztés, szimbolikus kifejezés mód). – Az évek folyamán kérésemre több ízben előadást tartott a budapesti Árpád Gimnázium önképzőköriében, ma is megilletődéssel gondolok az ott elhangzottakra.

A hatvanas évektől kezdve a szellemi és politikai ellenzék vezetőjének tekintik. Sára Sándorral, Kósa Ferencel együttműködve kitűnő filmekhez ír forgatókönyvet, melyekben – főleg a jelenhez szólóan – a magyar történelem és közelmúlt problémái tárulnak elénk, s állásfoglalásra ösztönöznek.

Az írói szabadság hirdetőjeként számos ellenzéki megmozdulásban vesz részt. Aláírja a Charta 77 szervezőinek elítélése elleni tiltakozást, közreműködik a Bethlen Gábor alapítvány megfogalmazásában. Ott találjuk a Bibó emlékkönyv szamizdat kiadásának szerkesztői sorában, előszót ír Duray Miklós Kutyaszorító c. művéhez, előad az ellenzéki Monori Találkozózn, tiltakozik Bős-Nagymaros ügyében a vízlépcső felépítése ellen, szorgalmazza a Lakitelki Találkozó létrehozását, az MDF egyik alapító tagja. A pártállam különösen zokon veszi tőle, hogy az elszakadt területeken élő magyar kisebbség sorát szíven viseli és kapcsolatot tart a nyugatra szakadt magyar emigrációval. Veszedelemnek tartják nézeteit. Durva bírálatokkal illetik, minden lépését figyelik. 1956-tól a rendszerváltásig negyvennégy ügynök ír róla jelentéseket.

A rendszerváltás az ő munkájának is köszönhető. Ő maga azonban nem vágyik pozícióra. Antall József 1990-ben köztársasági elnöknek is jelöltetné, de nem fogadja el az ajánlatot.

Az új helyzetben nem érzi magát maradéktalanul boldognak. Elkecsereedik az MDF-SZDSZ között létrejött paktum miatt, melyről az MDF elnöksége csak utólag szerez értesülést. Zokon veszi, hogy ebből a korszakos jelentőségű megállapodásból kihagyták a népi szárnyat. (Az

MDF elnökségében viselt tisztségét emiatt szünetelteti.)

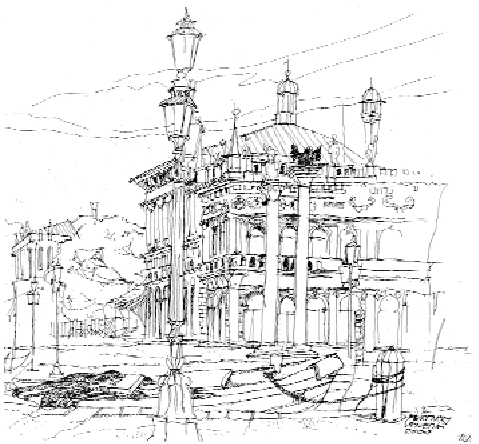
Az 1988-ban megindult Hítel c. folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke. 1990-ben jelenik meg ebben a lapban Nappali hold c. naplója, melyben a zsidókérdésről írott problémafelvető gondolatait sokan félremagyarázzák, őt magát antiszemitának bélyegzik. Több mint 180 cikket írnak ellene, régi barátainak, harcostársainak egy része is elhidegül tőle. – Dr. Levendel László főorvos, Csoóri zsidó származású kezelőorvosa, aki a bori munkatáborban határozta el, hogy életét a magyar nép gyógyításának fogja szentelni, néhány hónappal halála előtt beszélgetett e sorok írójával, többek között arról is, hogy milyen nagyra becsüli Csoórit, aki maga is több ízben utal írásaiban barátságukra.

1991-től 2000-ig a Magyarok Világszövetségének elnöke, mely az ő szorgalmazására hozza létre a világ minden táján élő magyarokat összekötő, nemzetközileg is elismert Duna TV-t.

Verseiben és prózai műveiben egyaránt rossz közérzet tükröződik, keserű érzések, feszítő indulatok tombolnak. *„Néha azt érzem, jobb volt reménytelennek lennem negyven év lágereiben, de erősnék, mint most az összemazsatolt remény urának.”* Az esztergomi kertben próbál magának menedéket keresni – ahol a szépségben rejlő idillt keresné – reménytelenül. Tele van gyógyíthatatlan sebekkel. – „Nemrég még egy nemzet képviselőjének tudta magát, most azt kénytelen érezélni, hogy „fizetett nagy köpködők” és megiramodott képzeletű „macskajancsik” mocsoklják szüntelen... úgy érzi, tetvek táncolnak a nyakszirtjén.” (Görömbei)

Több tanulmányában a magyar sors pokoli mélységeit vizsgálja. A szálla alá poklokra kötetben a győztes demokrácia eltorzulásait, elmentmondásait ostromozza. A vadkapitalizmus korát éljük: a nemzeti értékek, eszmék bemoskolása egyre gyakoribb, a kultúra elsekélyesedik, árucikké válik, a televízió- és rádióműsorokban sok a fércmű, a zenei műsorok többsége idegen világok füléért tömeg-műveit közvetíti. *„Magyar dal? Kodályt? Bárdost? Bartókot vagy Szokolajt? Ezer közül, ha egyet hallani.”* (Forgácsok a földön)

A hön áhított nemzeti egység nem jön létre. A politikai erők jelentős részének csak a hata-



Ferenczy Béla rajza (részlet)

lom megszerzése és az egyéni érvényesülés a fontos. Óriási vagyonok halmozódnak föl kevesek kezében – és nem mindig egyenes úton – a néptömegek pedig egyre szegényebbek.

Jelenkori történelmünk nagy tragédiáját a trianoni, majd a II. világháború után ezt ismét jóváhagyó párizsi szerződésben látja. Magyarország területének 67%-a, lakosságának 58%-a került az utódállamok birtokába. (Határsértés gondokkal) – Véleménye szerint a kisebbségi sors kérdéskörének megoldása az autonómia megadása volna. *„Ez lehetne egy újszerű egyenrangúság alapja.”*

Talán 1956 októberében sikerült utoljára a magyarságnak egységes célok elérése érdekében összefogni. A rendszerváltáskor is megcsillant a remény. 56 szelleme azonban egyre lankad.

Csoóri rendületlenül hitt abban, hogy a nép a határon kívül élő magyarság kérdésében helyesebben ítél, mint vezetői. Keserűen tapasztalhatja velünk együtt, hogy a többség manapság is – mint a 2004. december 5-én, a kettős állampolgársággal kapcsolatos népszavazáson is megfigyelhetjük – gyakorta a hamis prófétákat követi. E szellemi Mohács után nehéz boldog születésnapot kívánni. De azt kívánhatjuk, hogy Isten éltesse sokáig! Szükségünk van töretlen jellemére, akaraterejére, küzdeni tudására. Mindnyájunknak érdeke, hogy sokáig éljen, hogy kivehesse részét a nemzet öntudatának helyreállításában és élvezhesse is majd munkája gyümölcsét. Hogy lássa: nem élt hiába, őrizzük apáink ízlését, szellemét. A mi dolgunk pedig továbbra is az, hogy figyeljünk útmutatására.

DR. RADICS JENŐÉ

Kántor Lajos

Földrengés előtt és után (közvetlen közelből)

Erdély- és benne Kolozsvár- (a magyarság többi részétől elkülönített) világának előzményeit a XIX. század végén, a XX. Század legelején (sőt ennél jóval korábban) kell keresni. Regénytükörbe nézve, érdemes elsőként három olyan szerző egy-egy művét hívni tanúsául, akik Erdélyből indultak, életük során sokféle megfordultak, különféle világokkal szembesültek, de Bécs, Berlin, Párizs vagy éppen Amerika után-mellett Kolozsvár és Budapest meghatározó élményük volt-maradt. Három jelentős írói név, három társadalmi osztály (régét) képviselője az erdélyi és az egyetemes magyar irodalomban: gróf *Bánffy Miklós*, *Kuncz Aladár*, *Tamási Áron*. Mindhárman az Erdélyi Helikon köréhez tartoztak, karakterisztikus - bár egymástól eltérő szellemiségű - képviselői az évente egyszer Marosvecsén tanácskozó csoportosulásnak. Az arisztokrácia, a polgár és a népfői más-más módon mutatja be az erdélyi magyartársadalmat kritikai szellemük azonban élesen érvényesül, a múltat megidézve a város, az ország jelenéről vallanak - nem kímélik kortársaikat. Tudják már, hogy Erdély, az itt élő magyarok jövőjéről nem lehet úgy szólni, hogy a román (Erdély egészét tekintve már akkor többségi) jelenlétét ne vegyék tudomásul, a román törekvéseket ne vegyék komolyan.

Bánffy Miklós fő műve, a másfél évtizednyi történiát átfogó *Erdélyi történet* természetesen sokkal-sokkal gazdagabb, mint amennyit belőle itt megidézünk. *Kuncz Aladár* még ma is kevésbé ismert regénye, a *Felleg a város felett* mélységében elmarad ugyan az egykori európai híró Fekete kolostortól, ám így is több figyelmet érdemlő műalkotás. *Tamási Áron* kevésbé sikerült művei közé szokás sorolni a *Czímereseket*, részértékeit azonban kár volna tagadni. Így együtt a három regényének mindenesetre sajátos az akusztikája.

Bécsből, Münchenből visszanézve

Aki az Erdélyi történet, a Bánffy-trilógiába foglalt arisztokrata-sorsok folytatására, illetve az újabb sorsalakításokra kíváncsi, annak az Álló- és mozgóképek (Vázlat, az erdélyi főnemesség-ről) című, már az új évezredben készült emlékezés- és tanulmánygyűjtemény ajánlható figyelem-

be. A (kolozsvári) Korunk Baráti Társaság kiadványa természetesen számos történelmi család ma élő, a világban szétszórott leszármazottját szólaltatja meg: több is van közöttük, akiknek a gyermekkorra, sőt felnőtt éveik Kolozsvárhoz kapcsolódnak. Iskola, bálók, szerelmek, családi intimítások, menekülés, üldöztetések, új egzisztencia megteremtése (többnyire) Erdélytől távol, karitatív tevékenység, alkalmi hazatérések- így összegezhető egy-egy ilyen visszaemlékezés. Persze minden (érdemi) emlékezésnek a varázsa a részletekben van. Különösen, ha olyan mesélőre akadunk, mint Stipsicz Károlyné gróf Bethlen Katalin, aki már-már írói erényeket mutatva, rendkívüli tartással, de eredeti humorral jeleníti meg az egykori Bethlenek életét és az utódok kalandjait, az aranyosgyéresi kastélytól Bonchidán Kolozsváron és Budapesten át Bécsig, Svédorszáig, az olaszországi Ischia szigetéig. A szülőföld elhagyásának módja- életkortól is függően- nyilván meghatározta a folytatást.

„1964-ben sikerült apámat családjegyesítés címen Kolozsvárról kihozni - olvassuk az akkor 71 éves gróf Bethlen Ödönről - nem szeretete a nagyvárosi életet. Öreg fát nem lehet átültetni, nehezen szokta meg. Egyetlen szórakozása a heti römiparti volt három barátómmal. Ha rossz kártyája volt, mondott egy viccet, a hölgyek elpiáltak, nevettek, Papi közben csalt egy kicsit, de úgy hogy észre ne vegyék. Közelünkben lakott másik két öregúr, napközben nálunk volt. Jövet, reggel, naponta betért egy kiskocsmába, > s kis bűdösbe< egy kávéra. Ott >őrnagy úrnak< szólították. Ezután a kolozsvári szokása szerint meglátogatta a fókákat, és egy piszkos, Kolozsvárról hozott spárgából horgolt szatyorba valami zöld-séggel-gyümölcessel érkezett. Ők, dacára annak, hogy néha szigorúan bírálta őket, nagyon szerették. Mivel napközben dolgoztam előző este főztem neki ebédet, és délben egyik gyerek felmelegítette. 1968-ban a legkisebb gyermekem, Károly iskolából hazajövet a fürdőszobában halva találta. A margaretheni temetőbe temettük.”

A fiatalabbak, s korábban kijöttek(kimentek) – ez Bethlen Katalinnal is érvényes (Ő 2004-ben nyolcvan éves!) – megtalálták új környezetükben

a beilleszkedés lehetőségét. „Egyedül maradv [férje 1972-ben halt meg] másodsor is letettem a sofőrvezgát, először 1942-ben, Kolozsváron), és vettem egy kis Volkswagent. Azzal jártam munkahelyemre, a menekülttáborokba. 1984-ben mentem nyugállományba, a gyerekek időközben mind kiköltöztek, eladtam a nagy lakást, és Hajmásy Sári barátnőm közelében, Hietzingben, egy kis lakásba költöztem. Grosslobmingban, egy kis világos kastély mellett vettem egy régi kis parasztházat, és erdélyi munkásokkal helyrehoztam. Ott töltöm a nyarat, a húsvéti és karácsonyi ünnepeket a gyermekeimmel Róluk eddig még keveset írtam.

Minden gyermekemnek dolgoznia kellett, Péter, mint említettem diákkotthon gondnoka, szünidőben Svédországban tányérmosó, virág-szedő, kikötőmunkás, később a Volvo autógyárban dolgozott, télen éjjeliőrként, majd elárusítottak stb. Károly a Wochenpresse hetilapnak és a Die Zeitnak írt. Mind kaptak ösztöndíjat, a Máltai Lovagrendtől és az osztrák államtól. Mindez természetesen a tanulmányi eredményeiktől függött. Móric unokám később egy magánösztöndíjat kapott. Dietrichstein stájer herceg 17. századi alapítványa nyújtott neki kölcsönt, amit felnőtt korában vissza kellett fizetnie. Ezt nagyon helyesnek találom. Hova lettek Bethlen Gábor fejedelmi alapítványainak pénzei a 17. századból? Minden gyermekem (krisztát kivéve) négy-öt nyelvet beszél. Csere alapon angolt, franciát, spanyolt, olaszt tanultak. Tizenhárom unokám van, közülük eddig csak öt beszél magyarul. Ez engem nagyon bánt. Én a gyermekeimmel csak magyarul beszélek.”

Stipsicz Károlyné gróf Bethlen Kata magyarság-kötődése nem merül ki a bankodásban. Erdélyinek, lokálpatriótának mondja magát; aminek újabb eredménye, hogy 2002-ben alapítványuk hozzásegítette a kolozsvári Teodidakto Alapítványt egy magyar fiú diákkotthon létesítéséhez, a „Sankt Stephan” megnyitásához.

A Kolozsvárt (1922-ben) született, a Református Kollégiumban tanult, a háború, után a Boljai Tudományegyetemen cum laude minősítéssel közgazdász oklevelet szerzett gróf degenfeld

Sándor családtörténeti összefoglalása, önéletrajzi beszámolója nem kevésbé regényes- több vonatkozásban (így apósa, Bethlen Béla, Észak-Erdély kormánybiztos vagy a szintén rokon telesi Pál miniszterelnök meg Bánffy Miklós révén) a nagypolitikával érintkezik. Mégis elsősorban a második világháborút követő „polgári „tényanyagával járul hozzá az erdélyi magyar arisztokrácia „túlélési technikájának”, az itthoni kiszolgáltatottság-megaláztatások ellenére-közepette érvényesült erkölcsi tartásnak a megismertetéséhez. A müncheni és Tokaj-hegyaljai gazdasági felvirágzás előtti idők kolozsvári „kisembere” – noha igaztalan vádak, elszenvedett börtön, államvédelmi meghurcoltatások tarkították életét- falusi bankfiók pénztárosaként, sörgyári, szakiskolai, egyházi könyvelőként állta meg a helyét, amíg aztán 1964-ben, többszöri visszautasítás után, engedélyezték s családi kivándorlását Németországba. Csak kézipoggyászt vihettek magukkal. Amit később szülőföldjére, szülővárosába Degenfeld Sándor visszahozott, az nem csupán ez a visszaemlékezés. Bár ez sem kevés. Egy meglepő részlet, hozzátartozik a fekete fellegek alatt élt város történetéhez: „Ha visszagondolok arra, hogy ezekben a nehéz években ki állt velük szóba, és ki segített rajtunk, akkor szinte kizárólag román családok jutnak eszembe. Román orvosok sem apósom-éktől, sem tőlünk nem kértek pénzt szolgáltatásaikért. Anyósom, leányneven gróf Kornis Klára, apósom kilencéves bebörtönzése idején gyermekek idegen nyelvű tanításával (német és francia) kereste meg mindennapi kenyerét. Többnyire jól kereső román polgárok, orvosprofesszorok stb. voltak azok, akik nem féltek vele kapcsolatot tartani. Lakásaikban, civilizált környezetben szívesen elbeszélgettek vele francia nyelven a régmúlt időről és az akkori szokásokról.”

Bánffy Miklós, Kuncz Aladár, Tamási Áron regényidejéhez, megidézett hőseizhez ezek a későbbi történetek is hozzátartoznak- így válik teljesebbé az „erdélyi történet”, az arisztokráciát időben és térben, mulasztásokban és helytállásban bemutató Kolozsvár-regény.

Részletek a Fellegek a város felett c. megjelenés előtt álló könyvből

A műfordító Radnóti Miklós

1944 őszén dördült el a lövés, amely megölte a jeles költőt, a huszadik század egyik legnagyobb irodalmi ígéretét *Radnóti Miklóst*. 1945 óta senki nem vitatta el költői érdemét. De alig esett szó verstolmács-érdeméről, pedig ezen a téren is a legnagyobb ígérektek közé tartozott. Versfordítói pályájának erőszakos félbeszakítása jól illt az akkori uralom szándékaiba: el kell vágni a szálakat, amelyek az országot és szellemi életét a nagyvilághoz kötik, megszüntetni a szellemi transzformátorállomásokat.

A magyarságnak mindig nagy szolgálatott tettek azok az írók, költők, akik elvezették hozzá a nagyvilág áramait. Közvetítő szerepüknek az „extra Hungariam...” elvével szemben kellett létjogát bizonyítania. De ez nem volt mindig azonos a műfordítással. A krónikákat, vallási iratokat magyarítgató deák nem tekinthető műfordítónak, igazán *Bessenyei György* sem, *Kazinczy* is csak tágabb értelmében. A tizenkilencedik században történt meg a magyartás és a műfordítás teljes szétválása, ekkor lett a fordítás pontosan körülhatárolható munkakör. Ám ezután is, mindmáig, a magyar szellemi fejlődés sajátos jelenségeként, irodalmunk jelenségeinek jó része vállalta az alkotó szerepe mellett a közvetítőt is.

A Nyugat köré sorakozó költők rendkívüli teljesítményű verstolmács-iskolát teremtettek. De a legnagyobb eredményeket is kikezdi egyszer az idő; pár évtized múlva mutatkozni kezdtek annak a jelei, hogy az ő műfordítói kánonjuk lassan, de biztosan avul. Az új iskola hírt adott magáról már a háború előtt is, de igazán csak a háború után vette át a váltóbotot. Első nagyságai közé tartozott *Vas István*, hozzájuk számítjuk *Illyés Gyulát* és Radnót, aki azonban a kezdeti teljesítmények után kibukott a sorból, holtan terült el az őszi avaron.

Többféle nyelvből, többféle költő verstárából fordított. A jelek szerint különösen vonzódt a franciához, érthető módon, francia szakos tanárnak készülén, francia irodalmat tanult az egyetemen. Lefordított sorai zökkenőmentesen, pontos magyarsággal gördülnek. Kevesen tudták a fordításokban olyan biztonsággal kezelni a magyar nyelvet, mint ő. Rendkívüli tehetség-

gel tudott hangulatot teremteni. A szavak boncolgatása nélkül is érezzük soraiban a Radnóti-versek hangulatát, különösen, amikor a természet képeit vetíti rá a verssorokra. De ugyanílyen intenzitással mutatkozik meg az eredeti vers hangulata is - megfelelően *Matthew Arnold* angol esztéta és kritikus (1822-1888) tételének: a fordítás tegye ugyanazt a hatást olvasójára, mint az eredeti mű az anyanyelvi beszélőre.

Terméketlen kérdés lenne, hogy melyik a legsikerültebb fordítása. *Francis Jammes* francia költő *A munka nagy csupán...* című versét érzem a legjobbnak vagy inkább a legjellemzőbbnek. Nagyobb dinamizmussal csendesíti meg az életet fenntartó munka dicséretét, mint az eredeti, több igét használ, és nagyobb helyzeti energiával állítja őket a mondatokba.

Érvényes ez a Shakespeare-fordításokra is. *Vas István*era elsősorban, mert Radnótiról mint Shakespeare fordítójáról inkább feltételezés formájában beszélhetünk. Csak a *Vízkereszt...* első két felvonásának lefordítására maradt ideje, a halál ennek a munkának a folytatásában is megakadályozta, nagy kárt okozva ezzel a hazai Shakespeare-kultusznak.

Műfordítói munkásságának érdekes meg-hosszabbításai az átköltések. Ezek távoli népek dalairól adnak hírt (Varázsdal, Pigeusok dala, Maláj gyermekversek stb.) olyan költői világról, amelynek ritmusai csak szóban, dalban, így csak átkölneni lehet őket, fordítani nem.

Hatvan éve történt az ab dai gyilkosság. A hóhérok nemcsak a költő és társai holttestét hagyták hátra, hanem egy holt országot is.

Néhány hónapja érdekes új információ (vagy feltételezés?) jutott el hozzám Radnóti halálával kapcsolatban. „Forrása” egy nyugalmazott győri rendőrtiszt, aki betekintett a megyeterületén elkövetett háborús bűnök aktáiba. Eszerint a költő könyörgött az egyik katonának, hogy lője agyon, mert nem bírja tovább a szenvedéseket. A katona megtette. Nem sokat kockáztattott, egy „zsídóval” végezni nem volt büntetendő cselekmény. A katonát a háború után megtalálták, kihallgatták, de informátorom szerint, nem büntették meg.

DR. BÁN ERVIN

NYUGATI MAGYAR SZELLEMLILÁG

Mikes Tanulmányi Napok 2005

A magyarság elmúlt 1100 éves történelme szorosán összefonódott a kontinensünk nyugati felében létrejött civilizációval. A XIX. és főleg a XX. században önkéntes vagy kényszerű migráció következtében számos nép jelentős diaszpórát hozott létre a világ különböző államaiban. Ez a folyamat az ismert történelmi események következtében a magyarságot különösen érintette. A XXI. század elején a magyarság gyakorlatilag az egész földgömbön jelen van, s a magyar diaszpórában a társadalom minden rétege képviselve van.

Természetes és szükségszerű szociológiai jelenségként a nyugati magyarság egy sajátos szellemvilágot hozott létre: a magyar szellemiségre építve és a helyi körülményekhez alkalmazkodva létrehozta saját kulturális és egyházi szervezeteit stb., amelyeknek révén új áramlatokkal gazdagította és továbbra is gazdagítja az egyetemes magyar szellemvilágot. Számátalan lap- és könyvkiadási vállalkozás, kulturális és egyházi összefogétel, konferencia, cserkész tábor, de gazdasági vállalkozás, különböző országok politikai életében vállalt szerep stb. tanúskodik a magyarság nyugati ágának aktív és szerteágazó szellemi életéről. Emellett a magyar irodalom két vonalon is aktívan jelen van a nyugati kultu-

rális világban magyar írók könyveinek a fordításaival és olyan szépirodalmi alkotásokban, amelyek 'Nyugaton' látnak napvilágot, de témájuknál, stílusuknál fogva, ha nem magyar nyelven íródtak is, a magyar irodalom leágazásainak tekinthetők.

A magyarság napjainkban egy határ-talan térben, a Magyar Szelleml Házában él és alkot. Ehhez küldetésstudatra van szükség, amely nem létezhet mélyebb bölcséleti és világnézeti alapozás nélkül. Nem elég az, hogy 'magyarok vagyunk'. Tudnunk kell, mit jelent a magyar kultúrvilágban élni, azt képviselni, azt oltani bele környezetünkbe, azt gazdagítani meg környezetünkkel, mindezt a 'nyugati' kultúrvilág határtalan vibráló gazdagságában és szabadságában.

Mennyiben hasonló és mennyiben más a magyar diaszpóra szerepe más nemzetekéhez viszonyítva? Megérti-e a maga emberi jelentését? Milyen egyetemes szellemi összjátékban játszhat szerepet 'magyar' területen és általános emberi területen?

Többek között ezekre a kérdésekre igyekeznek a 2005. évi Tanulmányi Napjaink szakértő előadói válaszokat keresni. Emellett szeretnénk kellő időt szakítani személyes beszélgetésekre is.

művének különböző vonatkozásairól.

Ugyancsak november 30-án került sor a Gaudeamus kolozsvári könyvesboltban Gömöri György "Erdélyi merítések" c. új tanulmánykötetének bemutatására. A szerzőt **Cseke Péter** a *Korunk* szerkesztője és **Tóth Zsombor** irodalomtörténész, a Babes-Bolyai egyetem tanára muattta be a szépszámu közönségnek.

Átadták a Bezerédj-díjakat

Diószegi László táncos, koreográfus, történész, valamint a Balkan Fanatik, illetve a Zurgó Együttes vehette át pénteken az idei Bezerédj-díjakat a Magyar Nemzeti Múzeumban.

Az 1956-ban az országot elhagyó, Kölnben élő Bezerédj Zoltán író tizenkét éve hozott létre alapítványt a magyar kultúra támogatására.

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

Ausztria táncol, fesztivál – St. Pölten, Bühne im Hof; febr. 17.-26.
Philippe Genty modern táncszínháza – St. Pölten, Festspielhaus; febr. 26.,27.
Komikus és tragikus hősök, koncert – St. Pölten, Festspielhaus; márc. 14.
The HK Project, koncert – St. Pölten, Festspielhaus; febr. 18.
Eivind Aarset jazz(„meditációs”) koncertje – St. Pölten, Hinterbühne; febr. 3.
Romantikus balladák, koncert – St. Pölten, Festspielhaus; febr. 28.
Dianne Reeves, jazzkoncert – St. Pölten, Festspielhaus; márc. 12.
Christa Hauer-Fuhrmann, kiállítás – St. Pölten, NÖ Landesmuseum; febr. 19.-aug. 28.
Viktor Vasarely, A megtevésztés, kiállítás – Krems, Kunsthalle; febr. 27.-ápr. 3.

Bécs

Ala maresienne, koncert – Inst. Français; febr. 7.
A világkiállítás 1873-ban, kiállítás – Technisches Museum; febr. 27.-ig
Chagall, kiállítás – Albertina; márc. 13.-ig
Märklin mítosz, a játék nyomában, kiállítás – Vienna Art Center; febr. 20.-ig
N. Sz. Hruscov és J. F. Kennedy történelmi csúcstalálkozója Bécsben, kiállítás – Wien Museum; jan. 27.-ápr. 24.
Irodalom a kávéházban: Peter Altenberg, Egon Friedell, Karl Kraus, Anton Kuh, Alfred Polgár, Friedrich Torberg, H. C. Artmann... – Café Griensteidl; febr. 13.,27., márc. 6.,20. mindig 14 órakor

Bálok:

Ball der Wiener Kaffeesieder – Hofburg; febr. 4
Bonbon-Ball – Koncerthaus; febr. 4.
Wiener Flüchtlingsball –Rathaus; febr. 4
Pannonenball – Parkhotel Schönbrunn; febr. 4.
Juristenball – Hofburg; febr. 5.
City Dancing – Messezentrum WienNeu; febr. 5.
Rudolfina-Redoute – Hofburg; febr. 7.
Ball der Kroaten – Kursalon im Stadtpark; febr. 12.
Drogistenball – Parkhotel Schönbrunn; febr. 19.
Albertball – Palais Auersperg; febr. 19.
Ball der Tschechen – Parkhotel Schönbrunn; febr. 26.
Johann Strauß Ball – Hofburg; márc. 19.
Szt. István-bál – Magyar Nagykövetség; febr. 5.

Burgenland

Wings & Roots, zongorakoncert – Eisenstadt/ Kismarton, Kulturzentrum; márc. 10.
T. Williams, Die Katze auf dem heissen Blechdach – Eisenstadt/Kismarton, Kulturzentrum; márc. 5.
„Hatalom és szerelem”, császárnők és királynők, kurtizánok és szeretők, kiállítás – Halbturn, Schloss Halbturn; ápr. 22.-okt. 26.
„Zsidó Galicia kincsei”, kiállítás – Kittsee, Schloss Kittsee, Ethnographisches Museum; márc. 20.-nov. 1.

Felső-Ausztria

Tavaszi koncert, vegyes műsor – St. Georgen im Attergau, Attergauhalle; márc. 19.
Operettek a kávéházban, koncertműsor – Bad Ischl, Zauner; ápr. 8.-ig
Velence és Klimt pralinék, kiállítás – Schörfling am Attersee, Ottet; jan. 27.-ápr. 26.
Üvegfestészet, kiállítás – Spittal am Pyhrn, Oberösterr. Felsbildermuseum; márc. 31.-ig.

Karintia

Jótekonysági koncert, Mozart műveiből – Spittal an der Drau, Stadtpfarrkirche; ápr. 3.
A modern születése, kiállítás – Klagenfurt, Stadtgalerie; febr. 20.-ig
Bernd Koller, kompozíciók papíron, kiállítás – Villach, Galerie Ma Villach; jan. 14.-márc. 12.

Salzburg

Kastélykoncertek – Salzburg, Neue Residenz; márc. 31.-ig
Házizene – Fuschl am See, Ebner´s Waldhof, Arkadenhof; márc. 24.-ig
Ásványok, kiállítás – Bramberg, Museum Bramberg; ápr. 8.-ig

Stájerország

Latin Night, jazzkoncert – Kapfenberg, SpielRaum; febr. 28.
A középkor szépségei, vezetés a könyvtárban – Rein, Stift Rein, jan. 16.-febr.

Tirol

L. Delibes, Copelia, balett – Innsbruck, Landestheater; febr. 19,23.; márc. 4., 12., 16., 19., 31., ápr. 10., 23., 24.
R. Wagner, Das Liebesverbot, vígopera – Innsbruck, Landestheater; febr. 6.,13.,18.,24.
A.L. Webber, Evita, muzical – Innsbruck, Landestheater; ápr. 9.,16.,28.,29.,30.
W. Shakespeare, Was ihr wollt, komédia – Innsbruck., Landesth.; febr. 5.,10.,11.,12., márc. 9.
Robert Gfader, Fundamental Surface, kiállítás – Innsbruck, Kunstraum; febr. 2.-márc. 5.
austria west, kiállítás – Innsbruck, Galerie im Taxispalais; febr. 12.-27.

Vorarlberg

Gítárkoncert – Bludenz, Kulturhaus Remise; febr. 18.
Képek, kiállítás – Vandans, Ad Fontanas Galleria; márc. 14.-ig
Colours & Trips, kiállítás – Bregenz, Künstlerhaus Palais Thurn & Taxis; jan. 15.-febr. 13.
Konstruktív provokáció, kiállítás – Bregenz, Kunsthau; febr. 5.-márc. 27.-ig
A boszorkányok és a varázslók világa, kiállítás – Dornbirn, inatura, Erlebnis Naturschau; jan. 13.-febr. 20.
Európa ajánlat:
Pierre Choumoff (1872-1936), le photographe de Rodin, kiállítás – Párizs, Musée Rodin 77 Rue de Varenne; jan. 25.-ápr. 3.
Válogatta Homonnay Lea

Elhunyt Lukács Károly cserkésztsiszt

Sajnos késve hallottuk a szomorú hírt, hogy Lukács Károly 2004. október 1-jén 71 éves korában szívinfarktus következtében elhunyt.

Borsodnádásdon született 1933. március 17-én. 1956-ban Ausztriába disszidált, majd házasságot kötött egy brégenzi leánnyal. Margitka férje iránti szeretetből megtanult magyarul, három gyermeküket két nyelven nevelték fel. Károly közel negyven évig revizorként dolgozott.

1980-ban feleségével és gyermekeivel együtt a linzi Árpád Cserkészcsapat tagja lett. A Magyar Cserkészszövetség amerikai tiszti vezető-képző táborában 1984-ben avatták cserkésztsiszté. 1985-ben a Szervező és Fenntartó Testület javaslatára a cserkészcsapat parancsnokának Lukács Károly cserkésztsisztet választotta. A leányvezetői tisztséget betöltő feleségével és három cserkészgyermekével nyolc éven át minden második hét végén Bécsből Linzbe utazott. Fialatos lendülettel végezte parancsnoki munkáját, a gyerekek és cserkészszülők régóta ismerték, és nagyra értékelték áldozatvállalását.

Kiváló parancsnok volt, sokszor szigorú, de mindig igazságos. A zongoratanárnő Margitka és a zenében tehetséges Lukács Károly, valamint a gyermekek, mint Lukács Quintett éveken át emelték több bécsi és linzi ünnepség színvonalát.

1986-ban a Bécsi Napló a cserkészzet, mint

életforma című cikkében arról ír, hogy hogyan lehetséges, hogy egy ötvenedik évét betöltött férfi kéthetenként 400 kilométeres utat tesz meg csupán azért, hogy magyar munkát végezhesen? Lukács Károly belső meggyőződéssel válaszol a kérdésre: „A cserkészlet életem szerves része, a magyar munka szolgálat. Ma mindenki azt nézi, mi haszna van valamiből? A cserkészlet lealacsonyítása lenne, ha ebben bárki anyagi hasznot keresne. Mégis van érte jutalom – s ezt felcsillanó szemmel jegyzi meg – a mosolygó gyermekarcok.”

1991-ben hallotta, hogy a háború miatt Délvidékről Kórogy magyar község lakossága papjaival, tanítóival a Balaton-parti Zánka községbe menekült. „A cserkész, ahol tud segít!” – egymaga gyűjtött össze egy mikrobuszra való ajándékot, és éppen a karácsonyi ünnepségükre érkezett a földönfutó, sokat szenvedett honfitársainkhoz. Hét táborban 250 gyermek örült az ajándékoknak, amelyet az Árpád Cserkészcsapat nevében nyújtott át, és a köszönő, elismerő levelet is a csapatnak kérte kiállítani.

Október 15-én több mint százan nagy részvétellel kísérték utolsó útjára a baumgarteni temetőben. A gyászmisét október 16-án Msgr. Valentiny Géza prelátus tartotta Bécsben a Stiftskirchében.

SIMONFFY ERIKA

A burgenlandi magyar zene szimpóziuma

A Burgenlandi Zeneszerzők és Előadóművészek Egyesülete (KIBu) 2004. november 12 és 14 között rendezte meg szimpóziumát, melynek témája a burgenlandi magyarok zenéje volt.

Az egybegyűlt érdeklődőket Őriszigeten az egyesület elnöke, Dr. Franz Zebinger professzor köszöntötte, aki Dr. Ursula Hemetekkel karöltve rengeteget fáradozott azon, hogy e konferencia létrejöjjön. A megnyitón Josko Vlasich, Nikolaus Berlakovich és Helmut Bieler tartományi képviselő is részt vett. Somogyi Attila, a Burgenlandi Magyarok Népfőiskolájának vezetője irányításával az Őri Banda magyar népdalokat játszott citerán, majd Mucza Béla vezetésével a Zsiványok húzták a talp alá valót, népdalokat és néptáncot tanítottak. Az éjszakába nyúló táncházban öröm volt nézni, hogy az osztrák vendégek is milyen igyekezettel és élvezettel járták a magyar táncokat.

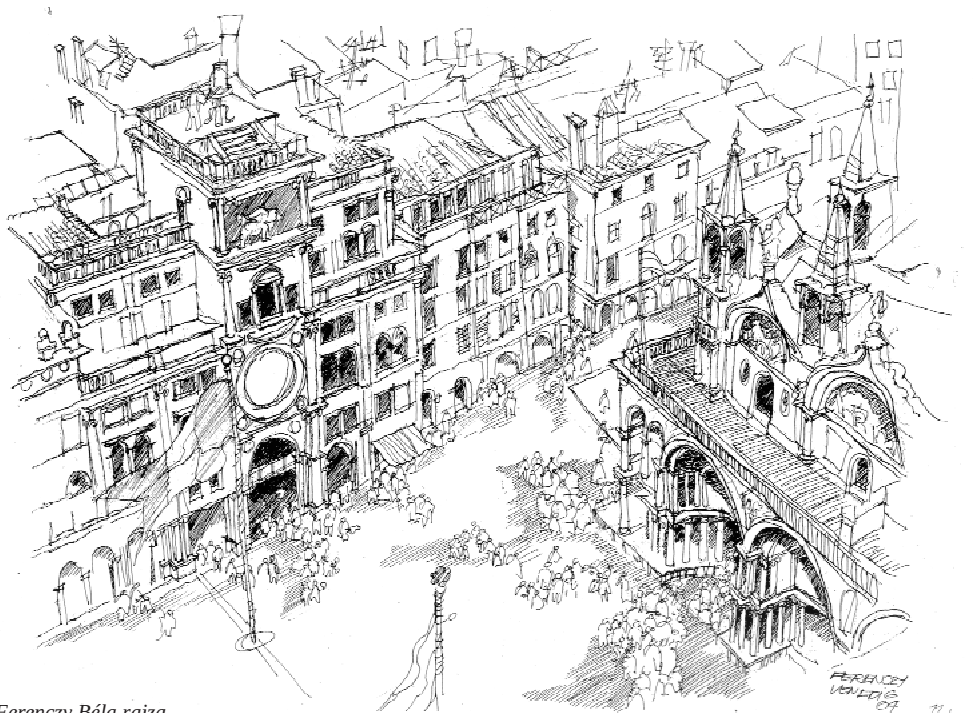
Másnap, szombaton a Gráci Zeneművészeti Egyetem Felsőőri Intézete adott otthont a tudományos tanácskozásnak. Elsőnek az őrvidéki magyarok történelmi, nyelvi és társadalompolitikai helyzetét világította meg Gerhard Baumgartner, majd Somogyi Attila az őslakosok szempontjából magyarázta a helyi népzenei hagyományokat. Rák Béla budapesti gitárművész videofelvételekkel világította meg a Felső Őrségben végzett népzene kutatásának első lépéseit. Az értekezlet fénypontja volt az egykori Kodály-növendék, Barsi Ernő előadása, aki őrvidéki népdalgyűjtéséről számolt be és elemzéseit részben húsz évvel ezelőtt készített alsóőri, felsőőri és Őriszigeti felvételeivel, részben saját énekével szemléltette. Befejezésül népdalfeldolgozásokat játszott hegedűn.

A következő előadás során Karall Viola zongorakíséretével magyar és német nyelvű, gyermekek számára komponált dalokat hallottunk négy felsőpulyai kislány előadásában. Az énekek a magyar nyelv tanítását kívánták szolgálni. Az elhangzott dallamok túl nagy hangterjedelműek, csoportos oktatásra alkalmatlanok, s a magyar zenével még távolról sem mutatnak rokonságot. Mennyivel szebb lenne, ha ősi gyermekjátékdalainkkal ismerkedhetnének meg a kis pulyaiak! – A délután során a felsőőri református dallamkincs sajátosságait tárta elénk a legnyugatibb magyar kálvinista gyülekezet lelkesze, Guthy László. Hangjából hit és erő áradt, s mivel kottát is osztott, a konferencia résztvevői is buzgón bekapcsolódtak az éneklésbe.

A nap rendkívül színvonalas hangversennyel zárult. Németh Tibor káprázatos rapszódiját Thomas Rasl hegedülte a szerző zongorakíséretével. Franz Zebinger Lisztstationen című művét, melyben a nagy magyar zeneszerző témáit dolgozta fel, Hérics Tímea játszotta fagoton. Zebinger nagy sikert aratott Magyar Szvit-jével is, melyet ennek az esti hangversenynek tiszteletére komponált, s melyben magyar népdalokat és egy református éneket dolgozott fel. A művet Peter Forcher (klarinét), Kurt Pfleger (fagott), Skultéty Rita (dob) és a szerző (zongora) előadásában hallhattuk. Arányi-Aschner György saját művét zongorázta: szabad variációjában, szándékosan „pityókás” előadásmódjában felismerhettük a Kicsiny a hordócska kezdetű bordalt. Az estet a Fülöp-szigetéről származó zongoraművész, Aima Maria Labramakk fergeteges játéka aranyozta be. Elsőnek Takács Jenő Három perc c. kompozícióját játszotta, melyben a szerző magyar népdalt is feldolgozott, majd az est folyamán Fritz Pauer magyar élmények ihlette három, C-dúrban, de fríg szekunddallal íródott zongoradarabját, s befejezőként Liszt Ferenc XIII. Magyar rapszódiját adta elő.

Vasárnap a szimpóziум hangversennyel egybekötött magyar nyelvű istentisztelettel kezdődött a felsőőri református templomban. Az ígét Guthy László hirdette. Közreműködött Kamarásy Henriette – mezzoszoprán, Arányi-Aschner György – zongora, Franz Zebinger – orgona, valamint a református gyülekezet kórusa Guthy László vezetésével. A kortárs zenei művek közt a magyar gyülekezet veretes, méltóságteljes éneke csendült fel.

A konferenciának ismét Felsőlövő adott otthont. Feltűnően nagyszámú hallgatóság kísérte figyelemmel Radics Éva egyetemi docens előadását, aki a mai Burgenland területén született magyar zeneszerzők – Esterházy Pál, Mosonyi Mihály, Liszt Ferenc, Takács Jenő – életének és műveinek fő vonalát, valamint a magyar kultúra felvirágoztatásáért végzett tevékenységét ecsetelte s kutatási anyagát számos zenei példával illusztrálta. Majd Arányi-Aschner György mutatta be zongorán – Kamarásy Henriette közreműködésével – hogyan hatott műveire a magyar népzene. Ez a nap is hangversennyel zárult: Arányi-Aschner, Szendi Ágnes, Otto Strobl, Petrovics Emil, Reinhard Summerer magyar tematikájú műveit játszotta a Styrian Brass és Kibutett fúvósötös.



Ferenczy Béla rajza

Sárossy István

Jégvirág

*Jéggel csatázó vadvirágot,
törékeny fényű, barna álmod
küldtem tenéked,
hogy szarvasokkal vágdató,
szilaj remény, s a néma tó
tükrén a képet
őrző, télbe hajló indulat
ne szegje pille szárnyadat,
s megóvjon Téged.*

Végzet

*Derengés ült a tájon
halkan lépett a vad
agancsok porlanak
s a friss vérrrel kevert
szűz hóban ott hevert
egy vékony csontú álom.*

Káli Sándor

TÉL, JAPÁN ECSETTEL

Január

*Lábnymainkban
árnyék didereg. Sétánk
útvonalán kezd
napi munkájába a szél. Ég
alján téblábol a Nap.*

NAPNYUGTA-KOR

*Napnyugtakor fűben, hanyatt,
a bomló ózonpajzs alatt
nyújtózkodik az ősz. Alig
mozdítja Isten ujjait.
Felhő siet helyére fent,
de lent fészkére ült a csend.*

*Halálra vált arcú levél
kezeit az ág elengedi.*

Csordás Mihály

ÖRÖKSZÉP ÁLOM

„Anyá az Isten neve a gyermekek szájában és szívében.” (W. M. Thackeray)

Egy régi-régi történet sok mindenért lehet jelenünk kifejezője: ismétlődnek a dolgok, és mi magunk is múltunkkal vagyunk azonosak...

Ilonka, a nyolcvanegyedik életévét taposó bácskai asszony, aki gyermekeinek és unokáinak oly sok Mikulás-ajándékot készíttetett apró cipőcskébe az elmúlt évtizedek során, piciny kislányként egykor éppen Mikulásnak tette fel élete egyik első nagy-nagy kérdését: "Mi van most?"

A választ senki sem adhatta meg neki, mert a kérdés is szigorúan titkos volt, bezárva kicsiny világának hétecsétes páncélszekrényébe.

Édesapja már nem élt Ilonkának, mert éppen csak hazatért az első világháborúból, s máris elvitte ott szerzett betegsége. Édesanyja egyedül nevelte hat gyermekét, akikből a legkisebbnek inkább nem beszélt a Mikulásról, minthogy fölösleges ábrándozásra serkentse... Mert a gazdaházaknál végzett mosás-takarítás szerény díjából édességre igazán nem tellett.

Ám Ilonka mégis tudott a Mikulásról. Mert az iskolában társai sokat emlegették, főként december első napjaiban, éppen amikor előkerültek rejtékelyükről a szebbnél szebb kiscsizmák. Csak Ilonkái nem akart sehogy sem előkerülni.

A nagy-nagy várakozás első esztendejében arra gondolt, hogy ő rontott el valamit, ezért kerülte el házuk táját a Mikulás. Megfordult kis fejecskejében, hogy talán nem tette ki idejében kopott cipőcskéjét, vagy nem fényesítette ki kellőképpen...

Amikor aztán a következő évben ismét állandó beszédtema lett az iskolában a Mikulás, csábítóbbnál csábítóbb ajándékaival, Ilonka lelkében is megszületett az elhatározás: ő is kiteszi a virágoskertbe agyonra tisztított kicsiny lábbelijét! Senkinek semmit sem szólt, hanem cselekedett. S a másnap reggeli nagy meglepetésbe vetett töretlen hittel aludt el.

Ilonka azon az éjszakán nagy tábla csokoládéről, hajas babáról, meleg és szép téli holmíró álmodott.

Reggel korán ébredt, s lábujjhegyen kilopakodott a virágoskertbe. Nézte, mit hozott a Mikulás.

A kis cipőcskéik üresen tátongva vártak.

És ekkor fogalmazódott meg benne élete első nagy sorskérdése: „Mi van most?”

Fel nem foghatta, mi történhetett. Vajon rosszabb ő, mint mások?

Csak sokára döbbsen rá, hogy a hibát nem ő követte el. A Mikulás tévedhetett el. Bizonyára rosszul igazították útba.

Ilonka, az Édesanyám, amióta felnőtt lett, igyekszik minél több terhet levenni az öreg püspök válláról. Most Mikulás napján szemére települő örökszép álmának megkezdéséig is ezt tette, fekvő betegen, a pusztaságával pótolva a pótolhatatlant. Kérdésére továbbra is együtt várjuk a választ.

Jelen számunk képei

Ferenczy Béla úgy lehet Velencével, afféle érzeteket válthat ki nála, mint bennem és mindazokban is, akik valaha megfordultak a világ egyik – talán legkülönlegesebb városában, ahol több ezer épület talajba vert cölöpök százezerein támaszkodik s csatornák hálózatába fogva az állandósság és elmúlás pólusai között várja a beteljesülést. Rajzaiban visszakapjuk Velence hangulatát anélkül, hogy helyünkön változtatni kéne – visszakapunk valamit a hidak és csatornák, templomok és paloták, sikátorok, könyvtárak, színházak világából. E házak, teretek, gondolkodás sajátos összetettséget sugallnak, megéreztetve velünk mindazt, ami a természeti szépséget az ember jelenlétével együtt teszi értelmessé. Ez maga a harmónia. A képek egyiken a mester személy szerint is fellelhető, csak meg kell találni.

60 ÉVES A KÜLFÖLDI MAGYAR CSERKÉSZET 2005. augusztus 4. és 14. között rendezik meg jubileumi nagytábort a fillmorei Sík Sándor Cserkészparkban. Részletesebb tudnivalókat a KMCSSZ honlapján (www.kmcssz.org) vagy a központi irodától 1-(973) 208-0450 lehet kapni.

*

2004. december 23-án a **Charles Simonyi Alap a Művészetekért és a Tudományért** 25 ezer dollárt adományozott az Amerikai Magyar Kollégának, hogy támogassa a lovas terápiát a fogyatékos gyermekek számára Magyarországon. Az adomány kedvezményezettje a Habsburg Eilika Alapítvány lesz, mely Budapest mellett, Sósúton működik.

Katona Kálmán

A hóesés illata

Böröndi Lajos költő születésének 50. évfordulójára kötetet adott ki Bécsben a Sodalitas - Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége. A kötet első fele válogatott és új verseket, a második fele napló-esszéket tartalmaz, a borító és a grafikák **Dolán György** és **Stano Cerný** szlovákiai művészek munkái.

Megváltózik-e viszonya a mellészegődött időhöz a férfinak, amikor betölti 50. életévét? Látni, érezni kezdi, megretten, vagy mint számára kevésbé fontos dolgot összegyűri, odaveti más kacatok, értéktelen lim-lomok közé, s úgy halad tovább, mint ki felfelé haladva gyönyörködni egyetlen pillanatra visszazérett? Korántsem érdekelten ez a kérdés számomra sem, hiszen Lajossal közel egyívásúak vagyunk, alig két évvel halad előttem.

Kik azok, akiket költő-elődeinek tart, annak vél, néven nevez Böröndi Lajos, s kik azok, akikre az olvasó ismer felsorokból, akár egy-két szóból is: Előszörként az alig pár éve halott barát, Fodor András. A régiékek közül Csezmiczai János (J.P.), Mikes Kelemen, Berzsenyi, aztán Petőfi, Csokonai, Vörösmarty, majd Babits, Ady. József Attilára, aki ígéretéhez híven egész népet tanítva mind a mai napig, több opusban ismerünk, „a semmi ága nő csak egyre nő” (A lélek lángja), (A Dunánál), vagy „íme hát meglelted hazádat” a Hullik a cseresznye virág című gyönyörűségessé költeményben, melyet Pálos Rozita emlékére írt. Pálos Rozita, az egykori bakony-szombathelyi költőnő-tanárnő hatása Böröndi Lajos költészetére vitathatalan. Külön is szembevetendő a filozofikus, szinte a végtelenségig tömörített sorokban, képekben (Csak kő; történelem - 31. oldal-), s visszaköszön a Teremtőbe vetett hit a Bennünk műlik-ban, az öregszel-ben. Radnótiával is szól a Potyog a dió a fáról című versben és Illyés Gyulára is utal máshelyütt: „Emlékszel? Haza a magasban.” (Törénelmünk) A kötet címadó költeményén, mely valójában két vers (összegyűrt idő I., összegyűrt idő II.) Pilinszky hatása érződik, minden bizonnyal önkéntelen újraalkotása annak a két Pilinszky versnek - melyek csak együtt egészek, melyeket nem elmondani, olvasni is csak együtt (volna) szabad -, a Ravensbrücki passiónak és a Harmadnapoknak. Ha

valóban így van, s nem erőltetett, vélt a párhuzam, feltétlenül láttatni kell e kettős opus másik rétegét is, a személyest, a legbensőt, legszemélyesebbet.

Pedig Böröndi Lajos nem szívesen ír legbenső titkairól - életrajzot nem, életrajzi adatokat is alig találtam róla -, ám mit tehet mást, nagyon ritkán, visszafogottan, mégis kitarja a legbenső ajtót, hagyja tettenérni magát. Az összegyűrt idő első és második felében is megjelenik egy kislány („áll egy kislány a vádiratban”; „kislány sétál a sírásban”), más versekből tudjuk, értjük meg, ki is ez a kislány (dadozok verset; megünn csak; tétova vers). S újra a párhuzam, itt éppen Máraival. Márai a sorcsapást, gyermeke elvesztését „nem bocsátotta meg senkinek, soha”.

A kötetben közel húsz mívés szonett olvasható a Még elképzelhetőek a csodák-tól az öregszel-ig. S áradnak a színek is, „égőpirosan hófehér”, „ragyogó sárga”, „szürkével kevert színarany” (búcsú és vágyakozás), „tisztá kék” és „sűrű fekete” (Két etűd), „barán átfolyik a barna” (az akvarell születése). Másból „jég hideg kék”, „forró arany”, „ragyogó sárga” (ahogy), vagy némi éllel megkérdézi, hogy ha „a csönd kifakult zászló / milyen színe van a hallgatásnak?” (sorsunk). S visszaterés a gyermekkorba a Sötétkéek csöndben című szívdobogatóan szép költeményben („sötétkéek csöndben ül anyám / a behajtott aajtáj szobában”; „ibolyaszínű délután van”).

Mióta ember az ember, kutatja a szerelmet, találgatja, kérdegeti, miért, miért nem? Választ nemigen kap, mert a szerelem a világmindelességgel, annak összes csodájával egyfélényegű, át nem fogható emberi értelemmel. Böröndi Lajos nagyon is jól tudja ezt, s bár megkérdi, ott a törvény: „nem tudhatom nem tudhatod / miért a lélek fölszikkasztó szerelme” (miért?). „Két egymásnak forduló lábnym” (vonalak), vagy a kedves bőrének illata, mely „tűzvész előtti avarszagra emlékeztet”(leginkább), olykor a „páros elmagányosodás” (fölemeljük kezünket lassan). És ötven évesen a férfi, akár költő, akár nem, leszámol a legtöbb illúzióval, meghallja a szelíd női szavak között a bestia bömbölését „...csak az a család félmosoly, / az a ragadozó vigyor, / ne lenne ott az

Folytatás a 12. oldalon

TIMOTHY RIESE*

A magyar nyelv eredetéről és a magyar őstörténet kérdéseiről

Rédei Károly 1998-ban megjelent, és most újabb, bővített kiadásban piacra került munkája – „Őstörténetünk kérdései. A nyelvészeti dilettantizmus kritikája“ című könyve – alapmű. Örvendetes, hogy a világhírű magyar nyelvészprofesszor, a Bécsi Egyetem Finnugor Intézetének nyugalmozott tanszékvezetője másodszor sem sajnálta a fáradságot a tudásanyag legmagasabb szintű összefoglalására.

Felmerülhet a kérdés, hogy kell-e, és ha igen, miért kell a magyar nyelv származását és rokonítását egyedül a finnugor nyelvcsaládra korlátozni? Kizárt dolog-e a finnugor és török, finnugor és más ragozó-agglutináló nyelv(család) rokonsága, ami értelemszerűen a magyarra is vonatkozna? A válasz egyértelmű: amennyiben a magyar nyelv rokonságáról van szó, csak a finnugor származás és rokonság jöhet szóba (a néprokonság más kérdés). Azért lehet ezt így kijelenteni, mivel másfél évszázad magyar és nemzetközi tudományos szakirodalma nemcsak kétségtelen-né tette a nyelvrokonságot, hanem nagyrészt rekonstruálta is a finnugor nyelvek legfontosabb jellemzőit a nyelvemlékek kora előltről, valamint egyedi fejlődésüket az utóbbi ezer év folyamán, míg az összes többi elmélet közül *egyetlen egy sem lépett még a tudományos bizonyítás stádiumába sem*. Nem beszélhetünk tehát lehetséges nyelvelméletek egymás-mellettségéről a magyar nyelvrokonság kérdésében. Ebből a megfontolásból keletkezett Rédei könyve, a dilettáns nyelvészkedés és a délibábos őstörténet tudományos kritikája. A „dilettáns nyelvész” és a „délibábos őstörténész” megjelelölés arra az alapvető tényre utal, hogy esetükben már csak azért sem beszélhetünk nyelvész vagy őstörténész szakemberekről, mivel nem rendszeres tudományos képzés során, a mindenkori tudományosság legfejlettebb szintjén elsajátított ismeretekkel, hanem önképzés során rendszertelenül elsajátított ismeretekkel rendelkeznek. Nem az önképzés lebecsüléséről van szó, hanem arról, hogy ezek a maguk szakterületén remélhetőleg jó mesteremberek, mérnökök, orvosok, jogászok stb. nem hajlandók többéves rendszeres munkát szánni a nyelvtudomány alapelveinek – és jobb esetben legkorszerűbb eredményeinek – a tanulmányozására. A négyötves egyetemi tanulmányait szakdolgozat írásával és megvédésével befejező fiatal nyelvész vagy történész még csak majd két-három további magas szintű tanulmányokkal eltöltött év, valamint doktori disszertációjának megírása és megvédése után nevezhető szakembernek. A hatnyolc év egyetemi képzés és önálló tudományos munkára való nevelés során az eljövendő kutatók nemcsak számtalan egymástól eltérő, egymásnak helyenként ellentmondó tudományos elméletet és módszert ismernek meg, hanem az ő zsenje munkásságukat is igen sok kritika éri. Ami nem hogy baj lenne, hanem egyenesen elengedhetetlen feltetele az innovatív, kreatív, tárgyilagos kritikai gondolkodás és elméletalkotás kialakításának.

Rédei könyve két nagyobb részből áll. Az első rész négy fejezetében a finnugrisztika alapkérdéseit tekinti át. A második részben kerít sort a dilettáns elképzelések kritikájára. A két fő részhöz csatlakozik a Függelék, az Utó-

szó a második kiadáshoz, néhány térkép, és a szöveg jegyzetapparátusa. Az első rész fejezetei a következő sorrendben követik egymást: Az uráli-finnugor népek és nyelvek; Óshaza és alapnyelv (őstörténeti kérdések); A magyar nép kialakulása (etnogenezise); A magyar nyelv helye a finnugor nyelvek között. Rédei ennek megfelelően röviden áttekintí a finnugor nyelveket, előfordulásuk helyét és beszélőik számát. A második fejezetben az óshaza és az ősnyelv kutatásának kérdéseivel foglalkozik. A harmadik fejezetben röviden kitér a hun–magyar rokonság, valamint a kettős honfoglalás kérdésére is, a nyelv- és a történettudomány mai ismereteinek tükrében. Ezt követően a történeti hangtan, alaktan (szótan) és mondattan legfontosabb ismérveinek összefoglalása következik, a magyar nyelv ősi, a finnugor alapnyelvből örökölt sajátosságainak és ezek továbbfejlődésének ismertetése. A szókincs taglalásakor megtudjuk, hogy a mai magyar nyelv mintegy hétszáz ősi szógyököt ismer, olyanokat, melyeknek teljes bizonyossággal kimutatható uráli, finnugor vagy ugor származása (ez nem helybeli, hanem időbeli tagozódást jelent). A teljes szókincs mennyiségéhez viszonyított hétszáz ősi gyök aránya hasonló a világ legtöbb nyelvében tapasztalható arányszámhoz, ez a szám ugyanis – a köznapi, beszélt magyar nyelv esetében – azt eredményezi, hogy beszédünkben 80-85% körüli ősi (belső fejlődésű) elemet használunk. A magyar nyelvtörténet tárgyalásakor Rédei módszertani kérdésekre is kitér. Bemutatja azokat a módszereket, amelyekkel sikeresen vizsgálható valamely nyelv *genetikai* (származási) rokonságának kérdése, teljesen mindegy, hogy finnugor, indogermán vagy turk (stb.) nyelvek családjában kerül-e sor a vizsgálatra.

A könyv második részében kerül sor a dilettáns nyelvészkedés kritikájára, amely a legelterjedtebb téveszmék ismertetésével kezdődik. Lássunk ezek közül mutatóba néhányat: a magyar az egész emberiség ősnyelve; a magyar nem finnugor, hanem török (turk) nyelv; a magyar a sumerből származik (stb.). Ezt a részt követi a délibábos őstörténeti rögeszmék bemutatása és kritikája, különös tekintettel arra a nem új, de újabban ismét gyakrabban emlegetett tévképzetre, miszerint Jézus Krisztus és Szűz Mária nem zsidók, hanem magyarok voltak, léteztek tehát egy, a judeokeresztény vallás által a föld alá szorított igazi Magyar Egyház és Hit. Rédei általánosságban a következő kritikával illeti a tudománytalan elméletalkotást és -alkotókat: 1) A dilettáns elméletalkotók között nem akad egyetlenegy olyan képzett nyelvész sem, aki nem szektát vagy vakon hívók csoportját gyűjtötte volna maga és elmélete köré, hanem elismerést aratott volna nemzetközi tudományos fórumokon is. Bármennyire is szeretnék, nem számítanak ilyenek a világhálón keresztül-kasul küldözgetett publikációik, amelyek angol fordításban, mint mondjuk a „Hawaii Tudományos Akadémia állásfoglalása“ jutnak vissza a feladóhoz. 2) A legtöbb tudománytalan elméletalkotó képtelen különbséget tenni nyelvrokonság és néprokonság („vérokonság“) között. A kettőnek gyakran kevés köze van, vagy semmi köze sincsen egymáshoz. Persze, az egybeesés sem kizárt: a finn és az észtt nyelv- és

néprokonság ténye vitathatatlan. A magyarság genetikailag jobbára a környező népekkel rokon, nyelvileg viszont olyan többezer kilométerre levő nyelvekkel, amelyekről sok száz évvel ezelőtt elszakadt és amelyekkel azóta nem is áll(t) kapcsolatban. A vérokonság viszonylag gyorsan, a nyelvrokonság igen lassan módosul. 3) A dilettáns nyelvészkedők nem tudják vagy akarják megkülönböztetni a tipológiai és a genetikai nyelvrokonságot sem. *Tipológiai*-lag a magyar nyelv rokonítható a törökökkel és más agglutináló nyelvekkel (ezek azok a nyelvek, melyekben a szavak ragozása és a szóalkotás a szavak tövéhez illesztett ragok és képzők segítségével történik), ám több száz agglutináló nyelv van a világon. S bár az agglutináló nyelvek csoportjához tartozó nyelvek alapelemei (nyelvi struktúráik alap-elemei) sokban hasonlítanak vagy egyeznek, ebből nem következik, hogy valamennyien közös ősnyelv leszármazottai lennének, tehát genetikai rokonságban is állnának egymással. 4) Nem akadt mindeddig egyetlenegy sumer-magyarológus vagy turk-magyarológus stb. sem, aki komoly kísérletet tett volna a finnugor nyelvrokonság elméletének tudományos cáfolatára. Aki azt állítja, hogy a finnugor nyelvrokonság tételezése téveszme, annak vállalkoznia kell a finnugor nyelvtudomány összes tételének és eredményének cáfolatára, annak ki kell mutatnia a vonatkozó könyvtárnyi szakirodalom téves voltát. 5) A dilettáns nyelvészek olyan gondosan kerülik a szabályos hangmegfelelések tanát, mint ördög a szenteltvizet. Nem véletlenül, hiszen ennek alkalmazása lehetetlenné tenné a szerzők kívánalmai (fantáziája) szerint szabadon alkalmazható betűhasonlítgatásokat, hangszonglörkődéseket. Márpedig az önkényes hangmegfeeltetés a műkedvelő nyelvészek legkedveltebb, leggyakrabban használt eszköze.

Két (vagy több) nyelv genetikai rokonságának megállapítása ezzel szemben a közös szókincs megállapításával kezdődik. Amin nem ma használatos formák és hangalakok hasonlítgatását kell érteni, hanem ősi szótövek szabályos történeti hangmegfeleléseinek (másképp: szabályos eltéréseinek) vizsgálata. Következő lépés a nyelvtani közös vonások történeti vizsgálata. Ismét csak nem olyan tipológiai hasonlóságoké, mint amilyen például az agglutináció, hanem az igeragozás és a szóképzés hasonlóságát kell kimutatni – újfent szabályos történeti megfelelések vagy eltérések révén. Ez persze széles, átfogó tudást és nyelvismeretet feltételez – mondjuk ki: igen sok élő és holt nyelv ismeretét. Az új eredmények csak akkor ütközhetnek az eddigi kutatások eredményeivel, illetve akkor módosíthatják azokat, ha a szerző minden ellenérvet hitelt érdemlően megcáfol. A feladat matematikai, fizikai vagy kémiai (természettudományos) levezetések egzaktságához hasonlítható: csak azok a nyelvtudományi állítások fogadhatók el / vethetők el, amelyeket ugyanazon az anyagon – akár más szempontból – mások is bármikor, bárhol, bármennyiszor ellenőrizhetnek és verifikálhatnak illetve falszifikálhatnak. Nincs értelme tehát nem-bizonyítható tételek felállításának a finnugor nyelvrokonság ellenében addig, amíg a finnugor összehasonlító nyelvtudomány minden fontos tétele ellenőrizhető és bizonyítható. Ha a

műkedvelők tudnák, mit jelent egy élő vagy kihalt nyelv néhány száz év előtti magán- és mássalhangzórendszerének, igeragozásának és szóképzésének (esetragok, számjelek, mód- és időjelek, birtokos személyjelek stb.) rekonstruálása, és tudnák, hogy ezt minden egyes olyan nyelv esetében el kell végezni, amelyet bevonunk az összehasonlító nyelvtudományi vizsgálatba, rémülten eldobnák a tollat. De nem is akarják tudni. Sikertelenségük okaként így ellenük irányuló összeesküvést gyanítanak már jó régen, és még ma is szívésen folyamodnak a gyalázkodás és az inszinuáció eszközeéhez. Ennek értelmében a finnugor nyelvrokonság képviselőit „idegen hatalmak” (Habsburgok, szovjetek, a globális kapitalizmus) ültették és ültetik a magyarság nyakára, ami abból is kitűnik, hogy ezek többségükben nem magyarok voltak (és nyilván ma sem azok). Erre nincs mit válaszolni, Rédei is csak említi ezt a sajátos tünetegyüttest. Kritikájának végkicsengése a minőségi sajtó és más közszolgálati médiumok figyelmének felhívását célozza: ne adjanak teret olyan áltudományos vagy tudománytalan fantazmagóriáknak, amelyekhez hasonlóak minden más tudományterületen azonnal közneveltséget és/ vagy közfelháborodást váltanának ki.

(Rédei Károly: **Őstörténetünk kérdései. A nyelvészeti dilettantizmus kritikája. Második, bővített kiadás. Budapest: Balassi Kiadó, 2003. (147 lap)**

*Dr. Timothy Riese a Bécsi Tudományegyetem Finnugor Intézetének professzora

BÉCSI NAPLÓ
AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége
Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Tél/Fax: 532 60 49
Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.
Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 21/18.
SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG: Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Camhbridge), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszlőy Dezső (Bécs), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközy Mátyás (London), Sulyok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).
SZERKESZTŐSÉG: Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Kántás János, Radics Éva, Szemerédi Tibor, Varga Sándor.
GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja
BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkussen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 700,- Ft, Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22,- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22.- US dollár (24,40 Euro).
TERJESZTŐINK: Amerikában: Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Bul. #228, Venice, FL 34292. Tél.: 941 483 4465 Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA. Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croescelaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8. Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pestí út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000. Németországban: ANTON-Verlag, Szutrély Beatrix, Grünewalder Str. 55, D-42657 Solingen, Stadtspar-kasse Solingen, BLZ 342 50000, Kt 515 8886. Svájcban: Laczkó Zsuzsanna Éva, Höglerstr. 53, CH-R600 Dübendorf. Bank folyószámla: Züricher Kantonalbank 8600 Dübendorf, Konto: 1140-0043.177 Svédországban: Szöllösi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. Postagiro Nr.: 756987-4.
Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
Lapunkat támogatja az Illyés Közalapítvány
Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturzgasse 1a